

revue pre civilnú ochranu obyvateľstva

CIVILNÁ OCHRANA

14. ročník/december 2012

6/2012

*Veselé Vianoce a šťastný nový rok
všetkým čitateľom a spolupracovníkom*

praje redakcia

NA AKTUÁLNU TÉMU

Poznanky a skúsenosti z praxe konečne v právnej úprave..... s. 4

ZAZNAMENALI SME

Medzinárodný kongres
Rescue Fórum 112 ..... s. 6
Medzinárodná konferencia
v rámci projektu CivPro..... s. 7
Cvičenie Heineken 2012 ..... s. 8

IZS

Prístup k číslu 112 pre ľudí
so zdravotným postihnutím ..... s. 10

OCHRANA OBYVATEĽSTVA

Cvičenie Havran 2012
v Nitrianskom kraji ..... s. 12
Cvičenie Trenčín 2012..... s. 16
Projekt Dobrovoľný záchranár
civilnej ochrany
v Senici po roku ..... s. 19

ZAHRANIČIE

Koncept civilnej ochrany
vo Švajčiarsku ..... s. 21
Postrahy z konferencie o znižovaní
hrozieb CBRN udalostí..... s. 24
Slovenská pomoc
sírslym utečencom ..... s. 25

VZDELÁVANIE

Seminár o ochrane predmetov
kultúrnej hodnoty ..... s. 27

HORSKÁ ZÁCHRANNÁ SLUŽBA

Deň Horskej záchrannej služby..... s. 30
Horskí záchranári majú
svojho patróna..... s. 31
Konferencia Pokroky v lavínových
predpovediach ..... s. 31

MLADÍ ZÁCHRANÁRI CO

Spravodajstvo z obvodných kôl
Súťaží mladých záchranárov
civilnej ochrany ..... s. 32

TEÓRIA A PRAX

Nebezpečné látky – zemný plyn.... s. 36
Biologické ohrozenie ..... s. 38
Postup pri riešení
núdzového zásobovania ..... s. 42
Zabezpečovanie evakuácie
predmetov kultúrnej hodnoty..... s. 46
Budovanie systému civilnej ochrany
na princípe dobrovoľnosti ..... s. 50
Ohlasy
S rovnakými problémami
zápasíme aj my..... s. 55

Z REDAKČNÉHO STOLA

Akčný štvrtok..... s. 57

Zmeny v predplatnom a distribúcii revue Civilná ochrana

Vážení predplatitelia,

od 1. 1. 2013 dochádza pri vydávaní časopisu Civilná ochrana k viacerým zmenám. Mení sa cena jedného výtlačku z pôvodných 2,65 € na 1,30 €, čo zabezpečí jeho dostupnosť pre širší okruh čitateľov. Ročné predplatné na budúci rok je 7,80 €.

Za nižšiu cenu budú čitatelia dostávať rovnaké množstvo informácií.

Distribúciu a predplatné bude v budúcom roku zabezpečovať Vzdelávacie a technický ústav krízového manažmentu a civilnej ochrany.

Objednávku posielajte na adresu:

Vzdelávacie a technický ústav krízového manažmentu a civilnej ochrany
Soňa Mačkovičová
Príboj 559
976 13 Slovenská Lupča
Telefón: 048/418 7371 klapka 259
E-mail: mackovicova@uco.sk

Vzor objednávky nájdete na strane 58, alebo na internetovej stránke Ministerstva vnútra SR.

V dňoch 17. a 18. októbra sa uskutočnilo cvičenie HAVRAN 2012 zamerané na činnosť orgánov krízového riadenia na republikovej úrovni, ústredných orgánov štátnej správy a orgánov miestnej štátnej správy na území Trnavského, Trenčianskeho a Nitrianskeho kraja, základných zložiek integrovaného záchranného systému a vybraných obcí pri riešení mimoriadnej

udalosti následkom havárie jadrového zariadenia v Jaslovských Bohuniciach, spojenej s únikom rádioaktívnych látok. Cvičenie sa uskutočnilo na území troch krajov, najviac techniky a ukážok špeciálnych činností pri radiačnej havárii bolo sústredených v areáli Strediska vzdelávania a prípravy a Kontrolného chemického laboratória civilnej ochrany v Nitre. V tomto areáli bolo zriadených osem plôch so špeciálnym určením, ktorých účelom bolo prezentovať v poľných podmienkach odbornú činnosť záchranných jednotiek so zameraním na meranie a vyhodnocovanie radiačnej situácie a špeciálnu dekontamináciu – hygienickú očistu osôb a dezaktiváciu dopravnej techniky. Viac sa dočítate na stranách 12 až 15.

V tomto čísle revue Civilná ochrana venujeme, okrem iného, pozornosť ochrane predmetov kultúrnej hodnoty. V rubrike Vzdelávanie nájdú čitatelia článok o špecializovanom zamestnaní, o postavení a úlohách múzeí a galérií a ich zriaďovateľov pri ochrane predmetov kultúrnej hodnoty pred účinkami mimoriadnych udalostí, ktoré sa uskutočnilo v Stredisku vzdelávania a prípravy v Spišskej Novej Vsi. Odborného zamestnania sa zúčastnili zástupcovia z krajov Košice, Prešov a Banská Bystrica. Ocenili nový prístup v praktickej časti kurzu, kde si mohli za pomoci lektorov SVP

prámo na počítačoch dopracovať dokumentáciu ochrany predmetov kultúrnej hodnoty podľa analýzy vlastného územia a zdrojov ohrozenia. Najmä v oblasti spracovania plánu evakuácie s jej odborným zabezpečením, plánu záchranných prác, vyznenia a varovania. Na rubriku Vzdelávanie nadväzuje článok Zabezpečovanie evakuácie predmetov kultúrnej hodnoty, ktorý nájdú čitatelia na stranách 46 až 49.

Poznatky a skúsenosti z praxe konečne v právnej úprave

Skvalitňovanie právneho prostredia v oblasti civilnej ochrany obyvateľstva po nadobudnutí účinnosti zákona č. 395/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, pokračovalo úpravou problematiky evakuácie.

Sekcia integrovaného záchranného systému a civilnej ochrany Ministerstva vnútra Slovenskej republiky po novelizácii zákona o civilnej ochrane obyvateľstva a nových úpravách niektorých vykonávacích predpisov k zákonu (o novelizácii zákona bolo písané v revue Civilná ochrana 6/2011, o vyhláškach v revue Civilná ochrana 2/2012), pokračovala v legislatívnej úprave vypracovaním novej vyhlášky pre oblasť evakuácie.

Vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 328/2012 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o evakuácii, z 15. októbra 2012, nadobudla účinnosť 1. novembra 2012 a nahradila vyhlášku Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 75/1995 z. z. o zabezpečovaní evakuácie v znení vyhlášky č. 269/1998 Z. z., vyhlášky č. 194/2002 Z. z., vyhlášky č. 598/2004 Z. z. a vyhlášky č. 439/2007 Z. z.

Impulzom na vypracovanie novej vyhlášky boli najmä návrhy a podnety subjektov, ktoré plnia úlohy a opatrenia v oblasti evakuácie. Vypracovanie novej vyhlášky bolo odôvodnené rozsahom navrhovaných vecných zmien a skutočnosťou, že platná vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 75/1995 Z. z. o zabezpečovaní evakuácie v znení neskorších predpisov bola už štyrikrát novelizovaná.

Nová vyhláška nemení zásadným spôsobom filozofiu ochrany obyvateľstva evakuáciou, ale komplexnejšie a prehľadnejšie upravuje podrobnosti o plánovaní a zabezpečovaní evakuácie a o plnení úloh a vykonávaní opatrení spojených s evakuáciou. Predmetom úpravy je najmä spôsob vyhlasovania evakuácie a jej odvolania, plánovanie a zabezpečovanie evakuácie z územia, na ktorom môžu pôsobiť následky havárie stacionárneho zdroja nebezpečných látok alebo inej mimoriadnej udalosti, vymedzenie jednotlivých evakuačných opatrení na účinnú ochranu obyvateľstva vrátane poriadkového a bezpečnostného, dopravného, zdravotníckeho, zásobovacieho a veterinárneho zabezpečenia evakuácie a postup pri zabezpečovaní evakuácie obyvateľstva, zvierat a vecí.

V prílohách vyhlášky sa upravuje vzor

znenia vyhlásenia evakuácie z dôvodu jednotného postupu, maximálna hmotnosť evakuačnej batožiny a jej odporúčaný obsah, postup pri evakuácii podľa skupín obyvateľstva, činnosť evakuačných zariadení vrátane času ich uvedenia do pohotovosti, ako aj obsah dokumentácie o evakuácii, ktorú vedú príslušné orgány verejnej správy a právnické osoby a fyzické osoby – podnikatelia.

Pre lepšie pochopenie niektorých ustanovení vyhlášky sa uvádza aj podrobnejšie odôvodnenie.

Na úseku civilnej ochrany na jednotlivých stupňoch riadenia je vypracúvaná analýza územia z hľadiska možných mimoriadnych udalostí. V tomto dokumente sú uvedené, okrem iných údajov, všetky potenciálne ohrozenia a jej záver obsahuje návrhy opatrení na ochranu obyvateľov. Vo vyhláške sa preto ustanovuje plánovanie evakuácie z územia, na ktorom sa predpokladá vznik mimoriadnej udalosti, a to najmä s ohľadom na konkrétny predmet činnosti právnych subjektov – ohrozovateľov.

Taktiež sa vymedzuje rozdelenie evakuácie z časového hľadiska a ustanovujú sa nevyhnutné opatrenia, ak dôjde k živelnej – samovoľnej evakuácii.

Ďalej sa vyhláškou vymedzuje rozsah opatrení, ktoré je potrebné vykonať pri dlhodobej evakuácii a rozsah opatrení pri krátkodobej evakuácii, ktorý je podmienený závažnosťou a účinkami mimoriadnej udalosti.

Určuje sa tiež, že ochranu evakovaných osôb možno zabezpečiť nielen evakuačnými opatreniami, ale navyše aj ich ukrytím a použitím prostriedkov individuálnej ochrany. Toto riešenie možno uplatniť najmä pri úniku rádioaktívnej nebezpečnej látky v súvislosti s haváriou jadrového zariadenia alebo pri havárii spojenej s únikom inej nebezpečnej látky (chemickej, biologickej).

Z dôvodu rýchlej a efektívnej ochrany obyvateľstva a plynulého priebehu evakuácie sa vyhláškou dáva možnosť na členenie obyvateľov. Je to potrebné a účelné z dôvodu možného uprednostnenia niektorých skupín obyvateľov vzhľadom na ich

zdravotný stav alebo vek, ale aj z dôvodu naplánovania dostatku dopravných prostriedkov s požadovanou kapacitou a ak je to potrebné, aj ich úpravu na prepravu imobilných osôb.

Vyhláškou sa vymedzujú jednotlivé druhy evakuačných zariadení z dôvodu, že evakuované obyvateľstvo je potrebné pred evakuáciou a počas evakuácie sústrediť v evakuačných zariadeniach, v ktorých sa vykonávajú činnosti zamerané predovšetkým na organizovaný presun evakovaných obyvateľov mimo ohrozené územie, poskytnutie neodkladnej zdravotnej starostlivosti zraneným osobám, hygienickú očistu, ak došlo ku kontaminácii osôb a ďalšie úkony podľa konkrétnej situácie. V prílohe vyhlášky sa bližšie upravuje činnosť evakuačných zariadení a zároveň sa ustanovuje čas ich uvedenia do pohotovosti v závislosti od času vyhlásenia evakuácie.

V prípade ohrozenia alebo vzniku mimoriadnej udalosti ak vznikne situácia, že bude potrebné z ohrozeného územia, okrem obyvateľov evakuovať aj zvieratá, príslušnými ustanoveniami vyhlášky sa upravujú podrobnosti o evakuácii zvierat. Prioritne sa ukladá evakuovať plemenné a iné cenné zvieratá. Podľa § 2 ods. 10 zákona č. 194/1998 Z. z. o šľachtení a plemenitbe hospodárskych zvierat v znení neskorších predpisov plemenné zviera je zviera zapísané v plemennej knihe alebo v plemennej registri a tiež jeho priame potomstvo. Iné cenné zviera ako plemenné zviera možno posudzovať najmä s ohľadom na druh, vlastnosti a výskyt zvieratá, napr. sibírskeho tigra. Ustanovuje sa tiež zásada, že spoločenské zvieratá, napr. psy a mačky sa evakuujú spolu s evakuovanými osobami. Definícia spoločenského zvieratá je uvedená v § 2 písm. a) vyhlášky Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 123/2008 Z. z. o podrobnostiach o ochrane spoločenských zvierat a o požiadavkách na karanténne stanice a útulky pre zvieratá.

Vyhláškou sa upravuje aj evakuácia hnuťelných národných kultúrnych pamiatok, archívnych dokumentov a ďalších hnuťelných materiálnych hodnôt. Evakuácia vecí sa vykonáva len ak je to účelné z hľadiska ich ochrany a dostatku času

na ich presun mimo ohrozené územie. Ak časový priebeh evakuácie obyvateľov je taký, že nie je predpoklad na vykonanie evakuácie vecí, je potrebné zabezpečiť ich ochranu uložením v neohrozenom priestore v rámci toho istého objektu. Vypracovanie dokumentácie evakuácie vecí upravujú osobitné predpisy, napríklad z § 12 ods. 5 zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty vyplýva, že na zabezpečenie ochrany zbierkových predmetov sú múzeá a galérie povinné spracovať a aktualizovať plán evakuácie zbierkových predmetov a viesť vlastnú bezpečnostnú dokumentáciu.

Z dôvodu, že úlohy a opatrenia evakuácie plnia orgány štátnej správy, orgány územnej samosprávy, právnické osoby a fyzické osoby – podnikatelia, je potrebné zapojiť zástupcov týchto orgánov na jednotlivých stupňoch riadenia do evakuačnej komisie. Príslušným ustanovením vyhlášky sa určujú podmienky na zriadenie evakuačnej komisie ako poradného orgánu prednostu obvodného úradu, starostu obce a primátora mesta, ktorá bude plniť úlohy a navrhovať opatrenia na účinnú ochranu osôb počas vyhlásenej evakuácie. Personálne zloženie evakuačnej komisie a jej konkrétne úlohy sa z racionálneho dôvodu ponechávajú na štatút tejto komisie.

Z dôvodu, že počas evakuácie bude potrebné zabezpečiť a vykonať ďalšie opatrenia z oblasti dopravy, zdravotníctva,

opatrenia na zabezpečenie núdzového stravovania, ubytovania, poriadku a bezpečnosti, sa vyhláškou stanovuje ich obsah a štruktúra vedenia dokumentácie.

V príslušnom ustanovení sa bližšie vymedzujú úlohy na zabezpečenie poriadku a bezpečnosti, ktoré bude plniť v rámci poriadkového a bezpečnostného zabezpečenia evakuácie Policajný zbor v rámci úloh ustanovených v zákone o Policajnom zbore.

V oblasti dopravného zabezpečenia sa upravujú podrobnosti o preprave evakuovaných obyvateľov, zvierat a vecí z inkriminovaného územia. Vzhľadom na charakteristiku a možnosti jednotlivých regiónov sa určuje evakuáciu vykonať prevažne cestnou a železničnou dopravou. Nevylučuje sa však, podľa konkrétnej situácie a možností, aj evakuácia leteckou a vodnou dopravou. Na účinné a efektívne využitie prepravy sa určuje vopred vypracovať harmonogram prepravy s ohľadom najmä na počet evakuovaných osôb a ich zaradenia do evakuačných skupín a s uvedením ďalších známych údajov. V prílohe vyhlášky sa vymedzuje obsah dokumentácie, ktorú je potrebné viesť v oblasti zabezpečenia prepravy evakuovaných obyvateľov. Na účel zabezpečenia jednotnosti sa v dokumentácii vedie prehľad prepravy vo forme tabuliek. Zároveň je uvedená objednávka prepravy, ktorú predkladá v závislosti od rozsahu mimoriadnej udalosti obec (mesto) alebo obvodný úrad prepravcovi a ktorou objednáva naplánovanú prepravu evakuovaných obyvateľov.

Vo vyhláške sa ďalej vymedzuje obsah zdravotníckeho zabezpečenia evakuácie. Ide o poskytovanie neodkladnej zdravotnej starostlivosti a zdravotnej starostlivosti na úrovni lekára prvého kontaktu v ohrozenom území, na evakuačnej trase a v mieste ubytovania evakuovaných obyvateľov. V prvom prípade ide o poskytovateľov záchranej zdravotnej služby a v druhom prípade o zaradenie resp. posilnenie jednotlivých obvodov lekárom prvého kontaktu v mieste ubytovania evakuovaných osôb, o čom v súlade s príslušným zákonom na úseku zdravotníctva rozhoduje lekár vyššieho územného celku (samosprávneho kraja). Toto rozdelenie poskytovateľov zdravotnej starostlivosti je v súlade s tabulkovou časťou prílohy, pričom z neho vyplýva, kto bude spracovateľom podkladov do evakuačných plánov na jednotlivých stupňoch riadenia evakuácie.

V prípade dlhodobej evakuácie bude potrebné, okrem núdzového ubytovania, poskytnúť aj núdzové stravovanie. Preto sa ustanovuje, čo zahŕňa núdzové stravovanie a kedy ho možno poskytnúť. Zároveň sa dáva možnosť zabezpečenia potrebných komodít vyžiadanim z pohotovostných zásob štátu za dodržania podmienok o použití štátnych hmotných rezerv. Pri krátkodobej evakuácii sa núdzové zásobovanie poskytne v obmedzenom rozsahu.

Pre prípad evakuácie zvierat sa ustanovujú opatrenia veterinárneho zabezpečenia evakuácie zvierat so zreteľom na posúdenie spôsobilosti zvierat na evakuáciu. Ak sa zistí, že zviera nie je spôsobilé na prepravu alebo hnanie, ustanovuje sa určiť, ako sa bude so zvieratom ďalej nakladať.

Pre oblasť evakuácie sa ustanovuje vypracovať a viesť dokument, podľa ktorého sa postupuje pri evakuácii, a tým je plán evakuácie. Plán sa použije nielen pri mimoriadnej udalosti v zmysle zákona o civilnej ochrane obyvateľstva, ale aj pri jednotlivých druhoch krízových situácií vyhlásených podľa príslušného ústavného zákona, ak je potrebné vykonať evakuáciu.

V nasledujúcom období bude potrebné dať do súladu s novou vyhláškou Plány evakuácie vedené na všetkých úrovniach riadenia, čo si vyžiada nielen úsilie zodpovedných zamestnancov ale aj odborné vedomosti a zručnosti všetkých subjektov, od ktorých bude vyžadovaná súčinnosť. Úroveň vypracovanej dokumentácie, v tomto prípade Plánu evakuácie a naplnenie cieľa ochrany obyvateľstva evakuáciou, overí zase iba realizácia novej vyhlášky v praxi.

JUDr. Eva Hičková

sekcia IZS a CO MV SR

Ilustračné foto: archív redakcie

Medzinárodný kongres Rescue Fórum 112

V dňoch 10. až 12. októbra sa v Žiline konal Medzinárodný kongres Rescue Fórum 112. Záštitu nad kongresom prevzali minister vnútra Slovenskej republiky Róbert Kaliňák, ministerka zdravotníctva SR Zuzana Zvolenská a rektorka Žilinskej univerzity Tatiana Čorejová. Počas kongresu sa konali 11. októbra aj Majstrovstvá Slovenska vo vyslobodzovaní zranených osôb z havarovaných vozidiel.

Hlavnou témou kongresu bol krízový manažment civilných udalostí a katastrof. Zástupcovia zložiek integrovaného záchranného systému hovorili o krízovom manažmente pri nehodách s hromadným postihnutím osôb – živelných pohromách, verejných podujatiach, pandémiách a ďalších mimoriadnych udalostiach spôsobených človekom. Na programe boli vystúpenia odborníkov z Ministerstva vnútra SR – zo sekcie integrovaného záchranného systému a civilnej ochrany, Policajného zboru, Hasičského a záchranného zboru, Horskej záchranej služby, ale aj z Ministerstva zdravotníctva SR, Operačného strediska záchranej zdravotnej služby SR, Úradu verejného zdravotníctva SR a ďalších inštitúcií a firiem. Zo zahraničia vystúpili hostia z Poľska, Českej republiky a Ruska.

Prvý deň podujatia patril vedeckej

časti kongresu. Záštitu nad vedeckou časťou kongresu prevzala Tatiana Čorejová, rektorka Žilinskej univerzity (ŽU) v Žiline. Odbornými garantmi konferencie boli prof. Ing. Anton Oswald, CSc., vedúci Katedry požiarneho inžinierstva Fakulty špeciálneho inžinierstva (FŠI) ŽU v Žiline, doc. Ing. Mikuláš Monoši, PhD., docent Katedry požiarneho inžinierstva FŠI ŽU v Žiline, Ing. Pavol Kypus, poverený riaditeľ Strednej školy požiarnej ochrany Ministerstva vnútra SR v Žiline. Tento deň boli prednášky zamerané na pátranie po osobách pomocou termovízií kamier v rôznom prostredí, problémy dopravy vody na lesné požiare, analýzu bytových požiarov, príjazdové komunikácie a nástupové plochy v obytných zónach a ďalšie veľmi zaujímavé témy.

Druhý deň konferencie bola odborná

časť a začala sa prednáškou štátneho tajomníka Ministerstva vnútra SR Jozefa Bučeka, ktorý hovoril o plánoch zásadne zreorganizaovať fungovanie koordináčnych stredísk integrovaného záchranného systému a operačných stredísk tiesňového volania základných záchranných zložiek. Zámerom je, aby pod jednou strechou boli poskytované obyvateľom nepretržité, rýchle a kvalitné služby súvisiace s jednotným príjmom a spracovaním všetkých tiesňových volaní na čísla tiesňového volania 112, 150, 155 a 158. Ministerstvo vnútra SR chce ďalej podľa štátneho tajomníka skvalitniť komunikáciu medzi záchrannými zložkami, obojsmerný informačný tok medzi koordináčnymi strediskami a záchrannými zložkami na mieste zásahu, manažment a spracovanie informácií pre pomoc osobám nachádzajúcim sa v tiesni.

Súčasťou kongresu boli Záchranárske dni pre celú rodinu

Súčasťou kongresu boli aj Záchranárske dni pre celú rodinu, ktoré sa konali od 11. do 13. októbra. Deti aj dospelí mali možnosť vidieť ukážku zásahov polície, hasičov, kontrolného chemického laboratória civilnej ochrany, zdravotní-

kov, Horskej záchrannej služby, či ukážku montáže stanu pre núdzové ubytovanie osôb v prípade vzniku mimoriadnej situácie. Návštevníci si mohli vyskúšať školu šmyku a simulátor nárazu. Pripravené boli aj ukážky crash testov, automobilovej ne-

hody a likvidácie jej následkov, exhibície krízového brzdenia na klznej fólii a ukážky jazdy v automobile s promile okuliarmi.

Hlavné závery vyplývajúce z rokovania kongresu:

- zabezpečiť zdokonalovanie zásahovej činnosti integrovaného záchranného systému formou školení, výcviku a spoločných cvičení,
- reorganizácia fungovania koordinačných stredísk integrovaného záchranného systému a operačných stredísk tiesňového volania základných záchranných zložiek,
- skvalitniť komunikáciu medzi záchranými zložkami, obojsmerný informačný tok medzi koordinačnými strediskami a záchrannými zložkami na mieste zásahu,
- využiť vedecké poznatky a zlepšiť spoluprácu medzi školami, vedeckými pracoviskami a jednotkami integrovaného záchranného systému,
- venovať zvýšenú pozornosť technickému vybaveniu jednotlivých zložiek integrovaného záchranného systému.

Spracoval:

doc. Ing. Mikuláš Monoší, PhD.

Katedra požiarneho inžinierstva FŠI, ŽU v Žiline

Foto: **archív autora**

Ukážka zásahu hasičov

Medzinárodná konferencia v rámci projektu CivPro

Prevenia riešenia krízových situácií bola hlavnou témou Medzinárodnej konferencie v rámci európskeho projektu CivPro, ktorá sa uskutočnila v Košiciach. Odborníci na civilnú ochranu z desiatich európskych krajín sa na nej zaoberali otázkami ako predchádzať katastrofám a vzájomne si vymenili skúsenosti pri riešení krízových situácií a pri ich prevencii. Organizátorom podujatia bolo Mesto Košice.

„Dôležitým aspektom civilnej ochrany je pripravenosť a skúsenosti. To je dôvod, prečo sa na tomto európskom projekte podieľame. Je dobrou platformou na výmenu skúseností. V neposlednom rade je dôležitým fórom na stretávanie sa odborníkov na civilnú ochranu, ktorí si v prípade potreby budú vedieť podať pomocnú ruku a spoločne predchádzať stratám na životoch a majetku,“ povedal primátor Košíc Richard Raši, ktorý konferenciu otvoril.

V projekte, ktorého aktívnym partnerom je Mesto Košice, sú riešené katastrofy, priemyselné havárie, živelné pohromy a škody spôsobené ľudskými aktivitami. Podieľa sa na ňom jedenásť partnerov z 10 krajín Európy – Belgicko, Bulharsko, Cyprus, Grécko, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko a Španielsko.

V uplynulom období nielen v Košiciach, ale aj v iných častiach Európy vznikli mimoriadne udalosti prírodného, ako aj civilizáčného charakteru, pri ktorých došlo k stratám na životoch a majetku, ohro-

zeniu zdravia, kvality života obyvateľstva a životného prostredia. Projekt CivPro je realizovaný v rámci programu Európskej únie INTERREG IVC a jeho cieľom je príprava a návrh regionálnych politík a strategického prístupu k prevencii a redukcii ohrozenia života a zdravia obyvateľstva, vzniku škôd na majetku alebo ohrozenia životného prostredia. Výsledkom účasti mesta Košice v projekte CivPro má byť, okrem výmeny skúseností pri riešení nešťastí rôzneho pôvodu, aj regionálna spolupráca zameraná na ich prevenciu a riešenie.

Žijeme v období čoraz častejšie sa vyskytujúcich mimoriadnych udalostí a prírodných katastrof. Počet týchto udalostí má v poslednom období stúpajúci trend. Len v Európe si vyžiadali za posledných 20 rokov až 90 000 ľudských životov.

Prudký nárast prírodných katastrof a katastrof spôsobených ľudskou činnosťou nás núti zvýšiť účinnosť prijatých opatrení vo všetkých oblastiach zvládania katastrof

a mimoriadnych udalostí. Sústredí sa nás na prevenciu, pripravenosť reakcie a obnovy pri dodržaní optimalizácie nákladov, ale aj na potrebnú podporu civilnej ochrany obyvateľstva, humanitárnej pomoci a podporu dobrovoľníkov pri prevencii a pri reakcii. V oblasti prevencie a reakcie na katastrofy potrebujeme najmä zvýšiť koordináciu a vylúčiť duplicitu činností.

Aj z uvedených dôvodov vznikol z iniciatívy INTERREG IVC medzinárodný projekt CivPro. Niektorí partneri majú vlastné tragické skúsenosti pri riešení katastrof. Tie majú často devastujúci dopad na životy ľudí, na ekonomiku a aj životné prostredie. To viedlo k ďalšiemu posilneniu európskej legislatívy, týkajúcej sa civilnej ochrany najmä z dôvodu, že táto bola často rozčlenená a sektorová, cielená na špecifické riziká a silne zameraná na schopnosť reakcie a opatrení na obnovu. Skúsenosti a priebeh činnosti v projekte CivPro ukázali, že nemenej dôležitými oblasťami sú podpora a investície do prevencie katastrof. Každá

prevencia je lacnejšia a menej tragická, ako následky katastrof.

Mesto Košice venuje civilnej ochrane a preventívnej činnosti v oblasti ochrany obyvateľstva a ochrany pred požiarmi, ako aj príprave na včasnú reakciu pre prípad vzniku mimoriadnej udalosti alebo katastrofy značnú pozornosť. Bezpečnosť je z úrovnne mesta na prvom mieste. Mesto Košice aktívne spolupracuje s dobrovoľnými organizáciami a právnickými osobami, ktoré sú ochotné pomáhať pri preventívnych akciách a pri riešení mimoriadnych udalostí. Máme vytvorenú sieť zložiek, ktorá bola účastníkom konferencie bližšie predstavená v prezentáciách.

Do budúcnosti je jednoznačne potrebné zvýšiť spoluprácu v oblasti civilnej ochrany a prevencie katastrof v rámci regiónov, aj cezhraničných. Má to vplyv na úsporu vlastných síl a prostriedkov a zároveň sa nám takto podarí zvýšiť efektívnosť činnosti. Taktiež je nutné venovať zvýšenú

pozornosť a rozvíjať príslušný vedecký výskum s cieľom zlepšenia mechanizmov posudzovania rizík, systémov prevencie a prostriedkov boja proti týmto javom.

Pri riešení krízových situácií je nutná okamžitá koordinácia, ucelenosť a komunikácia v rámci celého postihnutého územia. Z dôvodu eliminácie prekryvania činností a úspory ľudských zdrojov je potrebné zvýšiť efektívnosť, racionalizáciu a koordináciu činností. Ako príklad je možné uviesť zmluvnú spoluprácu mesta Miškolc a Mesta Košice pre prípad mimoriadnych situácií.

Dôležitým nástrojom efektívneho riadenia reakcie a obnovy je telekomunikačné zariadenie, ktoré by malo mať aj náhradné riešenie z dôvodov preťaženia alebo zničenia. Táto skutočnosť sa potvrdila aj v meste Košice pri povodniach. Prijali sme operatívne opatrenia a v súčasnosti sa zavádza rádiové spojenie pre civilnú ochranu mesta. V rámci účinnejšej reak-

cie na katastrofy zvyšujeme úlohy civilnej ochrany a humanitárnej pomoci s efektívnym zapojením neziskových organizácií, dobrovoľníkov a právnických osôb ochotných pomôcť.

Ochrana ľudského života, zdravia a majetku je témou, ktorá nepochybne nadobúda čoraz väčšiu dôležitosť. Prakticky denne vídame, či už v reálnom živote alebo v masmédiách, že udalosti, ktoré spôsobujú ohrozenie života a zdravia ľudí, ako aj masívne ničenie materiálnych hodnôt nie sú žiadnou výnimkou. Presvedčame sa o tom, že čím sme na krízové situácie lepšie pripravení, tým lepšie ich dokážeme zvládať. Povodne, suchá, nedávne kruté mrazy spôsobujúce nedostatok pitnej vody, požiare, kalamity, nehody a mimoriadne situácie, žiaľ, vždy boli a budú súčasťou našich životov.

Ing. Adriana Šmajdová
samostatný referát CO, PO a BOZ
Mesto Košice

Cvičenie Heineken 2012

Riešenie mimoriadnej udalosti, pri ktorej v pivovare Heineken Slovensko, a. s., v Hurbanove unikla nebezpečná látka, bolo témou cvičenia HEINEKEN 2012. Na deň 25. októbra ho pripravil odbor civilnej ochrany a krízového riadenia Obvodného úradu Komárno.

Cieľom bolo precvičiť a overiť vzájomné väzby a reakciu krízových štábov na všetkých úrovniach cvičiacich organizácií, orgánov štátnej správy, Mesta Hurbanovo, záchranných zložiek integrovaného zchranného systému a firmy Heineken Slovensko, a. s., Hurbanovo. Do cvičenia sa, okrem už spomínaného ohrozovateľa firmy Heineken, zapojilo aj Koordináčne stredisko IZS Nitra, Kontrolné chemické laboratórium civilnej ochrany v Nitre, krízové štáby miest Komárno a Hurbanovo, Stredné odborné učilište poľnohospodárske Hurbanovo, Jatka Bohatá, s. r. o., Hurbanovo, Namex, s. r. o., Hurbanovo a Železničná stanica Hurbanovo. Okrem nich aj OR HaZZ Komárno, Mestský Ha-

sícký zbor Hurbanovo a OR PZ Komárno.

Súčasťou cvičenia bola aj ukážka praktickej činnosti, ktorá sa uskutočnila v priestoroch areálu pivovaru Heineken Slovensko, a. s. išlo o monitorovanie na území podniku podľa plánu ochrany osôb vlastnými silami a prostriedkami. Ďalšiu ukážku – monitorovanie chemickej situácie v Hurbanove na ul. 1. mája a pred Železničnou stanicou Hurbanovo zrealizovalo Kontrolné chemické laboratórium civilnej ochrany v Nitre.

Cvičenie HEINEKEN 2012 sa, okrem cvičiacich zložiek a subjektov, zúčastnili ako hostia aj členovia Bezpečnostnej rady Župy Komárom – Ostrihom z Maďarska. Stanovené ciele boli splnené. Niektoré

menšie nedostatky boli odstránené na mieste. Veľkým prínosom k skvalitneniu prípravy na mimoriadnu udalosť priamo v objekte pivovaru boli pripomienky Ing. Miloša Kosíra, vedúceho Kontrolného chemického laboratória civilnej ochrany v Nitre, ktorý na základe dlhodobých skúseností navrhol riešenia na zlepšenie prípravy zamestnancov na riešenie mimoriadnej udalosti. Podľa havarijného plánu objektu navrhol komplexne precvičiť činnosť a reakciu krízového štábu a jednotiek CO v prípade vzniku havárie s únikom nebezpečného amoniaku.

Ing. Norbert Neuschl
vedúci odboru COKR ObÚ Komárno
Foto: archív ObÚ

Účastníci cvičenia pri Module KCHL CO č. 2

*Dis quis alicaeribus quae lacidus
exland andebit laniendae quiducit
videlendi sam, que sitam ad molorpo-
rem re nimagni mporis audis non res
ut apitas et mos eaquis nimus seque
pelitiandior as quae minvenimusda qui
ut evel magnis et que la nis dolores
eum re venis moluptat.
Gia verepel libust qui sit eum init
ad qui dolor modisi inum facepedis
moluptas nis quas apistrum aut
acient volorep taecus, ium, tecepti
ario. Sinim facea idenimu sapeliscit
ene dolupientium quo tor aut audis
moluptusciur ex exccepta in consequ
ateceptium dolupta tioribus adis ali-
que voluptatur, eum, volorem pelique
volore pos estota doluptate et assequae
ne conetus*

PAVIAN - CAR

Prvá skutočne mobilná plnohodnotná elektronická siréna

Prístup k číslu 112 pre ľudí so zdravotným postihnutím

Číslo tiesňového volania slúži ľuďom, nachádzajúcim sa v tiesňovej situácii, na privolanie pomoci. Prístup k nej však nie je pre všetkých jednotlivcov rovnaký. Znevýhodnenou skupinou sú občania so zdravotným postihnutím, najmä ľudia s rôznym stupňom sluchového postihnutia. Problematikou sa detailnejšie zaoberá jeden z koncepčných dokumentov združenia EENA (European Emergency Number Association), zameraný na dostupnosť čísla tiesňového volania 112 pre ľudí so zdravotným postihnutím.

Na základe doterajších prieskumov žije v každej krajine 15 až 20 % občanov s určitou formou zdravotného postihnutia. V globálnom meradle je ich približne 650 miliónov, z čoho v rámci Európskej únie (EÚ) okolo 80 miliónov. Vychádzajúc zo štatistických výstupov možno skonštatovať, že jeden zo štyroch Európanov má člena rodiny so zdravotným postihnutím. Až 97 % občanov únie je presvedčených o tom, že integrácia do spoločnosti by mala byť pre zdravotne postihnutých jednotlivcov rovnaká, ako pre zdravých ľudí. Napriek tejto skutočnosti nie je nastolená požiadavka splnená vo väčšine európskych krajín. Vzhľadom na jej mimoriadne závažný charakter sa však o nej intenzívne diskutuje a postupne dochádza k etablovaní nástrojov na jej efektívne riešenie.

Prioritným cieľom v tejto oblasti je umožniť jednotlivcom so zdravotným znevýhodnením dostupnosť čísla 112, ako aj národných tiesňových čísel v rovnakej kvalite, aká je zabezpečená ostatným užívateľom. Zdravotne znevýhodnení by mali mať možnosť komunikovať s operátormi čísla tiesňového volania prostredníctvom komunikačných prostriedkov, ktoré sú pre nich najpriateľnejšie. Najväčšou výzvou je sprístupnenie čísla tiesňového volania nepočujúcim a nedoslýchavým jednotlivcom, ktorí predstavujú 9 % (t. j. približne 44 miliónov) z celkovej populácie Európskej únie a majú mimoriadne obmedzené možnosti na skontaktovanie čísla tiesňového volania, keďže využitie klasického hlasového hovoru je pre nich nemožné.

Dokument EENA determinuje nasledujúce riešenia prístupu zdravotne znevýhodnených občanov k číslu tiesňového volania 112 v rámci Európy:

Fax

Možnosť skontaktovania čísla tiesňového volania prostredníctvom faxu je zavedená v niekoľkých európskych krajinách, ako napríklad vo Francúzsku a v Belgicku. Výhoda tohto riešenia spočíva v poskytnutí jasných informácií o potrebnom zásahu priamo na odfaxovanom liste. Nevýhodou je však pomalý priebeh procesu, fungovanie spojenia len v prípade

dostupnosti faxu, potreba špeciálneho telefónneho čísla a riziko nedoručenia informácie operátorovi včas.

Lokalizácia volajúceho

Riešenie prístupu znevýhodnených občanov k číslu 112 vychádza v niektorých krajinách z lokalizácie volajúceho. Je založené na GPS lokalizácii a vopred definovanej SMS správe, ktoré zabezpečujú vyslanie tiesňových služieb na správne miesto. Výhodou tejto možnosti je presná lokalizácia volajúceho a rýchly zásah vďaka vopred definovanej SMS správe. Potenciálnou nevýhodou je vysoká cena tejto služby.

Chat

Zdravotne znevýhodnení jednotlivci sa môžu v prípade tiesňovej situácie spojiť s číslom tiesňového volania aj prostredníctvom chatu. Služba býva obvyčajne zavedená organizáciami 112 alebo organizáciami nepočujúcich na lokálnej, resp. regionálnej úrovni a vyžaduje sa predchádzajúca registrácia. Veľkou výhodou je umožnenie konverzácie užívateľa s operátorom

a to aj prostredníctvom iných dostupných chatových služieb, napríklad Skype, MSN ap. Konverzácia je však limitovaná len na lokálnu, prípadne regionálnu úroveň.

SMS

Prístup k číslu tiesňového volania prostredníctvom SMS správ je obvyčajne zavedený organizáciami 112, alebo organizáciami nepočujúcich na lokálnej, resp. regionálnej úrovni. Táto služba bola implementovaná v niekoľkých európskych krajinách, napr. v Luxembursku, Estónsku, Švédsku, Veľkej Británii a je využívaná predovšetkým sluchovo postihnutými občanmi. Pre jej efektívne etablovanie sa zväčša vyžaduje predchádzajúca registrácia do národného systému. Výhodou je, že v tomto prípade ide o mimoriadne rozšírený prostriedok komunikácie s nízkou cenou. Napriek tomu existuje niekoľko možných komplikácií a nevýhod spojených s využitím SMS spojenia s číslom tiesňového volania – riziko omeškania správy, potenciálna niekoľkominútová konverzácia, limitovaná schopnosť niektorých zdravotne znevýhodnených ľudí (hlavne sluchovo postihnutých) využívať písaný jazyk ako komunikačný prostriedok.

Prenosové služby

Využitie služieb pre prenos informácií (relay services) znamená využitie tlmočníka, ako medzičlánku v komunikácii osoby volajúcej na číslo tiesňového volania a operátora koordinačného strediska. Využívajú sa napríklad v prípade, kedy nepočujúca osoba zavolá prostredníctvom videohovoru na číslo tiesňového volania, komunikuje s tlmočníkom prostredníctvom znakovkej reči a následne tlmočník komunikuje s operátorom koordinačného strediska a sprostredkuje mu informáciu od volajúceho. Existujú dve kategórie služieb pre prenos informácií – video relay services a text relay services. Pozitívum tohto riešenia spočíva v zabezpečení rovnakého prístupu k číslu tiesňového volania pre zdravotne znevýhodnených ľudí, ako aj skutočnosť, že služba môže byť využívaná bez akýchkoľvek geografických obmedzení. Avšak značným obmedzením je potreba vyškolenia schopných operátorov/tlmočníkov a riziko spojené s uskutočnením nepriamej komunikácie, kedy užívateľ presne nevie, aká komunikácia prebieha medzi tlmočníkom a operátorom koordinačného strediska.

Odporúčania EENA pre zlepšenie dostupnosti čísla tiesňového volania 112

EENA vo svojom koncepčnom dokumente odporúča etablovať programy, ktoré by zahŕňali cieľovú skupinu užívateľov, napríklad prostredníctvom ich združení (združenie

nie sluchovo postihnutých občanov ap.), v rámci ktorých by vyjadrili svoje potreby a očakávania pri rozvoji riešení lepšej dostupnosti čísla tiesňového volania. Okrem toho asociácia navrhuje vytvoriť vzdelávacie programy a pracovné príležitosti pre zdravotne znevýhodnených operátorov, poskytovať a šíriť informácie o prístupe k záchranným službám, informovať ľudí so zdravotným postihnutím o spôsobe kontaktovania a používania čísla 112. EENA taktiež odporúča realizovať programy pripravujúce operátorov na špecifické komunikačné potreby ľudí so zdravotným postihnutím.

Požiadavky EENA

	Požiadavky
Dostupnosť riešenia	dostupné riešenie pre komunikáciu so zdravotne postihnutými užívateľmi
Postupy	dostupnosť postupov vedenia komunikácie so zdravotne postihnutými užívateľmi
Spolahlianosť/dostupnosť	služby musia fungovať neustále a presne – 24 hodín 365 dní v roku a musia mať dôveru potenciálnych užívateľov

V podmienkach Slovenskej republiky bol v roku 2009 zrealizovaný projekt iniciovaný Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky, za účelom preskúmania komunikačných špecifík a potrieb hendikepovaných

ľudí. Tím, ktorý tento projekt realizoval, upozorňuje na dôležitosť vzdelávania ľudí so zdravotným postihnutím so zvláštnym dôrazom na komunikačné schopnosti (špeciálne zameranie sa na komunikáciu súvisiacu so zdravotnou starostlivosťou a núdzovými situáciami).

Ako uvádzajú autori dokumentu EENA, v súčasnosti je v Európskej únii naliehavá potreba zlepšiť prístup k záchranným službám pre osoby so zdravotným postihnutím. Na Slovensku bola v predmetnej oblasti nadviazaná spolupráca, s cieľom zlepšiť situáciu súčasného života občanov so sluchovým postihnutím obmedzených komunikačnou bariérou. Jedným z plánov je zavedenie piktogramu – medzinárodného symbolu sluchového postihnutia na internetovej stránke Ministerstva vnútra SR, ktorý by slúžil ako odkaz pre špeciálne zriadenú podstránku pre sluchovo postihnutých s videozáznamami so zvukom, v posunkovej reči a titulkami s informáciami z hlavnej stránky ministerstva a jednotlivých podstránok. Pripravované opatrenia sú, okrem riešenia dostupnosti služieb čísel tiesňového volania pre sluchovo postihnuté osoby, zamerané taktiež na problém vnímania zvukových signálov civilnej ochrany pri ohrození alebo vzniku mimoriadnej udalosti. V prípade ohrozenia života, zdravia, majetku alebo životného prostredia nie sú takto znevýhodnení občania adekvátne varovaní. Ako možný variant čiastočného zlepšenia situácie sa javí umiestnenie piktogramov vizuálne signalizujúcich ohrozenie alebo mimoriadnu udalosť na viditeľných miestach, napríklad v centre obce pod sirénou. To by viedlo k čiastočnému zmierneniu nedostatočnosti vo vyznamovaní ľudí so sluchovým postihnutím. V otázke kontaktovania čísla tiesňového volania 112 je perspektívnou možnosťou zostavenie databázy sluchovo postihnutých osôb aplikovanej do systému podpory riadenia a spracovania informácií. Telefóny dotknutých osôb by vysielali špecifický signál a mali by špecifický vyzváňací tón, pomocou ktorého by operátor čísla tiesňového volania 112 vedel, že volajúca sluchovo postihnutá osoba je v tiesni, pričom na základe lokalizácie cez Geografický informačný systém (GIS) by bol schopný vyslať sily a prostriedky.

Spracované na základe dokumentu EENA 112 Accessibility for People with Disabilities. Viac informácií o EENA a o predmetnom dokumente je možné nájsť na internetovej stránke

http://www.eena.org/ressource/static/files/2012_01_13_3.1.6.accdis_v1.0.pdf

Mgr. Daniela Krchnavá
Mgr. Petronela Russová

sekcia IZS a CO MV SR

Ilustračné foto: **archív redakcie**

Cvičenie Havran 2012 v Nitrianskom kraji

„V rámci krajov Slovenskej republiky je Nitriansky špecifický tím, že ako v jedinom majú na jeho územie vplyv dve atómové elektrárne a to dokonca v 5 zo 7 okresov kraja,“ – touto vetou som začínal v minulom čísle článok o Súčinnom cvičení EMO 2012, ktoré organizoval Obvodný úrad Nitra. Neubehli ani štyri mesiace a Nitrianskemu kraju pribudlo, v rámci cvičenia Havran 2012 konanom 17. a 18. októbra, ďalšie špecifikum. V jednom roku sa v ňom konali dve cvičenia s rovnakým námetom. Bol ním únik radiácie do okolia atómovej elektrárne. Pri Súčinnom cvičení EMO 2012 do okolia AE Mochovce a pri cvičení Havran 2012 do okolia AE Jaslovské Bohunice.

Špecifikami boli i ďalšie skutočnosti, ktoré vznikli na základe výsledkov marcových predčasných volieb, že nielen Obvodný úrad Nitra, ako orgán krízového riadenia mal pri každom cvičení iné zloženie, ale tiež jeho krízový štáb s krajskou pôsobnosťou mal pri každom cvičení diametrálne odlišné zloženie. Ku každému cvičeniu sa tak musela uskutočniť aj primeraná adaptačná a odborná príprava členov krízového štábu. S podobnými problémami sa stretla i krajská evakuačná komisia. Našťastie, odbor civilnej ochrany a krízového riadenia Obvodného úradu Nitra, na ktorom spočívala celá ťarcha prípravy oboch cvičení, pracoval v rovnakom zložení. Jeho úlohou bolo spracovanie dokumentácie, materiálne a finančné zabezpečenie, príprava účastníkov cvičení z obvodných úradov a obcí, žiakov základných škôl, zložiek integrovaného záchranného systému a ostatných účastníkov cvičení.

Takže si dovoľm s profesionálnou hrdosťou a primeranou radosťou konštatovať, že v oboch prípadoch odvedli štátni zamestnanci odboru civilnej ochrany a krízového riadenia Obvodného úradu Nitra skutočne výbornú profesionálnu prácu, za čo si im dovoľujem na tomto mieste, na stránkach nášho odborného časopisu Civilná ochrana, za obe cvičenia verejne poďakovať.

PRÍPRAVA CVIČENIA

Nakoľko ciele cvičenia Havran 2012 a jeho priebeh boli dostatočne mediálne prezentované a komentované a ešte po jeho vyhodnotení na národnej úrovni určite budú, v tomto článku sa budem venovať skôr len štatistike účasti Nitrianskeho kraja na cvičení a ukázkam, ktoré boli organizované v kraji 18. októbra.

K cvičeniu spracoval Obvodný úrad Nitra príslušnú dokumentáciu – zámer účasti Nitrianskeho kraja na cvičení, plán cvičenia a pre internú potrebu predbežnú časovú os cvičenia. Samostatný scenár ukážok bol špeciálnym dokumentom, ktorý bol spracovaný na zabezpečenie evakuácie, činnosti v mieste špeciálnej očisty, zabezpečenie núdzového ubytovania a núdzového stravovania.

Pred cvičením sa uskutočnila porada k príprave ukážok so zainteresovanými pracovníkmi z Krajského riaditeľstva Policajného zboru Nitra, Krajského riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru Nitra, Územného spolku SČK Nitra, Regionálneho

úradu verejného zdravotníctva so sídlom v Nitre, Kontrolného chemického laboratória civilnej ochrany v Nitre, Strediska vzdelávania a prípravy v Nitre, Obvodného úradu Topoľčany a Obvodného úradu Nitra. Prípravu krízového štábu ObÚ Nitra a krajskej evakuačnej komisie na cvičenie (pre členov krízového štábu i adaptačnú a odbornú prípravu) uskutočnil odbor civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ Nitra 5. októbra.

ÚČASTNÍCI CVIČENIA

Na cvičení Havran 2012 sa v Nitrianskom kraji, v štábnej časti v dňoch 17. a 18. októbra zúčastnili ako orgány krízového riadenia so svojim krízovými štábmi a príslušnými evakuačnými komisiami Obvodný úrad Nitra, Bezpečnostná rada obvodu Nitra, Obvodný úrad Topoľčany a Bezpečnostná rada obvodu Topoľčany, obce Nové Sady a Jelenec z okresu Nitra, obce Veľké Ripňany a Solčany z okresu Topoľčany.

Prostredníctvom svojich zástupcov v krízovom štábe resp. v evakuačnej komisii sa na cvičení podieľali Nitriansky samosprávny kraj, Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Nitre, Fakultná nemocnica Nitra – samostatný odbor krízového riadenia zdravotníctva Nitrianskeho kraja, Územný spolok SČK Nitra, Krajský úrad životného prostredia Nitra, Krajská veterinárna a potravinová správa Nitra, Vojenský útvar 4405 Nitra, Krajský lesný úrad v Nitre, Západoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s., Nitra, Krajský úrad pre cestnú dopravu a pozemné komunikácie Nitra a Krajský školský úrad Nitra.

Zložky integrovaného záchranného sys-

tému zastupovali Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Nitre a príslušné okresné riaditeľstvá v Nitre a Topoľčanoch, Krajské riaditeľstvo Hasičského a záchranného zboru v Nitre a príslušné okresné riaditeľstvá v Nitre a Topoľčanoch, Kontrolné chemické laboratórium civilnej ochrany v Nitre a Krajské operačné stredisko záchranej zdravotnej služby Nitra.

Do cvičenia HAVRAN 2012 bolo v Nitrianskom kraji v oboch dňoch, v okresoch Nitra a Topoľčany, zapojených celkovo 400 účastníkov. Medzi nich treba zaradiť i prednostov, vedúcich odborov civilnej ochrany a krízového riadenia a tajomníkov krízových štábov z obvodných úradov Komárno, Levice, Nové Zámky, Šaľa a Štúrovo, pre ktorých zorganizoval Obvodný úrad Nitra pred ukázkami v priestoroch Strediska vzdelávania a prípravy v Nitre, prípravu krízových štábov obvodných úradov, spojenú s ukázkami evakuácie a činnosti v mieste špeciálnej očisty počas cvičenia Havran 2012 konanými v areáli SVP Nitra.

UKÁŽKY V ZÁKLADNÝCH ŠKOLÁCH

Ukážky činnosti pri evakuácii prebiehali 18. októbra tiež v okrese Topoľčany. Tam sa ich, ako evakuanti v rézii krízového štábu a evakuačnej komisie obce Veľké Ripňany, zúčastnili žiaci zo Základnej školy vo Veľkých Ripňanoch, ktorí boli cez kontrolné stanovište v Topoľčanoch evakuovaní do obce Solčany, kde bol krízovým štábom, evakuačnou komisiou a jednotkami civilnej ochrany obce Solčany precvičený príjem evakuantov, núdzové zásobovanie, núdzové ubytovanie a ukončenie evakuácie s organizovaným návratom do bydlísk.

Stacionárna linka Modulu CO č. 2

Príchod evakuovaných figurantov z Nitrianskych Hrnčiaroviec dopravených vojenskými landrovermi zo zamoreného prostredia

Príprava kontrolného chemického laboratória civilnej ochrany na odber vzoriek

Počiatočná dozimetrická kontrola stupňa zamorenia evakuovaných osôb

Počiatočná dozimetrická kontrola osôb priamo zamorených v 5 km pásme elektrárne Jaslovské Bohunice

Linka na dekontamináciu vozidiel – hrubý oplach od nečistôt

Čakanie na dekontamináciu osôb na mieste špeciálnej čistoty

Miesto špeciálnej očisty – dekontaminácia rúk

Vstupná kontrola radiačného zamorenia zasiahnutých osob pred miestom špeciálnej očisty

Miesto špeciálnej očisty – vstupná kontrola radiačného zamorenia zasiahnutých osob

Výstup z miesta špeciálnej očisty – dekontaminačných stanov

Stacionarna linka typu DEKONTA Modulu civilnej ochrany č. 2

Hniezdo zranených – triedenie ranených podľa typu zranenia

Evakuácia žiakov zo Základnej školy Nové Sady začínala v režii krízového štábu a evakuačnej komisie obce Nové Sady v priestoroch základnej školy pod patronátom riaditeľky a pedagogického doprovodu v spolupráci so zástupkyňou z odboru COKR ObÚ Nitra. Tu sa konala i prvá akcia psíkov zo Špeciálnej kynologickej záchrannej služby Slovakia z Nýrovce pri hľadaní bojazlivých žiakov, ktorí sa pred evakuáciou ukryli.

Evakuanti z Nových Sadov po nástupe do autobusu sprevádzaného motohliadkami so zapnutými svetelnými a podľa potreby i zvukovými majákmi z Krajského riaditeľstva Policajného zboru Nitra odišli do Nitry. Tam prešli dozimetrickou kontrolou v kontrolnom a roztrieďovacom stanovišti. Nakoľko boli podľa scenára čistí, pokračovali areálom SVP Nitra, kde mali možnosť prezrieť si techniku pripravenú na dezaktiváciu dopravných prostriedkov a areálom KCHL CO, kde boli stany pripravené na hygienickú očistu osôb.

Hygienickú očistu osôb mali v tomto prípade plánovanú ich kolegovia – žiaci zo Základnej školy Nitrianske Hrnčiarovce, ktorí boli ako figuranti zamorení a niektorí dokonca aj zranení.

Čistí evakuanti z Nových Sadov pokračovali po absolvovaní zastávky v Nitre, samozrejme v doprovode motohliadok polície, do miesta príjmu evakuovaných v obci Jelenec. Tam ich čakalo prijatie v priestoroch Obecného úradu krízovým štábom, evakuačnou komisiou a jednotkami CO obce Jelenec v rámci precvičenia zabezpečovania núdzového zásobovania, núdzového ubytovania a zapojenia sa do riadneho učebného procesu v prípade dlhodobej evakuácie. Po ukončení týchto procedúr znovu vystúpili so svojim programom psíci a psovodi zo Špeciálnej kynologickej záchrannej služby Slovakia Nýrovce a potom už len návrat domov po zaujímavom dni.

Nemenej zaujímavý deň čakal na zamorených a zranených figurantov – žiakov zo Základnej školy Nitrianske Hrnčiarovce, ktorých sprevádzala dokonca sama pani riaditeľka. Pre nich si prišla s mikrobused a dvomi policajnými motohliadkami zástupkyňa z odboru civilnej ochrany a krízového riadenia Obvodného úradu Nitra. Po prízjazde do areálu SVP v Nitre zamorení figuranti nastúpili do pristavených obrnených vozidiel – landroverov, aby zahrali svoju úlohu – príchod zo zamoreného územia, absolvovanie dozimetrickej kontroly s výsledkom zamorení a potom hygienickú očistu osôb vykonávanú vojakmi z práporu radiačnej, chemickej a biologickej ochrany z Rožňavy.

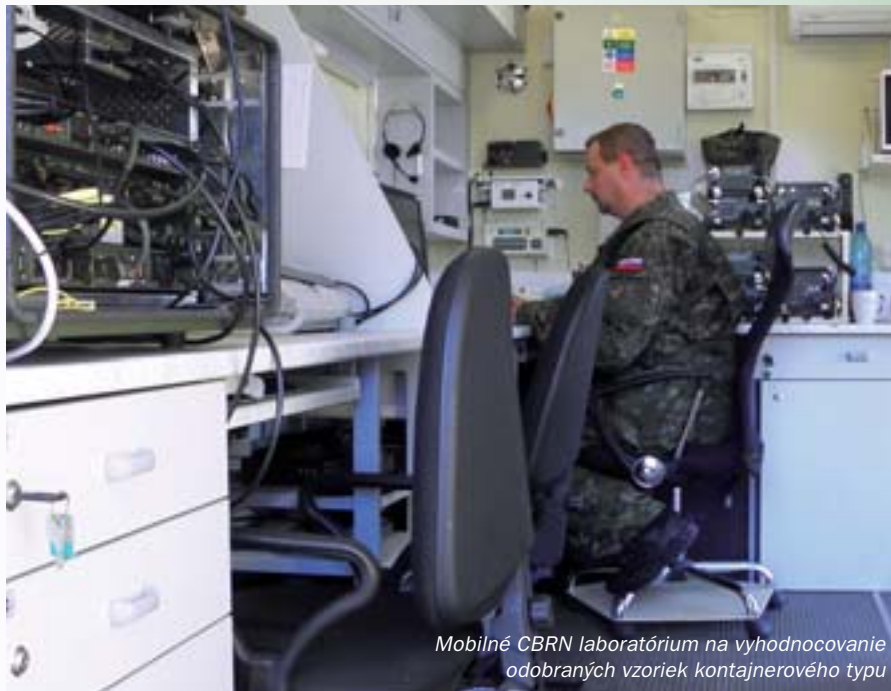
Zranení figuranti zo ZŠ Nitrianske Hrnčiarovce zas podstúpili maskovaciu tortúru členiek Územného spolku SČK Nitra v hniezde zranených, aby boli tiež, ako ich zamorení kolegovia, pripravení na ukážku.

UKÁŽKY V AREÁLI SVP NITRA

Najviac techniky i najviac ukážok špeciálnych činností po radiačnej havárii bolo sústredených v areáli Strediska vzdelávania a prípravy a KCHL CO Nitra. V tomto areáli bolo zriadených 8 plôch so špeciálnym určením, ktorých účelom bolo prezentovať v poľných podmienkach odbornú činnosť záchranných jednotiek so zameraním na meranie a vyhodnocovanie radiačnej situácie a špeciálnu dekontamináciu – hygienickú očistu osôb a dezaktiváciu dopravných prostriedkov.

Hlavným organizátorom ukážok bol Obvodný úrad Nitra a ich vykonávateľmi

do základnej školy som si uvedomila, že deti budú mať parádny zážitok. Evakuácia začala o 10:15 hod. pred budovou školy a predstavovala odvoz žiakov – 10 zamorených a 4 zranených figurantov, mikrobusedom do areálu SVP Nitra, kde sa uskutočňovali ukážky. Po vystúpení z mikrobusedu presadli do pristavených vojenských obrnených landroverov, ktoré ich previezli na určené stanovišťa. Tu sa podrobili dozimetrickej kontrole, ktorú vykonali zamestnanci KCHL CO v Nitre a vojaci z Práporu radiačnej, chemickej a biologickej ochrany Rožňava. A potom prišlo to hlavné – hygienická očista osôb,

Mobilné CBRN laboratórium na vyhodnocovanie odobraných vzoriek kontajnerového typu

boli Kontrolné chemické laboratórium CO v Nitre, Kontrolné chemické laboratórium CO v Slovenskej Lupči, Prápor radiačnej, chemickej a biologickej ochrany Rožňava, Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Nitre, Územný spolok Slovenského Červeného kríža v Nitre a figuranti – žiaci zo Základných škôl Nové Sady a Nitrianske Hrnčiarovce.

NÁZORY NA CVIČENIE A UKÁŽKY

Starostka obce Nové Sady Silvia Halvoníková sa k cvičeniu vyjadrila nasledovne: „Cvičenie Havran 2012 nám dalo možnosť prakticky preveriť pripravenosť a schopnosť krízového štábu, evakuačnej komisie a členov evakuačných zariadení obce Nové Sady správne reagovať na vzniknutú krízovú situáciu. Evakuácia prebehla v poriadku bez najmenších problémov. S organizáciou cvičenia sme boli spokojní.“

Ing. Bučková z ObÚ Nitra popisuje evakuáciu žiakov – figurantov zo Základnej školy Nitrianske Hrnčiarovce: „Samotnej evakuácii žiakov predchádzalo pristenie mikrobusedu sprevádzaného dvomi policajnými motohliadkami s hučiacimi a blikajúcimi majákmi. Už po príchode

ktorú vykonával taktiež Prápor radiačnej, chemickej a biologickej ochrany Rožňava. Naším figurantom však zamrzol úsmev na tvárach, keď zistili, v čom spočíva hygienická očista osôb. Veliteľ práporu dal príkaz: chlapani vpravo, dievčatá vľavo, vyzliecť zamorené šatstvo! A do sprchy!

V tomto istom čase ich 4 spolužiaci plnili úlohu zranených figurantov na inom stanovišti, konkrétne v hniezde zranených, ktorého činnosť prezentoval Územný spolok Slovenského Červeného kríža v Nitre. Nejednen zamorený by si to bol s nimi v tom čase vymenil a bol by radšej zranený. Tu sa totiž imitovali zranenia menšieho rozsahu – povrchové zranenie na čele, poranená noha, vykĺbená ruka – bez rozkazu na sprchovanie, ktoré sa samozrejme v rámci ukážky nekonalo! Mám za to, že cvičenie HAVRAN 2012 splnilo svoj účel a z pohľadu plnenia úloh na úseku preventívno-výchovnej a propagačnej činnosti malo medzi žiakmi svoj hlboký význam.“

Ing. Jozef Barát
vedúci odboru COKR
Obvodného úradu Nitra
Foto: (bp)

Cvičenie Trenčín 2012

Sledujete správy v novinách? Sledujete správy v televíziách? Zaiste ste si všetci odpovedali áno. Žiaľ, v médiách sa stále častejšie objavujú správy o lokálnych konfliktoch na územiach nášho kontinentu. Členstvo v elitnom klube ochrany a obrany NATO nám zaručuje rozsiahle bonusy a práva na zaistenie vlastnej bezpečnosti voči vonkajšiemu útoku, či inej formy agresie. Zároveň nám ukladá aj množstvo povinností. A tie sú, nielen pre Ozbrojené sily SR a ozbrojené zbory, ale aj pre orgány štátnej správy zaväzujúce.

V kontexte s tým, ale samozrejme nielen s tým, sú všetky orgány, ktoré sú činné pri riešení akýchkoľvek krízových situácií, povinné pripravovať a precvičovať všetky systémy riadenia na možný ostrý zásah a odvrátenie problémov, ktoré by sa mohli dotýkať našej krajiny.

Z legislatívy sú na tento účel predurčené, okrem iných orgánov, aj obvodné úrady miestnej štátnej správy a obce. Preto sú plánované a vykonávané cvičenia a precvičenia súčinnosti vypracovaných plánov v pôsobnosti týchto orgánov na území štátu.

Na zvládnutie čiastočných úloh bolo v dňoch 3. – 4. októbra zamerané cvičenie Trenčín 2012. Jeho témou bola Príprava a vydávanie rozhodnutí určeným právnickým osobám, fyzickým osobám oprávneným na podnikanie a fyzickým osobám, ktorým môže byť uložená povinnosť poskytnúť vecné prostriedky a povinnosť poskytnúť ubytovanie a určeným fyzickým osobám, ktorým môže byť uložená pracovná povinnosť, na základe podkladov a návrhov územnej vojenskej správy. Situácie boli riešené počas vyhláseného vojnového stavu na území Slovenska.

Cieľmi cvičenia boli stanovené nasledovné body:

- precvičiť súčinnosť obvodných úradov s územnou vojenskou správou pri vydávaní rozhodnutí a príkazov pre určité právnické osoby a fyzické osoby, ktorým môže byť uložená povinnosť poskytnúť vecné prostriedky a povinnosť poskytnúť ubytovanie, alebo udržanie výrobnéj schopnosti podľa zákona o hospodárskej mobilizácii a pre fyzické osoby, ktorým môže byť uložená pracovná povinnosť,
- precvičiť súčinnosť obvodných úradov so Slovenskou poštou, a. s., pri doručovaní rozhodnutí a príkazov o uložení pracovnej povinnosti a rozhodnutí o povinnosti poskytnúť vecné prostriedky,
- zdokonaľiť činnosť obvodných úradov pri vzniku krízy a plnenie úloh po vyhlásení vojnového stavu,
- overiť reálnosť vypracovaných krízových plánov.

Hneď na úvod treba pripomenúť, že priebehu príprava integrácie štátnej správy a špecializovanej správy. Jeden z cvičiacich subjektov, Územná vojenská správa Trenčín, bude od 1. januára 2013 začlenená do organizačnej štruktúry Obvodného úradu

Trenčín. Z dôvodu prebiehajúcich zmien sa cvičenia zúčastnili len čiastočne, ale určite dostatočne na to, aby bolo možné precvičiť všetky úlohy, ktoré by mali byť zabezpečené v prospech ozbrojených síl.

V tomto článku sa budem snažiť priblížiť prácu odboru civilnej ochrany a krízového riadenia Obvodného úradu Prievidza počas cvičenia. Môžem povedať, že činnosti neboli jednoduché a napriek tomu, že sme na takéto situácie teoreticky pripravení, museli sme riešiť aj problémy, ktoré priniesol život. Cvičenie prebiehalo v troch etapách.

1. Etapa – vyhlásenie vojnového stavu, aktivácia bezpečnostnej rady obvodného úradu (ďalej len BROb) a zaradenie zamestnancov obvodného úradu do pracovných skupín

Úlohy cvičenia v 1. etape:

- vyhlásenie vojnového stavu a vydanie nariadenia na čiastočnú mobilizáciu,
- vyzovumenie subjektov zapojených do cvičenia podľa plánu vyzovumenia,
- vytvorenie pracovných skupín na riešenie úloh podľa Krízového plánu subjektu hospodárskej mobilizácie,
- zasadanie Bezpečnostnej rady obvodu Prievidza a prijatie uznesení,
- oboznámenie zamestnancov úradu so situáciou a rozdelenie zamestnancov do pracovných skupín sekretariátu krízového štábu a bezpečnostnej rady obvodu,
- odovzdanie spracovanej dokumentácie vedúcim skupín a zahájenie činnosti.

2. Etapa – realizácia rozhodnutí pre určené právnické osoby, fyzické osoby oprávnené na podnikanie a fyzické osoby, ktorým môže byť uložená povinnosť poskytnúť vecné prostriedky a určeným fyzickým osobám, ktorým môže byť uložená pracovná povinnosť na základe podkladov a návrhov územnej vojenskej správy. Vypracovanie a odoslanie doporučených zásielok.

Úlohy cvičenia v 2. etape:

- súčinnosť s Územnou vojenskou správou Trenčín a Obvodným úradom Trenčín,
- spracovanie rozhodnutí pre určené právnické osoby a fyzické osoby,
- odoslanie doporučených zásielok a poštových podacích hárkov Obvodnému úradu Trenčín,
- odoslanie (kuriérom) rozhodnutí na

pracovnú povinnosť pre doručovateľov v náhradnom systéme doručovania pre obec Nedožery-Brezany,

- odoslanie potvrdených poštových podacích hárkov územnej vojenskej správy,
- predloženie písomnej dennej súhrnnej informácie o plnení úloh 1. a 2. obdobia cvičenia so stavom k 18:00 hodine.

3. Etapa – riešenie náhrad za fyzické osoby, ktoré neprevzali rozhodnutie o uložení pracovnej povinnosti a za vecné prostriedky, ktorých dodávateľia neprevzali rozhodnutie o povinnosti poskytnúť vecný prostriedok resp. povinnosť poskytnúť ubytovanie.

Úlohy cvičenia v 3. etape:

- prijatie nových podkladov územnej vojenskej správy za nedoručené rozhodnutia,
- spracovanie nových rozhodnutí pre určené právnické a fyzické osoby,
- odoslanie doporučených zásielok prostredníctvom doručovateľov obce Nedožery-Brezany a oznámenie výsledku doručovania Obvodnému úradu Trenčín aj Územnej vojenskej správe Trenčín,
- spracovanie príkazov prednostu obvodného úradu na zabezpečenie vecného prostriedku s obsluhou (príkaz na pracovnú povinnosť pre vodiča), príkaz prednostu obvodného úradu na pracovnú povinnosť pre manipulačného robotníka (2 osoby), príkaz prednostu obvodného úradu na pracovnú povinnosť v odbore účtovníkov (spracovanie príkazov prostredníctvom jednotného informačného systému hospodárskej mobilizácie JISHM/EPŠIS),
- ukončenie vyhláseného vojnového stavu,
- predloženie písomnej súhrnnej informácie o ukončení cvičenia a plnení úloh so stavom k 18:00 hodine.

Teraz podrobnejšie k jednotlivým obdobiám, úlohám a činnostiam.

PRÍPRAVNÉ OBDOBIE CVIČENIA

V prípravnom období sa uskutočnili pracovné konzultácie zamestnancov sekcie integrovaného záchranného systému a civilnej ochrany Ministerstva vnútra SR so zamestnancami Obvodného úradu Trenčín na zabezpečenie vypracovania základných dokumentov k cvičeniu. Na

pracovných stretnutiach všetkých zainteresovaných v dňoch 12. a 26. septembra bola zosúladená dokumentácia cvičenia. Na základe toho bol vypracovaný Zámer mobilizačného cvičenia a Námet mobilizačného cvičenia. Obvodný úrad Trenčín vypracoval ďalšie dokumenty a materiály potrebné na zabezpečenie cvičenia:

- Plán riadenia mobilizačného cvičenia.
- Organizačno-metodický pokyn na prípravu a vykonanie mobilizačného cvičenia.
- Plán spojenia mobilizačného cvičenia.
- Pracovná mapa k cvičeniu.

Jednotlivé dokumenty boli zaslané Obvodnému úradu Prievidza, ktorý si ich rozpracoval na podmienky svojho úradu.

V prípravnom období cvičenia odbor civilnej ochrany a krízového riadenia Obvodného úradu Prievidza vykonal prípravu určených zamestnancov obvodného úradu, kde ich oboznámil s činnosťou pri prijímaní správ a činnosťou pri realizácii rozhodnutí pre určené právnické osoby, fyzické osoby oprávnené na podnikanie a fyzické osoby, ktorým môže byť uložená povinnosť poskytnúť vecné prostriedky, uložená povinnosť poskytnúť ubytovanie a určené fyzické osoby, ktorým môže byť uložená pracovná povinnosť, ako aj činnosť na plnenie opatrení hospodárskej mobilizácie. Ďalej bola pripravená mapa obvodu Prievidza na vyhodnotenie rizík vzniku krízových situácií a boli zabezpečené priestorové, materiálové a organizačné podmienky na uskutočnenie cvičenia. V prípravnom období odbor zabezpečil prípravu a precvičenie s obcou Nedožery-Brezany.

Členovia pracovných skupín sekretariátu BROb Obvodného úradu Prievidza sa oboznámili s úlohami cvičenia a zabezpečili ich plnenie počas realizácie cvičenia. Dňa 12. septembra sa uskutočnilo pracovné rokovanie zamestnancov Obvodných úradov Trenčín a Prievidza, Územnej vojenskej správy Trenčín, Vyššieho územného celku Trenčín a Slovenskej pošty, a. s., zamera-

né na zabezpečenie činnosti a spolupráce počas jednotlivých období cvičenia. Dňa 26. septembra sa uskutočnil nácvik na cvičenie za účasti zástupcov všetkých cvičiacich subjektov, vrátane zástupcov sekcie integrovaného záchranného systému a civilnej ochrany Ministerstva vnútra SR. Zamestnanci Obvodného úradu Prievidza boli podrobne oboznámení s témou, cieľom a jednotlivými úlohami cvičenia. Súčasne zamestnanci zaradení do sekretariátu BROb Prievidza boli oboznámení s dokumentáciou pracoviska sekretariátu, s ich zaradením do pracovných skupín a úlohami sekretariátu BROb.

V súvislosti s cvičením bola aktualizovaná dokumentácia krízového plánu, dokumentácia na úseku obrany štátu, hospodárskej mobilizácie a civilnej ochrany. Zamestnankyňa odboru Bc. Krkošková sa zúčastnila školenia vo VÚJE, a. s., Trnava, ktorého cieľom bolo precvičenie vydávania príkazov na pracovnú povinnosť po vyhlásení opatrení hospodárskej mobilizácie v jednotnom informačnom systéme JIS HM/EPŠIS.

Na precvičení úloh dňa 26. septembra bolo dohodnuté, že cvičenie bude prebiehať v zmysle vypracovanej a schválenej dokumentácie v astronomickom čase. Operačný čas nebude precvičovaný a ani nebude uvedený v dokumentoch počas cvičenia.

ČINNOSŤ OBVODNÉHO ÚRADU PRIEVIDZA

1. etapa – vyhlásenie vojnového stavu, aktivácia BROb a zvolanie pracovných skupín sekretariátu BROb Prievidza

Zriadenie informačného miesta (vytvorenie e-mailovej adresy) na Obvodnom úrade Prievidza.

Prijatie správy o vyhlásení vojnového stavu na území SR od koordinačného strediska integrovaného záchranného systému Obvodného úradu Trenčín dňa 3. 10. o 08:38 hod. (vyhlásený 3. 10. o 05:30

hod.). Potvrdenie prijatia uvedenej správy na stálu službu Koordinačného strediska integrovaného záchranného systému Obvodného úradu Trenčín.

Vyrozumenie BROb Prievidza dňa 3. 10. od 08:41 do 08:46 hod. vedúcim informačnej skupiny. Všetci členovia BROb overili prijatie informácie o vyhlásení vojnového stavu.

O 08:47 boli vyrozumení cvičiaci – obec Nedožery-Brezany. V rámci vyrozumenia bolo nariadené preveriť telefonické kontakty na doručovateľov obce a tiež vykonať opatrenia pre zriadenie výdajne odborných oprávnení a predurčenú predajňu. Obec overila prijatú správu u informačnej skupiny sekretariátu BROb Prievidza.

Na základe obdržanej informácie o vyhlásení vojnového stavu sa 3. 10. o 09:00 hodine uskutočnilo mimoriadne zasadnutie BROb Prievidza. Informáciu o situácii na území obvodu Prievidza a Trenčianskeho kraja po vyhlásení vojnového stavu predniesol podpredseda BROb Prievidza a informoval členov o úlohách, ktoré doteraz plnil Obvodný úrad Prievidza. Členovia BROb Prievidza podali informácie o bezpečnostnej situácii, pričom reálne hodnotili situáciu na svojich úsekoch, ktorá vyplývala zo zámeru cvičenia. Bezpečnostná rada obvodu prijala konkrétne opatrenia pre svojich členov, ostatné subjekty miestnej štátnej správy a samosprávy na zabezpečenie bezpečnosti štátu, fungovanie štátnej správy a hospodárstva SR a na zabezpečenie ochrany života, zdravia a majetku obyvateľstva. Prijaté opatrenia boli pretransformované do uznesení a výpisov uznesení, ktoré pripravil sekretariát BROb.

O 08:55 hodine boli faxom doručené informačnej skupine podklady z Územnej vojenskej správy Trenčín na vypracovanie rozhodnutí. Prijatie bolo telefonicky potvrdené ÚVS Trenčín.

Boli vypracované rozhodnutia pre Územnú vojenskú správu Trenčín o poskytnutí ubytovania (2 rozhodnutia), o uložení po-

vinnosti poskytnúť vecný prostriedok (5 rozhodnutí) a o uložení pracovnej povinnosti (4 rozhodnutia).

V čase od 09:30 do 10:00 hodiny informoval prednosta Obvodného úradu Prievidza a vedúci odboru civilnej ochrany a krízového riadenia zamestnancov obvodného úradu o aktuálnej situácii vyplývajúcej zo zámeru cvičenia a o vyhlásení vojnového stavu. Potom vedúci odboru civilnej ochrany a krízového riadenia zaradil jednotlivých zamestnancov obvodného úradu do pracovných skupín v súlade s vypracovanou dokumentáciou (riadiaca, informačná, operačná a zabezpečovacia skupina), pričom zdôraznil konkrétne úlohy jednotlivých pracovných skupín a ich vzájomnú spoluprácu. Po zaradení do skupín začali zamestnanci plniť svoje úlohy.

Na všetkých odboroch Obvodného úradu Prievidza bolo zabezpečené nepretržité počúvanie rozhlasového vysielania a u prednostu Obvodného úradu Prievidza a v operačnej miestnosti odboru civilnej ochrany a krízového riadenia aj sledovanie vysielania Rozhlasu a televízie Slovenska.

Vedúci odboru civilnej ochrany a krízového riadenia Prievidza nariadil určeným zamestnancom realizovať základné opatrenia vyplývajúce z Krízového plánu, Plánu činnosti obvodného úradu po vyhlásení vojny..., Plánov práce vedúcich odborov ObÚ a dokumentácie sekretariátu BROb (Metodiky činnosti pracovných skupín sekretariátu BROb a KŠ). V rámci cvičenia sa konalo zasadnutie Obvodnej komisie pre mimoriadne regulačné opatrenia so zámerom oboznámiť členov nielen s vypracovanou dokumentáciou, ale predovšetkým s praktickou činnosťou – prípravou Príkazov prednostu obvodného úradu v programe JISHM/EPŠIS (praktická ukážka sa uskutočnila 4. 10.).

Z dôvodu obmedzení pri plnení úloh cvičenia neboli vyzoomené ostatné orgány štátnej správy, ani starostovia obcí a subjekty hospodárskej mobilizácie.

2. etapa cvičenia – realizácia rozhodnutí pre určené právnické osoby, fyzické osoby oprávnené na podnikanie a fyzické osoby, ktorým môže byť uložená povinnosť poskytnúť vecné prostriedky, povinnosť poskytnúť ubytovanie a určeným fyzickým osobám, ktorým môže byť uložená pracovná povinnosť na základe podkladov a návrhov Územnej vojenskej správy. Vypracovanie a odoslanie doporučených zásielok.

Po obdržaní podkladov od Územnej vojenskej správy Trenčín o 08:55 hodine o dátume, čase a mieste nástupu fyzických osôb na plnenie pracovnej povinnosti pre potreby ozbrojených síl, dodanie vecných prostriedkov pre vojenské útvary a odo-

vzdanie určených objektov pre potreby ozbrojených síl, boli tieto zapracované do Rozhodnutí Obvodného úradu Prievidza. Potom boli vypracované doporučené zásielky a poštové podacie hárky.

Obvodný úrad Prievidza aktualizoval podklady na realizáciu požiadaviek subjektov hospodárskej mobilizácie na ich doplnenie pracovnými silami a vecnými prostriedkami po nariadení vykonávania opatrení hospodárskej mobilizácie a na určenie vytypovaných podnikateľov a organizácií za subjekty hospodárskej mobilizácie (databáza vecných prostriedkov z polície a obcí, databáza fyzických osôb z odboru živnostenského podnikania a tiež vyžiadanie pokladov z Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Prievidza pre prípad nefunkčnosti JIS HM/EPŠIS).

Obvodný úrad Prievidza zabezpečil prostredníctvom kuriéra doručenie rozhodnutí na Obvodný úrad Trenčín 3. 10. o 10:15 hodine.

3. etapa – riešenie náhrad za fyzické osoby, ktoré neprevzali rozhodnutie o uložení pracovnej povinnosti a za vecné prostriedky, ktorých dodávatelia neprevzali rozhodnutie o povinnosti poskytnúť vecný prostriedok resp. povinnosť poskytnúť ubytovanie.

Dňa 4. októbra o 07:18 hodine bolo odoslané hlásenie Správy o splnení úloh prvého dňa cvičenia so stavom k 06:00 hodine.

O 07:30 hodine boli prijaté podklady od Územnej vojenskej správy Trenčín na náhradné doručovanie. Boli vypracované 3 Rozhodnutia o uložení pracovnej povinnosti pre doručovateľov obce Nedožery-Brezany. Potom boli vypracované rozhodnutia na základe podkladov Územnej vojenskej správy Trenčín, ktoré boli kuriérom doručené na obec Nedožery-Brezany za účelom náhradného doručovania prostredníctvom doručovacieho aparátu obce.

O 09:37 hodine bola prijatá faxová požiadavka Nováckych chemických závodov (NCHZ), a. s., Nováky na doplnenie ľudskými zdrojmi a vecnými prostriedkami. Uvedená požiadavka bola prijatá aj elektronicky z Koordinačného strediska integrovaného záchranného systému Trenčín a v programe JISHM/EPŠIS. Požiadavka bola overená telefonicky.

O 10:00 hodine bolo zvolané mimoriadne rokovanie BROb, na ktorom bola vydaná Vyhláška obvodného úradu č. 1, ktorou sa nariaďuje vykonávanie opatrení hospodárskej mobilizácie (Vyhláška bola zverejnená na úradnej tabuli úradu) a boli prijaté nasledovné uznesenia, v ktorých bolo uložené vedúcemu odboru civilnej ochrany a krízového riadenia Obvodného úradu Prievidza:

- vypracovať Vyhlášku Obvodného úradu Prievidza, zo dňa 4. októbra, ktorou

sa nariaďuje vykonávanie opatrení hospodárskej mobilizácie a zabezpečiť jej zverejnenie na úradnej tabuli ObÚ Prievidza,

Termín: okamžite

- realizovať požiadavky NCHZ, a. s., Nováky, vypracovaním príkazov na pracovnú povinnosť – 1 príkaz na pracovnú povinnosť manipulačný robotník, 1 príkaz na pracovnú povinnosť vodič osobného automobilu, 1 príkaz na pracovnú povinnosť účtovníčka, Termín: okamžite
- vybrať požadovaný vecný prostriedok – nákladného vozidla N3 valník s plachtou s vodičom a vypracovať 1 príkaz na vybraný vecný prostriedok s vodičom, Termín: okamžite

O 10:15 hodine bola prijatá informácia z obce Nedožery-Brezany o výsledku doručovania. Hlásenie o výsledku doručovania bolo podané Obvodnému úradu Trenčín a Územnej vojenskej správe Trenčín, ktorý následne overil prijatú informáciu.

V čase od 10:20 do 10:55 hodiny oprávnený zamestnanec pre prácu v JISHM/EPŠIS spracoval požiadavku NCHZ, a. s., Nováky a vydal Príkazy na pracovnú povinnosť (4 príkazy) a Príkaz na vecné plnenie (1 nákladné motorové vozidlo).

O 12:08 hodine bola kontaktnou osobou prijatá správa o ukončení vojnového stavu. Správa bola overená na koordinačnom stredisku integrovaného záchranného systému. Následne boli o ukončení vojnového stavu telefonicky informovaní členovia BROb a cvičiaci subjekt, obec Nedožery-Brezany. Všetci vyzoomení správu overili.

O 12:23 hodine kontaktná osoba spracovala a odoslala Správu o priebehu druhého dňa cvičenia so stavom k 18:00 hodine.

Ciele cvičenia stanovené zámerom cvičenia a plánom riadenia cvičenia boli splnené realizáciou jednotlivých úloh cvičenia v 1., 2. a 3. etape. Veľmi pozitívne je nutné zhodnotiť činnosť zamestnancov odboru civilnej ochrany a krízového riadenia Obvodného úradu Prievidza a zamestnanca v služobnej pohotovosti Obvodného úradu Prievidza. Osobitne zamestnanca (kontaktné osoby) na úseku krízového riadenia a hospodárskej mobilizácie pri prijatí informácie o vyhlásení a odvolaní vojnového stavu a činnosť pri vyzoomení určených zamestnancov a subjektov, ktorá bola splnená v stanovených časových limitoch. Súčinnosť s Územnou vojenskou správou Trenčín a komunikácia medzi ObÚ Prievidza a ObÚ Trenčín a OcÚ Nedožery-Brezany bola riešená telefonicky, faxom a elektronickou poštou. Všetky podklady, informácie, požiadavky a správy boli odovzdávané a preberané včas.

Na dobrej úrovni boli splnené úlohy pri vypracovávaní rozhodnutí pre určené práv-

nické osoby, fyzické osoby oprávnené na podnikanie a fyzické osoby, ktorým môže byť uložená povinnosť poskytnúť vecné prostriedky, ubytovanie a určené fyzické osoby, ktorým môže byť uložená pracovná povinnosť, čo bolo hlavnou úlohou cvičenia. Precvičené bolo aj dopravenie úradných zásielok (činnosť kuriéra) z Obvodného úradu Prievidza na Obvodný úrad Trenčín.

Viacere precvičované úlohy boli účastníkom cvičenia aj metodicky vysvetlené v priebehu mobilizačného cvičenia. Preukázala sa veľmi dobrá pripravenosť predurčených zamestnancov, ktorí sa priamo podieľali na plnení jednotlivých úloh cvičenia. Treba vyzdvihnúť vynikajúcu spoluprácu so zástupcom odboru civilnej ochrany a krízového riadenia Obvodného úradu Považská Bystrica a spoluprácu s integrátorom informačného systému hospodárskej mobilizácie VÚJE, a. s., Trnava.

Na záver pár postrehov na tému fungovania tohto systému. Pokiaľ by bol vyhlásený vojnový stav (ale aj núdzový stav,

výnimočný stav alebo vojna), je aktuálnou otázkou fungovanie elektronických systémov komunikácie, napríklad JISHM/EPŠIS (nehovoriac o e-mailoch a telefónoch). Internetová aplikácia bez lokálneho zálohovania uložených dát a databáz je nedoriešená. Všetko, čo je uložené na VÚJE, máme síce uložené aj v našich počítačoch a vytlačené v papierovej podobe, ale... Prepojenie sociálnej poisťovne, úradov práce, obvodných úradov a iných subjektov hospodárskej mobilizácie na vydávanie rozhodnutí by fungovalo buď zle, alebo vôbec. Aj v tejto dobe sú časté výpadky systému. Čo by sa dialo, keby boli vyhlásené akékoľvek zásadné opatrenia, si netrúfam odhadnúť. Kompetentné orgány by sa mali zamyslieť nad nejakým spôsobom lokálnych aplikácií JISHM/EPŠIS na konkrétnych počítačoch s pravidelnou aktualizáciou údajov, ako to bolo napríklad s programom ATON.

Ďalším, nemenej závažným problémom je situácia v personálnom obsadení obo-

rov civilnej ochrany a krízového riadenia obvodných úradov. Napríklad, v Prievidzi po poslednej racionalizácii boli počty zamestnancov znížené o dvoch, jeden z obrany a jeden z civilnej ochrany, čo nedáva dobré vyhliadky na kvalitné plnenie nielen týchto úloh.

Záverom by som chcel pridať ešte jednu poznámku. To, že sme pripravení, že precvičujeme všetky postupy a varianty riešení rôznych situácií je dobré a dáva nám to priestor na akési uspokojenie. Realita by však bola oveľa drsnejšia. Prajem nám všetkým, aby sme zostali pri plánovaní, cvičení a teoretickom zvládnutí a nemuseli sme nikdy tieto úlohy riešiť v ostrej situácii.

Ing. Dušan Krovina
vedúci odboru

COKR ObÚ Prievidza

Bc. Mária Krkošková

odborný radca odboru

COKR ObÚ Prievidza

Foto: archív ObÚ

Projekt Dobrovoľný záchrannár civilnej ochrany v Senici po roku

V minuloročnom čísle revue Civilná ochrana som vo svojom príspevku o jednotkách civilnej ochrany spomenul rozbehnutie projektu Dobrovoľný záchrannár civilnej ochrany. Teraz by som chcel napísať o tom, čo sa nám za rok podarilo.

Rok 2011 bol rokom dobrovoľníctva. A tak som sa rozhodol realizovať myšlienku, ktorá mi vrtala v hlave už dlhšie obdobie. Využiť pri organizovaní jednotiek civilnej ochrany dobrovoľníkov. Ľudí ochotných pomáhať iným pri mimoriadnych udalostiach. Do miestnych médií sme zaslali výzvu na aktivizáciu ľudí, ktorí by sa chceli stať dobrovoľným záchrannárom civilnej ochrany a súhlasili by so zaradením do jednotiek civilnej ochrany pre potrebu územia. A potom sme čakali. Napätie, očakávanie. Ozve sa vôbec niekto? Ak áno, kofkí? Alebo príde sklamanie. Najprv sa ozval jeden, potom druhý, tretí a nakoniec sa ozvalo celkom 40 ľudí. Veľa, málo? Ja si myslím, že je to viac, ako sme očakávali. Toľko ľudí bolo ochotných dobrovoľne pomáhať iným.

PRVÉ STRETNUTIE

V decembri 2011 sme zorganizovali stretnutie so záujemcami o dobrovoľnícku činnosť v civilnej ochrane. Tu sme ich oboznámili s obsahom projektu, ktorého hlavným cieľom je vytvoriť z dobrovoľníkov odborne pripravenú a materiálne vybavenú jednotku civilnej ochrany pre potrebu územia, určenú na plnenie úloh civilnej ochrany pri vzniku mimoriadnej udalosti. Jednotka by bola využívaná pri mimoriadnych udalostiach veľkého roz-

sahu, alebo na plnenie špecifických úloh v civilnej ochrane, ktoré nezabezpečujú profesionálne záchranné zložky. Taktiež dostali informácie o ďalších úlohách v rámci projektu a podmienkach organizovania jednotky civilnej ochrany pre potrebu územia. Všetci, ktorí sa stretnutia zúčastnili, súhlasili so zapojením sa do projektu. V ďalšom období sa postupne

vykryštalizovali tí dobrovoľníci, ktorí sa naozaj chceli a mohli zapojiť do projektu. Zostalo ich 34.

VYTVORENIE JEDNOTKY CO

Nastalo pre nás dôležité obdobie, aby sme v rámci platnej legislatívy vytvorili jednotku civilnej ochrany pre potrebu územia z dobrovoľníkov civilnej ochrany

a Slovenského Červeného kríža, s ktorými sme spolupracovali už predtým. Všetci dobrovoľníci podpísali s Územným spolkom Slovenského Červeného kríža zmluvu o dobrovoľníckej činnosti v civilnej ochrane. V rámci nej súhlasili so zaradením do jednotky civilnej ochrany pre potrebu územia. Následne sme ÚS SČK ako právnickej osobe vydali rozhodnutie o povinnosti vytvoriť dve záchranné skupiny civilnej ochrany pre potrebu územia. V jednej skupine sú zaradení dobrovoľníci civilnej ochrany (teraz už 36 osôb) a v druhej dobrovoľníci Slovenského Červeného kríža (22 osôb).

NASTAL ČAS PRÁCE

Aby dobrovoľníci videli, že to s projektom myslíme vážne, bolo potrebné začať

Odborná príprava jednotiek civilnej ochrany

s nimi pracovať. A tak sme v dňoch 24., 25., 31. mája a 1. júna zorganizovali odbornú prípravu jednotiek civilnej ochrany pre potrebu územia vytvorených z dobrovoľníkov civilnej ochrany a Slovenského Červeného kríža. Obsahom bol základný stupeň prípravy člena jednotky civilnej ochrany, v rámci ktorého boli účastníci oboznámení s poslaním a úlohami civilnej ochrany v SR, s protiradiačnými, protichemickými a protibiologickými opatreniami zameranými na ochranu obyvateľstva. Taktiež sme im objasnili základné zásady riadenia a vykonávania záchranných prác po vzniku mimoriadnej udalosti, ako aj postavenie jednotiek civilnej ochrany v rámci výkonu záchranných prác. Na záver boli informovaní o ďalších akciách v rámci projektu Dobrovoľný záchranár civilnej ochrany. Prípravy sa celkom zúčastnilo 58 osôb. Viacero termínov bolo zvolených preto, aby si každý našiel ten vhodný, kedy sa mohol prípravy zúčastniť v rámci svojho voľného času, čím sme ušetrili finančné prostriedky na refundáciu miezd. I toto bolo jedným z faktorov na realizáciu projektu dobrovoľníkov. Po

absolvovaní prípravy dostali dobrovoľníci pracovné odevy s logom civilnej ochrany.

Ďalšou akciou bola odborná príprava členov jednotky civilnej ochrany pre potrebu územia, ktorej hlavnou témou bola evakuácia obyvateľstva, druhy a úlohy evakuačných zariadení s dôrazom na činnosť kontrolného stanovišťa a obsluhu rádiometra DC-3E-83. V rámci praktickej činnosti bolo postavené stanové mestečko pre núdzové ubytovanie evakuovaných osôb. Téma prípravy bola zvolená smerom k pripravovanému cvičeniu Havran 2012, v rámci ktorého mala byť prakticky precvičovaná evakuácia osôb z okolia Atómovej elektrárne Jaslovské Bohunice a hlavne činnosť kontrolného stanovišťa. Príprava sa uskutočnila 25. augusta a aj keď išlo

o sobotu a obdobie dovoleniek, prípravy sa zúčastnilo 20 dobrovoľníkov.

Takou čerešničkou na torte bolo to, že sme siedmich dobrovoľníkov využili ako rozhodcov pri organizovaní obvodného kola Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany. Vzhľadom k počtom zamestnancov na odbore civilnej ochrany a krízového riadenia Obvodného úradu Senica to bola obrovská pomoc pri obsadení všetkých stanovišť a taktiež propagácia civilnej ochrany medzi mládežou, nakoľko dobrovoľníci boli v pracovnom odevy s logom civilnej ochrany. A vzhľadom k tomu, že medzi dobrovoľníkmi máme aj členov kynologického klubu, títo priviedli záchranárskeho psíka, ktorý v rámci voľného programu predviedol svoju šikovnosť pri vyhľadávaní zavalených a nezvestných osôb.

Zatiaľ poslednou akciou bolo zabezpečenie praktickej činnosti kontrolného stanovišťa pri evakuácii ohrozeného obyvateľstva pri simulovanej havárii AE Jaslovské Bohunice v rámci celonárodného cvičenia Havran 2012 konaného v dňoch 17. a 18. októbra. Osem dobrovoľníkov civilnej ochrany a štyria dobrovoľníci Slovenského

Červeného kríža svoje úlohy so ctou zvládli a prispeli tak k úspešnému splneniu stanovených úloh ale, a čo bolo hlavným cieľom, aj k zviditeľneniu civilnej ochrany.

Čo povedať na záver? Pri organizovaní jednotiek civilnej ochrany pre potrebu územia ideme svojou cestou, ktorá je náročná, ale aj zaujímavá. Spoznali sme ľudí, ktorí chcú zo svojho vnútorného presvedčenia pomáhať iným a sú ochotní pre to obetovať časť svojho voľného času. Táto cesta je náročná hlavne na organizačné zabezpečenie akcií, nakoľko musíme komunikovať s každým individuálne a nie len prostredníctvom zamestnávateľa. Ten všetok čas ale stojí zato, keď vidíte zaujatie týchto ľudí. Majú svoju úctu a tiež vďačnosť, že im pomáhajú pri realizácii mojej myšlienky. Súčasne mi dali nový impulz a chuť pracovať a rozvíjať systém civilnej ochrany v našom regióne. Konečne je s kým a je aj čo propagovať v rámci civilnej ochrany. Určite dobrovoľníkov využijeme aj pri realizácii ďalších projektov. Na tomto mieste musím vyzdvihnúť výbornú spoluprácu s Územným spolkom Slovenského Červeného kríža. Bez jeho pomoci, aktívneho prístupu a pri súčasných legislatívnych podmienkach by sme jednotky civilnej ochrany pre potrebu územia z dobrovoľníkov vytvárali len ťažko.

Samozrejme, v rámci organizovania jednotiek civilnej ochrany pre potrebu územia nie je všetko dokonalé. Na väčšinu problémov dlhodobo poukazuje kolega Marián Hoško. To však bude obsahom iného môjho príspevku. V tomto článku som chcel udržať hlavne pozitívnu energiu, ktorú v oblasti civilnej ochrany potrebujeme predovšetkým.

Mgr. Igor Janšák
vedúci odboru COKR
ObÚ Senica

Foto: **archív autora**

Two exercises are profiled, inter alia, in the column Population Protection. They were held within the weeks past. HAVRAN 2012 exercise was aimed at activities of crisis management bodies at the national level, central state administration bodies and local government bodies of Trnava, Trenčín and Nitra regions, basic units of the integrated rescue system and selected municipalities when dealing with an emergency caused by the nuclear power plant accident involving radioactive substance release in Jaslovské Bohunice. The other significant exercise under the name of TRENČÍN 2012 was aimed at training cooperation of district offices with a territorial military administration body in issuing decisions and commands for legal entities and natural bodies pursuant to the act on economic mobilization.

Koncept civilnej ochrany vo Švajčiarsku

Koniec studenej vojny priniesol aj dôležité návrhy na zmenu švajčiarskej bezpečnostnej politiky. Federálne zhromaždenie vo svojej správe k bezpečnostnej politike v roku 2000 vyzvalo relevantné inštitúcie, aby prijali opatrenia na zlepšenie ochrany pred možnými mimoriadnymi udalosťami. Toto bola najväčšia výzva pre odborníkov na zlepšenie systému civilnej ochrany v krajine.

NOVÝ SYSTÉM

Spoločný systém civilnej ochrany je vhodnou odpoveďou na súčasné bezpečnostné prostredie. Umožňuje komplexnú ochranu obyvateľstva, životne dôležitých zdrojov, najdôležitejšej (kritickej) infraštruktúry a kultúrnych pamiatok. Spoločný systém civilnej ochrany spája kombináciu síl piatich partnerských organizácií: polícia, požiarnici, zdravotníci, technické služby a útvar ochrany a podpory (P&S). Konceptia civilnej ochrany bola prijatá Federálnym zhromaždením 17. októbra 2001. Následný zákon o civilnej ochrane je založený na tejto koncepcii a vstúpil do platnosti 1. januára 2004.

Projekt reformy civilnej ochrany nebol úplne novým vylepšením. Rešpektoval pôvodné dobré stránky systému a pokračoval v rozvoji nových a vylepšených reforiem. Pri tom všetkom sa prihliadalo na úzku spoluprácu medzi partnerskými organizáciami (polícia, požiarnici, zdravotníci,...)

Misiou civilnej ochrany vo Švajčiarsku je ochraňovať obyvateľstvo a životne dôležité funkcie konfederácie v prípade vzniku mimoriadnej udalosti. Civilná ochrana ustanovuje systém riadenia, ochrany, záchranných prác v prípade vzniku mimoriadnych udalostí. Pokúša sa ich zvládnuť a zmierňovať následky katastrof.

Systém civilnej ochrany má za úlohu koordinovať všetky činnosti pri mimoriad-

Systém civilnej ochrany

nych udalostiach. Civilná ochrana musí zabezpečovať, aby päť partnerských organizácií – polícia, požiarnici, zdravotníci, technické služby a útvar ochrany a podpory (P&S) efektívne spolupracovali. Do ochrany sú zapojené aj iné útvary, ako napríklad súkromné organizácie a spoločnosti, dobrovoľné zbory a ak si to situácia vyžaduje, môže byť tiež povolána armáda.

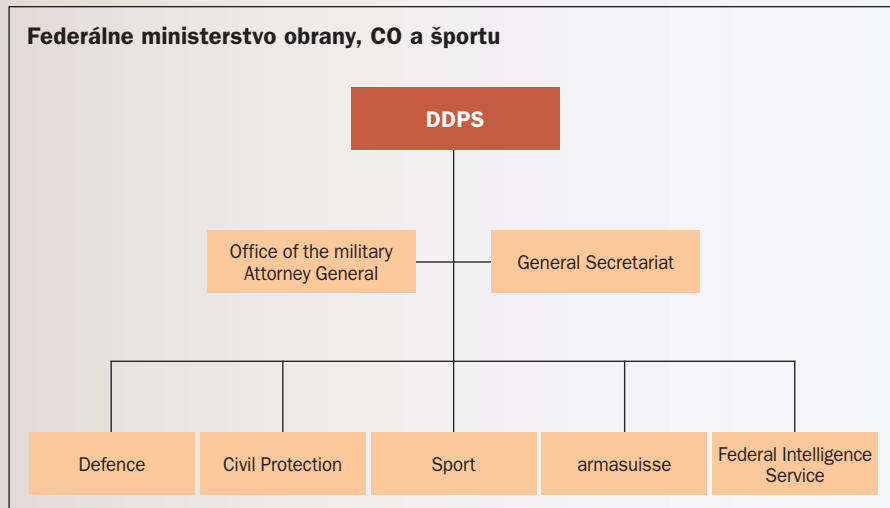
S výnimkou oblastí kompetencií, ktoré spadajú pod federálnu jurisdikciu, výrazná zodpovednosť civilnej ochrany je na kantónoch, najmä pri hrozbe nebezpečenstva alebo v prípade katastrofy. Federálne inštitúcie pri hrozbe nebezpečenstva bližšie určujú ich základné smerovanie a zabezpečujú koordináciu. Nastavujú pravidlá a odpovedajú na otázky, čo treba robiť, napríklad pri zvýšenej rádioaktivity, v prí-

pade pretrhnutia hrádzí, v prípade epidémie, pandémie, ale aj v prípade hroziaceho vojnového konfliktu. Federálne inštitúcie môžu so súhlasom kantónov koordinovať a riadiť mimoriadnu udalosť v rámci niekoľkých kantónov, alebo celej krajiny. Konfederácia vtedy určuje práva a povinnosti personálu ochrany a podpory (P&S), ich výcviku, varovaciemu a informačno-technologickému (IT) systému, štruktúram

Každá z piatich partnerských organizácií civilnej ochrany je zodpovedná za svoju oblasť. Navzájom sa podporujú pri výkone ich hlavných úloh.

Polícia je zodpovedná za udržiavanie verejnej bezpečnosti a poriadku. Je primárnym útvarom pri zásahu, riadeným z úrovne kantónu. Konkrétne úlohy sú zabezpečované policajnými službami kantónov a okresov.

zodpovedným za ochranu a zabezpečuje financovanie činností.

Ako je vidieť z obrázku, Federálny úrad civilnej ochrany je situovaný v rámci Federálneho ministerstva obrany, civilnej ochrany a športu (DDPS) ako jeden z celkovo piatich sektorov – obrana, civilná ochrana, šport, armasuisse (agentúra pre vyzbrojovanie) a spravodajské služby.

Federálny úrad civilnej ochrany (FOCP) podporuje kantóny a okresy ako aj partnerské organizácie v činnostiach civilnej ochrany. Vytvorením FOCP sa zlúčili všetky pôvodné špecializované služby civilnej ochrany do jedného systému. Táto reštrukturalizácia bola dôsledkom nárastu významu civilnej ochrany. Federálny úrad civilnej ochrany má asi 300 zamestnancov a jeho pobočky sú umiestnené na niekoľkých rôznych miestach. Ústredie, riaditeľstvo ako aj všeobecná divízia (plánovanie a koordinácia, výcvik, ochrana infraštruktúry a podpora ochrany) sú umiestnené v Berne. Neskôr pribudlo vnútorné centrum pre služby, ktoré zahŕňa informačné technológie, komerčné služby, logistiku a bezpečnosť, komunikačné a jazykové služby.

Federálne zhromaždenie dalo mandát úradu civilnej ochrany (FOCP) na koordináciu činností, týkajúcich sa ochrany najdôležitejšej (kritickej) infraštruktúry, aby založilo pracovnú skupinu (CIP WG), v ktorej sú zastúpené relevantné inštitúcie. Pracovná skupina riadi tiež prípravu národnej stratégie na ochranu kritickej infraštruktúry.

Požiarníci zodpovedajú za záchranu a ochranu pred poškodením majetku požiarmi a inými prírodnými katastrofami. Ich zásah môže trvať aj niekoľko dní. Požiarne služby sú pod jurisdikciou kantónu.

Zdravotné služby vrátane prvej pomoci a záchraných jednotiek poskytujú ošetrovateľské služby obyvateľstvu a zásahovým jednotkám. V službách je zahrnutá aj psychologická asistancia. Prvá pomoc a záchrané jednotky sú primárnym útvarom pri zásahu. Systém zdravotníctva vo Švajčiarsku je riadený z úrovne kantónu.

Technické služby zabezpečujú, aby fungovali dodávky elektriny, vody a plynu, aby bol k dispozícii odvoz odpadu, aby bola zabezpečená preprava a informačno-technologické služby. Úlohy pre všetky dôležité činnosti sa plnia nezávisle.

Služba ochrany a podpory (P&S) plní úlohy ochrany infraštruktúry a disponuje systémom vyrozumienia a varovania obyvateľstva (napr. sirény), stará sa o osoby v prípade nutnej pomoci a je tiež zodpovedná za ochranu kultúrnych pamiatok. Ak si to situácia vyžaduje, podporuje partnerské organizácie aj v dlhšom časovom rozsahu (niekoľko mesiacov). Plní úlohy obnovy a odvrátenia hrozby vrátane služieb pre posilnenie riadenia a logistiky. Môže byť povoláná na zabezpečenie iných úloh vedúcich k prosperite spoločnosti. Služba P&S je časťou zákonného národného systému. Kantóny usmerňujú činnosti P&S v rámci všeobecného legislatívneho rámca vydaného Konfederáciou.

Personál služieb P&S, ktorý môže byť rozmiestnený v prípade mimoriadnej udalosti sa odhaduje na cca 105 000 osôb pre celé Švajčiarsko. Navyše je k dispozícii cca 15 000 osôb, ktoré ukončili povinnú službu v P&S, aby mohli slúžiť napríklad v inej partnerskej organizácii, takže celkový počet sa tým zvýši na 120 000 ľudí. Dôležitým faktom je, že každý Švajčiar (muž) musí absolvovať povinnú vojenskú službu alebo alternatívnu civilnú službu. A v tomto alternatívnom prípade je povinný nastúpiť do civilnej ochrany P&S.

Personál hasičov pre celé Švajčiarsko je odhadovaný na cca 110 000 osôb. V súlade s nariadeniami kantónov, časť personálu môže byť tvorená z personálu služieb P&S – ľudí, ktorí ukončili povinnú službu v P&S.

CVIČENIA

Cvičenia civilnej ochrany sú zamerané primárne na oblasti katastrof a sú hlavne zodpovednosťou kantónu. Každý pracovník civilnej ochrany dostane základné a pokračujúce odborné školenie, aby bol pripravený zodpovedne plniť svoju funkciu. Kvalifikácia sa preveruje pri cvičeniach. Partnerské organizácie si svojich zamestnancov špecializujú vlastnými cvičeniami. Všetok personál prislúchajúci k službám P&S podstupuje všeobecné a špeciálne školenia a kurzy.

Civilná ochrana sa stala vo Švajčiarsku logickým spoločným dáždnikom, ktorý vznikol zo spojenia všetkých zodpovedných činností pri ochrane obyvateľstva a pri ochrane najdôležitejšej infraštruktúry. Jedným z hlavných cieľov civilnej ochrany je zabezpečiť, aby príprava a implementácia činností partnerských organizácií bola optimálne koordinovaná. Zvýšenie spolupráce medzi partnerskými organizáciami pomáha lepšie koordinovať využitie zdrojov, naplno využíva synergiu a koncentráciu špeciálnych znalostí a vedomostí.

Pre zrod takéhoto systému civilnej ochrany bola veľmi dôležitým faktorom podpora obyvateľstva, politikov a partnerských organizácií. Základom bola obrovská snaha všetkých zmeniť myslenie starých štruktúr, prekoncepovaných názorov a obáv. Taktiež zanietená činnosť odborníkov na civilnú ochranu s cieľom vytvorenia jedného rozumného systému.

OCHRANA NAJDÔLEŽITEJŠEJ ŠVAJČIARSKEJ (KRITICKEJ) INFRAŠTRUKTÚRY

Základný strategický dokument z roku 2009 identifikoval 31 podsektorov v rámci 10 sektorov vyhodnotených ako životne dôležitých. Táto klasifikácia bola neskôr revidovaná a v súčasnosti je len 28 podsektorov. Z týchto, po dôkladnej analýze

Sektory	Podsektory
Energetika	Dodávky plynu
	Dodávky ropy
	Elektrina
Finančné služby	Banky
	Poisťovne
Informačné a komunikačné technológie (IKT)	Informačné technológie
	Médiá
	Telekomunikácie
Priemysel	Chemický a farmaceutický
	Mechanický a Elektrický inžiniersky priemysel
Verejná správa	Zahrančné zastúpenia a ústredia medzinár. organizácií
	Kultúrne vlastníctvo
	Parlament, vláda, úrad spravodlivosti, všeobecná správa
	Výskumné ústavy
Verejné zdravotníctvo	Lekárska starostlivosť a nemocnice
	Laboratóriá
Verejná bezpečnosť	Armáda
	Civilná ochrana
	Krízové zložky (polícia, požiarnici, záchranné zložky)
Doprava	Letecká
	Vodná
	Poštové služby
	Železničná doprava
	Cestná doprava
Voda a potraviny	Dodávka potravín
	Dodávka pitnej vody
Likvidácia odpadu	Odpad
	Čističky odpadových vôd

veľmi vysoko kritické

vysoko kritické

kritické

- všetky podsektory sú kritické
- kritickosť je na základe dôležitosti podsektorov a ich previazanosti, vplyvu na obyvateľov, ekonomiku,...
- aj tie podsektory, ktoré sú len kritické, môžu obsahovať vysoko kritické prvky
- váha a vyhodnotenie rizika vychádza z bežných ohrození a úrovni hrozieb

v rámci projektu, bolo vyhodnotených 8 podsektorov najviac rizikových (označených červenou farbou), pretože navzájom na sebe závisia a ich zničením by došlo k obrovským negatívnym dopadom na celú ekonomiku.

V posledných rokoch prechádzalo alebo ešte prechádza reformou systému civilnej ochrany veľa európskych krajín. Rada pre každého by mohla znieť, aby jednoducho úvahou každý obyvateľ raz sám prišiel na to, čo je civilná ochrana. Stačí si vysvetliť

pojem civil, čo sme vlastne my všetci obyvatelia. A pojem ochrana neznamená nič iné, len to, že systém by nás mal chrániť pred možnými hrozbami.

Čo považujem v tomto systéme za najlepšie a naopak, v čom vidím slabé stránky systému civilnej ochrany vo Švajčiarsku?

Keďže vo švajčiarskom systéme civilnej ochrany, žiaľ, nepracujem, nedovoliť si navrhovať zlepšenia, či vytykať nedo-

statky. Viem len, že švajčiarsky systém zvláda mimoriadne udalosti bez väčších problémov. Porovnávať technické vybavenie by bolo tiež zrejme zbytočné. Nechcem aby moja nasledovná poznámka bola vnímaná ako ironická, ale švajčiarski hasiči neabsolvujú výjazdy na záchranu túlavých mačiek z neprístupných miest, či na premiestňovanie hniezd bocianov, ale len k udalostiam súvisiacim s požiarom. Čo sa týka personálnych zdrojov, manažéri musia spĺňať kritériá na obsadzovanie takýchto postov, musia vedieť pracovať s ľuďmi a musia mať odbornosť. Pretože je to v záujme všetkých, nechcú mať, obrazne povedané, slameného panáka na dôležitom poste. Z výberového konania vzíde vysoko pravdepodobne len najlepší. A líder si uvedomuje, že všetky problémy nedokáže vyriešiť sám, preto úzko spolupracuje s podriadenými. Kritické názory podriadených neznamenajú vyhodenie z práce. U nás skôr prevláda systém obsadzovania postov po politickej línii, alebo zahrá do karát kamarátska ústretovosť. Mimochodom, v minulosti nebola v civilnej ochrane šanca postupu bez absolvovania základného kurzu civilnej ochrany. Je mi jasné, že doba sa mení, ale prečo meníme k horšiemu niečo, čo kedysi fungovalo dobre. Lepšie by bolo prebrať do nového systému to, čo fungovalo a ďalej systém vylepšovať. Ďalší môj postreh je k názvom vysokých funkcií jednak v našom bezpečnostnom systéme, ale aj v iných sektoroch. Vo Švajčiarsku je funkcia prezidenta len jedna a ten stojí na čele štátu. Koľko prezidentov je u nás na rôznych inštitúciách?

K systému ochrany najdôležitejších subjektov, čiže ochrany kritickej infraštruktúry mám len pár postrehov. Návrh sektorov sa mi zdá rozumný. Hlavné určenie sektorov finančné služby a potraviny ako životne dôležitých. Švajčiari si uvedomujú dôležitosť ochrany finančného sektora aj z dôvodu hospodárskej krízy. Ochrana dodávateľských reťazcov v sektore potravín je tiež pre nich bytostne dôležitá. U nás, žiaľ, kompetentní zo sektoru potravín vylčovali tento sektor z návrhu zákona o kritickej infraštruktúre a doznievajúca kauza metanol im už nenaháňa nočnú moru, pretože sa idú hľadať cesty inej zákonnej ochrany. Ak by tento sektor bol zahrnutý v spomínanom zákone č. 45/2011 Z. z. o ochrane kritickej infraštruktúry, už mohol štát udeľovať sankcie.

Vypracoval: **Ing. Peter PETROVIČ**
sekcia IZS a CO MV SR
Ilustračné foto: **internet**

Použité zdroje:

Report of the Federal Council to the Federal Assembly concerning the new Civil Protection concept

Postrehy z konferencie o znižovaní hrozieb CBRN udalostí

Vo švédskom Malmö sa uskutočnila začiatkom októbra konferencia Stratégia Európskej únie v oblasti znižovania hrozieb CBRN (chemických, biologických, rádiologických a nukleárných) udalostí. To, že sa konferencia na túto tému opäť uskutočnila vo Švédsku, nie je náhodou. V období, keď Švédsko predsedalo Európskej únii (od 1. júla do 31. decembra 2009), bolo totiž jedným z jeho strategických cieľov práve posilnenie bezpečnosti v oblasti CBRN udalostí.

Konferenciu koordinovala Karin Máve, skúsená pracovníčka švédskeho ministerstva obrany, ktorá je v súčasnosti zástupkyňou riaditeľa sekcie pre CBRN bezpečnosť. V čase švédskeho predsedníctva predsedala rokovaniam, týkajúcim sa akčného plánu znižovania hrozieb CBRN udalostí na zasadnutiach skupiny PROCIV (pracovná skupina pre civilnú ochranu v rámci Európskej únie). V úvode konferencie účastníkov privítal zástupca riaditeľky MSB (Švédska vládna agentúra pre civilnú obranu), generál Nils Svartz, ktorý zvlášť privítal zástupcov Európskej komisie.

V prvom vystúpení oboznámil prítomných Olivier Luycks z Európskej komisie, riaditeľ útvaru generálneho riaditeľstva pre vnútorné záležitosti (DG HOME) s vývojom bezpečnosti v oblasti CBRN udalostí v Európskej únii. Vzhľadom na súčasnú zosťrenú situáciu vo svete (konflikty na Blízkom východe, pretrvávajúca hrozba terorizmu), zdôraznil nutnosť prijímať nevyhnutné opatrenia na zvyšovanie bezpečnosti v oblasti CBRN udalostí v Európe. V stručnosti vysvetlil zámer Akčného plánu Európskej únie na znižovanie hrozieb z CBRN udalostí, ktorý sa v súčasnosti postupne implementuje do legislatívy štátov Európskej únie, alebo navrhované opatrenia sú už v určitej mie-

re implementované v národných legislatívach príslušných štátov Európskej únie. Opatrenia akčného plánu sú rozdelené do troch skupín: C – opatrenia v chemickej oblasti, RN – opatrenia v radiačno-nukleárnej oblasti, B – opatrenia v biologической oblasti a H – opatrenia v horizontálnom smere, ktoré sú spoločné pre všetky CBRN oblasti. Vzhľadom na niektoré navrhované opatrenia uvedené v akčnom pláne CBRN udalostí, týkajúce sa transakcií podozrivých zásielok (H9, H10), ďalej bezpečnosti transportu nebezpečných látok (H11), riadenia bezpečného prevádzkovania chemických výrobní (C1, C2, C4 a H5) a tiež obchodovania s nebezpečnými látkami prostredníctvom internetu (C7 a C10), vidí úzky vzťah medzi týmto akčným plánom a plánom zvyšovania bezpečnosti v oblasti výbušnín. Spojenie týchto akčných plánov, s cieľom vytvorenia hlbšej spolupráce zainteresovaných za účelom zvyšovania celkovej bezpečnosti v Európe, podporili viacerí diskutujúci.

Druhý deň konferencie boli účastníci rozdelení do dvoch sekcií. Prvá sekcia sa zaoberala otázkami vzniku synergického efektu pri spojení programov Európskej únie, programu znižovania hrozieb z CBRN udalostí a programu zvyšovania bezpečnosti v oblasti výbušnín. Druhá sekcia

sa zaoberala otázkami racionálnejšieho prístupu, ktorý by zahŕňal analýzu existujúcej politiky, praktických a aplikovateľných opatrení, vrátane nástrojov pre detekciu, týkajúcich sa CBRN materiálov a výbušnín, ďalej analýzy hrozieb a rizík, opatrení v oblasti bezpečnosti, ap. Význam spojenia týchto dvoch programov vo svojich diskusných príspevkoch podporili zástupcovia z Európskej komisie Eva-Maria Enghdal aj Ave Poom, obidve z generálneho riaditeľstva pre vnútorné záležitosti (DG HOME).

Aký by to malo mať význam z pohľadu sekcie integrovaného záchranného systému a civilnej ochrany Ministerstva vnútra SR? Podľa môjho názoru spojenie týchto dvoch programov by malo:

- Posilniť spoluprácu medzi zložkami Policajného zboru SR, konkrétne zložkami UBOK (odbor environmentálnej kriminality) a sekciou – kontrolnými chemickými laboratóriami civilnej ochrany (KCHL CO) pri vyšetrovaní takýchto kriminálnych prípadov. Najmä pri zabezpečovaní odoberania CBRN vzoriek, ich detekcii a analýze. Užšia spolupráca medzi KCHL CO a Kriminalisticko-expertíznym ústavom PZ pri riešení takýchto prípadov, s cieľom efektívnejšieho využitia modernej laboratórnej techniky. Ďalej by to bolo posilnenie školení pre príslušníkov Policajného zboru v oblasti CBRN hrozieb a v neposlednom rade ich vybavenie potrebnými ochrannými osobnými pomôckami pri CBRN zásahoch. Toto by sa malo konkrétne definovať v novovytvorenom dokumente o spolupráci v oblasti CBRN kriminality.
- Posilniť spoluprácu medzi záchrannými brigádami Hasičského a záchranného zboru a ostatnými zložkami integrovaného záchranného systému, hlavne pri zabezpečovaní hromadnej dekontaminácie pri riešení CBRN mimoriadnych udalostí. To si, podľa môjho názoru, vyžaduje vykonávanie zvýšeného počtu súčinnostných cvičení zameraných na CBRN problematiku a so zapojením viacerých zložiek IZS, vrátane zložiek Policajného zboru. Tieto cvičenia a tréningy sú podporované finančnými nástrojmi Európskej únie. Môžeme si zobrať

príklad z cvičenia CREMEX, ktoré sa uskutočnilo v máji minulého roku v Estónsku. Cvičenia sa zúčastnilo približne 2 600 ľudí a kooperovalo na ňom asi 35 nezávislých organizácií. Cvičilo sa na letisku v Taline (teroristický útok) a v meste Tartu (havária v chemickom závode a zrážka vlakovej súpravy s autocisternou). K cvičeniu máme aj podrobnú dokumentáciu s filmovými zábermi. Informáciu o tomto cvičení predniesol na tejto konferencii aj estónsky zástupca pán Pugonen z EOD (pyrotechnické centrum).

- Posilniť medzinárodnú spoluprácu v oblasti detekcie, analýzy a ochrany pred CBRN materiálmi so zahraničnými zložkami, napr. V4, ale tiež ostatnými krajinami. Mnohé z nich sú tiež čiastočne dotované z rôznych zahraničných programov (Švajčiarsky

projekt, výmena expertov a ďalšie programy EÚ).

V oblasti samotnej implementácie opatrení z CBRN Akčného plánu EÚ, by bolo vhodné zapojiť viac účastníkov do plnenia tohto programu. Najmä z ministerstva hospodárstva, do ktorého kompetencie spadajú povolenie výroby a obchodovania s vysoko toxickými chemickými látkami a výbušninami. Z pohľadu zvýšenej bezpečnosti týchto látok pri ich samotnej výrobe a transporte, je potrebná dôslednejšia kontrola samotných výrobných postupov a vypracovaných havarijných plánov, či naozaj spĺňajú svoj účel v celom potrebnom rozsahu. Týka sa to aj bezpečnosti predaja takýchto látok, kde je na obchodovanie potrebná licencia.

Ing. Peter Novotný
vedúci KCHL CO v Jasove
Foto: archív redakcie

In the column Foreign Countries the readers will find the article named Observations on the CBRN Threat Reduction Conference. The author analyses the topics which were the subject of negotiations at the conference in Swedish Malmö.

The fact that the conference was held in Sweden again, is no coincidence. In the period when Sweden presided at the European Union (from July 1 to December 31 2009) one of its strategic aims was to reinforce safety in the field of CBRN incidents. Considering the present escalated situation in the world it is necessary to take measures to increase safety in the field of CBRN incidents in Europe.

Slovenská pomoc sýrskym utečencom

Velvyslanec Slovenskej republiky v Jordánsku Ivan Surkoš odovzdal v stredu 10. októbra generálnemu tajomníkovi Jordánskej hášimovskej charitatívnej organizácii Aymanovi Muflehovi materiálnu humanitárnu pomoc Slovenskej republiky určenú pre sýrskych utečencov nachádzajúcich sa v uvedenom tábore v Jordánsku. Pomoc o hmotnosti cca 8 ton pozostávala z materiálu na zabezpečenie núdzového ubytovania (prikrývky), núdzového stravovania (jedálenské trojdielne nádoby, jednorazové taniere a lyžice, termosky), sprchových súprav, toaliet a poľnej umyvárne v celkovej hodnote 70 tis. eur.

O poskytnutie humanitárnej pomoci pre sýrskych utečencov požiadalo Európsku úniu Turecko prostredníctvom svojho stáleho zastúpenia pri Európskej únii už v apríli. Na túto požiadavku členské krajiny Európskej únie, vrátane Slovenska, promptne reagovali. Finančná humanitárna pomoc Slovenskej republiky v celkovej výške 35-tisíc eur bola realizovaná prevodom na Správu krízového centra Turecka 5. mája. Následne v piatok 11. mája na základe žiadostí Medzinárodnej organizácie pre migráciu (IOM) a Úradu Vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR)

a v súlade s odporúčaniami z koordinačnej porady uskutočnenej na Ministerstve vnútra SR rozhodol podpredseda vlády a minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky Miroslav Lajčák o ďalšej finančnej humanitárnej pomoci pre sýrskych utečencov. Desiat tisíc eur bolo poukázaných na účet Medzinárodnej organizácie pre migráciu (IOM), ktorá reaguje na nárast sýrskych utečencov, predovšetkým Kurdov, ktorí uprednostňujú azyl v Iraku pred Tureckom a 25 tisíc eur dostal Úrad Vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR),

v snahe riešiť situáciu sýrskych utečencov komplexne a vo všetkých cieľových krajinách – okrem Iraku aj v Jordánsku, Libanone a Turecku.

Naliehavú žiadosť o poskytnutie materiálnej humanitárnej pomoci sýrskemu utečeneckému táboru Za'atri Camp v Jordánsku dostala sekcia integrovaného záchranného systému a civilnej ochrany Ministerstva vnútra SR 12. septembra prostredníctvom Monitorovacieho a informačného centra. Na základe predbežného súhlasného stanoviska Ministerstva

zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky sekcia zvolala 14. septembra operatívnu koordinačnú poradu na posúdenie možnosti poskytnutia materiálnej humanitárnej pomoci. V súlade s odporúčaniami z koordinačnej porady uskutočnenej na MV SR, súhlasného stanoviska podpredsedu vlády a ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky rozhodol podpredseda vlády a minister vnútra Slovenskej republiky o poskytnutí už spomínanej materiálnej humanitárnej pomoci Slovenskej republiky pozostávajúcej zo zásob humanitárneho materiálu sekcie.

Geopolitická situácia v Sýrii

V januári 2011 v Sýrii vypukla vlna protestov proti vláde prezidenta Bashar al-Asada a jedinej strane BAAS, nadväzujúcich na takzvanú Arabskú jar. Protesty medzichasom prerástli do dlhotrvajúceho násillia a bojov medzi ozbrojenými protivládnyimi silami a armádou, ktoré si podľa OSN vyžiadali desiatky tisíc obetí a sú OSN označované ako občianska vojna. V Sýrii je celkovo postihnutých viac ako 2,5 milióna obyvateľov, z toho zhruba polovicu predstavujú deti.

Geopolitická situácia v Sýrii je pomerne zložitá, aj keď Sýria nie je strategicky dôležitým producentom ropy a na rozdiel od Iránu sa nevyhráza blokovaním transportu ropy, ani nemá v úmysle vymazať Izrael z mapy sveta. Ekonomicky je to menej významná krajina. Občianska vojna sa začala veľmi podobne ako iné revolúcie v rámci Arabskej Jari. Na začiatku roku 2011 začali obyvatelia žiadať, aby bolo zrušené pravidlo, podľa ktorého už od roku 1963 vládne niekto zo strany arabskej socialistickej strany Baas. Vďaka tomu pravidlu je aktuálne pri moci Bashar al-Assad, ktorý nastúpil k moci v roku 2000 ako prezident Sýrie a najvyšší veliteľ vojenských síl. Pred ním bol pri moci Hafez al-Assad, jeho otec a to 30 rokov. Za jeho vlády prišla do krajiny stabilita, našla sa ropa a presadzovala sa rovnosť žien. Sýrii sa darilo ako nikdy predtým, avšak Assad bol predsa len kritizovaný za veľmi represívny prístup pri riadení krajiny. Pamätný je hlavne masaker pri Hame vo februári 1982, kde sýrska armáda, na príkaz prezidenta, mala zastaviť revoltu sunnitských moslimov, ktorých cieľom bolo zosadiť Assada. Ten však poslal armádu a výsledkom bolo množstvo obetí, odhady siahajú od 20 000 po 40 000. To nebol jediný masaker. Z tohto vyplýva dôležitá skutočnosť – už otec súčasného prezidenta nemal problém poslať na vlastné obyvateľstvo armádu a zároveň proti nemu stáli Moslimovia, pričom Moslimské bratstvo je najvplyvnejšia arabská politická

organizácia na svete a jedno z najväčších moslimských hnutí s viac ako 80-ročnou tradíciou.

Preto, ak sa prenesieme do prítomnosti, Bashar len ide v otcových šlapajach, keď proti vlastnému obyvateľstvu poslal armádu. Hoci očakával bezproblémový priebeh a rýchly koniec demonstrácií a protestov, stal sa pravý opak. Opozícia sa začala organizovať a klášť silnejší odpor. Založili Slobodnú armádu Sýrie, ktorá však zahŕňa bojovníkov za slobodu aj bojovníkov za Alaha, ktorý nerešpektujú nijaké autority. Samotná opozícia má problém s absenciou jednoty a spoločného cieľa. Aktuálne chce zosadiť Assada, avšak ak on padne, názory na smerovanie krajiny sa budú líšiť – keďže v armáde nájdeme občanov túžiacich po demokracii, domáce radikálne islamistické skupiny a džihádov. Toto je zásadná vec a nikto nevie, kto všetko je vlastne sýrska opozícia. Na druhej strane však funguje Sýrska národná rada, ktorá sa stretáva hlavne v Turecku a ktorá je hlavným príznakom snahy o koordinované vedenie Sýrie po páde Assada.

Okrem vnútornej opozície sa v Sýrii pretínajú aj záujmy svetových mocností. Rusko sa netají podporou Assadovho režimu, pretože tu má svoju jedinou vojenskú základňu na Strednom východe – Tartus, čo je zároveň logistický uzol Assadovej armády. Rusko nemôže oficiálne dodávať zbrane Sýrii, pretože už od leta 2011 sú v platnosti sankcie a embargo. Takže všetka výzbroj je oficiálne Assadova. USA zatiaľ sýrskej opozícii pomáha cez svoje federálne agentúry ako sú CIA a ďalšie, čím sa vlastne len potvrdzuje, že Sýria je bojiskom medzi Západom a Východom, kde obe strany dodávajú zbrane, resp. inak podporujú jednu zo strán a dúfajú, že sa veci urovnajú.

Hlavným spojencom Sýrie je Irán. Irán volí možnosť financovania sýrskeho režimu a tiež vojenských skupín ako je Hizballáh, ktoré dokážu rôznymi útokmi zneprijať život Izraelu. Iránske revolučné gardy si so sýrskou vládou armádou veľmi dobre rozumejú. Irán by zmenou sýrskeho režimu veľa stratil, pretože v Sýrii majú vplyv sunnitskí moslimovia (teda podobného vyznania ako Saudii), pričom Irán je striktné šítsky. V mene výkladu islamu sa už viedlo niekoľko vojen, spomeňme aspoň Iracko – Iránsku vojnu. Irán má so Sýriou zmluvu o vzájomnej obrane, takže v prípade útokov by sa Irán mohol oháňať svojim legálnym právom na zásah. Na základe uvedeného je možné skonštatovať, že súčasná situácia v Sýrii je zložitá.

Hranice do okolitých krajín (Turecko, Irak, Jordánsko, Libanon) už prekročilo viac ako 300 tisíc obyvateľov a asi tretina sú deti. Okolo 100 tisíc utečencov našlo útočisko v 12 táborech popri tureckej hranici so Sýriou. Ani v táborech

nie je situácia dobrá. Chýba čistá voda, hygienické zariadenia, vzniká problém, čo so sýrskymi školákmi na úteku. Turecko deklarovalo, že bez podpory medzinárodného spoločenstva utečencov nezvládne. Zlá je situácia aj v Jordánsku, Iraku a Libanone. Postupne krajiny hraničiace so Sýriou oficiálne požiadali Európsku úniu o pomoc vo forme materiálu pre utečenecké tábory a finančnú pomoc.

V súlade s Uznesením vlády Slovenskej republiky č. 310/2006 o mechanizme poskytovania humanitárnej pomoci Slovenskej republiky do zahraničia, príslušný teritoriálny odbor Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky v spolupráci s príslušnými zastupiteľskými úradmi Slovenskej republiky monitoruje situáciu v Sýrii a v okolitých krajinách hraničiacich so Sýriou a odboru rozvojovej a humanitárnej pomoci poskytuje informácie o situácii v postihnutej krajine a okolitých regiónoch. Súčasne predkladá politické stanovisko k požiadavke na poskytnutie humanitárnej pomoci a podľa potreby sa zúčastňuje na koordinačných poradách k poskytovaniu humanitárnej pomoci. O vzniku naliehavej situácie v zahraničí sa Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky a ďalšie ústredné orgány štátnej správy dozvedajú od Monitorovacieho a informačného centra, zastupiteľských úradov Slovenskej republiky, generálnych konzulátov Slovenskej republiky, stálych misí Slovenskej republiky, z hromadných oznamovacích prostriedkov, tlačových agentúr, od národných a medzinárodných humanitárnych organizácií, od štátov žiadajúcich o humanitárnu pomoc, a z ďalších oficiálnych zdrojov. Týmto informačnými tokmi sa dostávajú informácie o potrebe humanitárnej pomoci na Ministerstvo vnútra SR.

Slovenská republika každoročne významne prispieva k zblížovaniu národov formou poskytovania humanitárnej pomoci, hlási sa k spoluzodpovednosti za celosvetový vývoj a k solidarite s ľuďmi trpiacimi v dôsledku hladu, prírodných katastrof alebo ozbrojených konfliktov. Poskytovanie humanitárnej pomoci pramení aj z poznania, že dianie v iných krajinách, priamo alebo nepriamo, ovplyvňujú aj život u nás. Pri rozhodovaní o tom, či a akú formu pomoci poskytnúť, sa berie zreteľ na schopnosť vládnych orgánov postihnutej krajiny riešiť vzniknutú krízovú situáciu.

Ing. Zoltán Jasovský
sekcia IZS a CO MV SR
Ilustračné foto: **internet**

Použité zdroje:

Tlačové správy k problematike občianskej vojny v Sýrii

Seminár o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty

Stredisko vzdelávania a prípravy v Spišskej Novej Vsi uskutočnilo 23. októbra špecializované zamestnanie o postavení a úlohách múzeí a galérií a ich zriaďovateľov pri ochrane predmetov kultúrnej hodnoty pred účinkami mimoriadnych udalostí. Odborného zamestnania sa zúčastnili zástupcovia z krajov Košice, Prešov a Banská Bystrica.

Týmto zamestnaním sme nadviazali na prijaté závery zo seminára o ochrane kultúrneho dedičstva s medzinárodnou účasťou, ktorý sa konal v Spišskej Novej Vsi v roku 2006 a na špecializované kurzy organizované pre túto oblasť v rokoch 2009 a 2010.

Vzhľadom k tomu, že sa v týchto inštitúciách a organizáciách postupne vymenili viacerí zamestnanci, zodpovedajúci za túto oblasť činnosti sme boli odborními kultúry samosprávnych krajov v Košiciach a v Prešove požiadaní o odbornú prípravu so zameraním na výkon základných, špecializovaných a odborných činností v múzeu a galérii pri ich ochrane pred účinkami mimoriadnych udalostí.

Na zabezpečenie ochrany predmetov kultúrnej hodnoty, zvlášť zbierkových predmetov pred možnými účinkami mimoriadnych udalostí a počas mimoriadnej situácie sú múzeum, galéria, knižnica alebo archív, ktoré sú právnickou osobou, povinné spracovať a priebežne aktualizovať plán evakuácie zbierkových predmetov a viesť vlastnú bezpečnostnú dokumentáciu. V tejto súvislosti pravidelne vykonávať praktické zamestnania na získanie zručností a skúseností pri organizovaní ochrany evakuáciou, ukrytím, alebo bezpečným uložením. Boli využité prezentácie z praktických činností a ukážok organizovaných počas vyššie uvedeného seminára.

Počas zamestnania boli účastníci rozdelení do skupín a v učebni riešili s pomocou počítača konkrétne modelové

situácie a podľa metodických pokynov aj spracovanie vlastnej dokumentácie ochrany predmetov kultúrnej hodnoty ako súčasť kultúrneho dedičstva.

Účastníci ocenili nový prístup v praktickej časti kurzu, kde si mohli za pomoci lektorov SVP priamo na počítačoch dopracovať dokumentáciu ochrany predmetov kultúrnej hodnoty podľa analýzy vlastného územia a zdrojov ohrozenia. Najmä v oblasti spracovania plánu evakuácie s jej odborným zabezpečením, plánu záchranných prác, vyznenia a varovania. Medzi účastníkmi boli aj hostia z iných krajov ako napríklad Alžbeta Kriegerová a Mgr. Jozef Hric z Múzea mincí a medailí Kremnica. Zaujímavé poznatky z ochrany predmetov kultúrnej hodnoty majú aj v Tatranskej galérii v Poprade, Lubovnianskom múzeu v Starej Lubovni, Baníckom múzeu v Rožňave, Galérii umelcov Spiša v Spišskej Novej Vsi a Múzeu Zemplína v Trebišove.

V rámci diskusie sa účastníci kurzu zaoberali aj takými otázkami, ako napríklad, v akom stave je ochrana pamiatkového fondu a predmetov kultúrnej hodnoty na území Prešovského a Košického kraja. Posudzovali sa informácie o tom, že predmety kultúrnej hodnoty tvoria v oboch krajoch až 50 % z ich počtu v rámci Slovenskej republiky.

Konkrétne v Košickom kraji je v ústrednom zozname pamiatkového fondu 2 644 hnutelných kultúrnych pamiatok a 1 406 nehnuteľných kultúrnych pamiatok. V Prešovskom kraji je 2 651 hnutelných kul-

túrnych pamiatok a predmetov kultúrnej hodnoty a 2 661 nehnuteľných kultúrnych pamiatok. Počty kultúrnych pamiatok prezentujú mimoriadne bohatý kultúrny potenciál východného Slovenska.

Pamiatkový fond je evidovaný v Ústrednom zozname pamiatkového fondu. Tento ústredný zoznam sa skladá z registra:

- hnutelných kultúrnych pamiatok,
- nehnuteľných kultúrnych pamiatok,
- pamiatkových rezervácií,
- pamiatkových zón.

Kultúrne pamiatky s predmetmi kultúrnej hodnoty, na rozdiel od zbierkových predmetov múzeí a galérií, majú svojich konkrétnych vlastníkov. Pamiatkový úrad SR so svojimi krajskými pamiatkovými úradmi ich nespravujú.

Kriticky sa počas výmeny skúseností hovorilo o zlom stave ochrany objektov proti požiarom, nedostatočnej údržbe energetických sietí, schátralosti objektov a nedostatku financií na opravy.

Predmetom záujmu účastníkov boli otázky a problémy pochopenia právnych noriem v časti práv a povinností vlastníka hnutelných národných kultúrnych pamiatok. Keďže cieľom odbornej prípravy nebolo venovať sa predmetom kultúrnej hodnoty z hľadiska ich umelecko-historického hodnotenia, hovorilo sa najmä o podmienkach prípravy na ich záchranu v prípade ich ohrozenia podľa zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu, tzv. pamiatkový zákon v znení neskorších predpisov.

V § 28 Práva a povinnosti vlastníka:

- v ods. 2 g) zabezpečiť osobitnú ochranu kultúrnej pamiatky a na nevyhnutný čas zveriť hnutelnú kultúrnu pamiatku do úschovy na vopred určenom mieste, ak bude vyhlásená mimoriadna situácia,
- v ods. 2 h) v čase vojny, vojnového, núdzového a výnimočného stavu, zabezpečiť osobitnú ochranu kultúrnej pamiatky a na nevyhnutný čas zveriť hnutelnú pamiatku do úschovy na vopred určenom mieste a nehnuteľnú kultúrnu pamiatku zabezpečiť podľa medzinárodných právnych noriem.

Ministerstvo kultúry SR v spolupráci s Ministerstvom vnútra SR vypracovalo Metodické usmernenie na ochranu národných kultúrnych pamiatok a predmetov kultúrnej hodnoty pri vzniku mimoriadnej udalosti, krízovej situácie mimo času vojny a vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu. Táto metodika sa opiera práve o napĺňanie príslušných paragrafov zo zákona o ochrane pamiatkového fondu v nadväznosti na súvisiace právne normy o civilnej ochrane obyvateľstva, o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu, ústavného zákona o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu a Haagskeho dohovoru na ochranu kultúrnych hodnôt počas ozbrojeného konfliktu.

Podľa tohto metodického usmernenia Ministerstva kultúry SR vypracovali Krajský pamiatkový úrad v Prešove a Košiciach Plán ochrany národných kultúrnych pamiatok pri vzniku mimoriadnych udalostí pre uvedené kraje. Plán bol vypracovaný na základe analýz možností vzniku mimoriadnych situácií, ktoré poskytli odbory civilnej ochrany a krízového riadenia

Obvodného úradu v sídle kraja Prešov a Košice v spolupráci s odborními civilnej ochrany a krízového riadenia obvodných úradov v spomínaných krajoch.

Krajský pamiatkový úrad Prešov a Košice v zmysle § 9 ods. 1 zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov sú orgánmi špecializovanej štátnej správy na ochranu pamiatkového fondu a podľa § 9 ods. 5 tohto zákona vykonávajú štátnu správu vo svojom územnom obvode, ktorým je územný obvod kraja.

Jednotliví predstavitelia si pozorne prezreli v rámci dokumentácie Ochrana predmetov kultúrnej hodnoty časť vykonávanie evakuácie, jej odborného zabezpečovania na základe plánu ochrany obyvateľstva územia.

Stredisko vzdelávania poskytlo všetky informácie, ktoré sa týkali plánu ochrany, ako aj poskytnutého materiálu Plán ochrany národných kultúrnych pamiatok pri vzniku mimoriadnej udalosti a počas mimoriadnej situácie, ktorý obsahuje:

- A. Všeobecnú časť:
  - krízové plánovanie,
  - povinnosti vlastníkov predmetov kultúrnej hodnoty.
- B. Analýzu rizík ohrozenia predmetov kultúrnej hodnoty.
- C. Zoznam predmetov kultúrnej hodnoty určených na osobitnú ochranu počas trvania mimoriadnej udalosti.
- D. Plán evakuácie s jej odborným zabezpečením a činnosťou evakuačných zariadení.
- E. Určenie miesta ukrytia národných kultúrnych pamiatok, predmetov kultúrnej hodnoty, spôsobu ich ochrany, súčinnosť s krízovými štábmi obcí a identifikačné listy.
- F. Dokladovú časť.

Krízové plánovanie v oblasti ochrany pamiatkového fondu uskutočňuje Pamiatkový úrad Slovenskej republiky a príslušné krajské pamiatkové úrady z dôvodu zabezpečenia osobitnej ochrany vybraných národných kultúrnych pamiatok pri vzniku mimoriadnej udalosti, krízovej situácie mimo času vojny a vojnového stavu, v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu.

Krajské pamiatkové úrady v Košiciach a Prešove, ako zdôraznila Ing. Kristína Markušová na porade riaditeľov počas odbornej prípravy, poskytujú právnickým osobám a fyzickým osobám odbornú a metodickú pomoc na úseku ochrany pamiatkového fondu a pri plnení úloh vyplývajúcich zo zabezpečenia osobitnej ochrany kultúrnej pamiatky.

Výber národných kultúrnych pamiatok a predmetov kultúrnej hodnoty, pre ktoré sa zabezpečuje osobitná ochrana v krízových situáciách, uskutočnil Krajský pamiatkový úrad Košice a Prešov na základe analýzy rizík ohrozenia, poskytnutých odborními civilnej ochrany a krízového riadenia príslušných obvodných úradov.

V rámci diskusie boli posudzované i otázky úschovy a ukrytia predmetov kultúrnej hodnoty a kultúrnych pamiatok v objektoch pôvodnej úschovy v depozitároch, kde nie je možné ohrozenie vyplývajúce z účinkov povodne (vyššie podlažia, chór v kostole) a v bezpečných objektoch v mieste dislokácie pôvodnej úschovy (objekty vybrané v súčinnosti starostu obecného úradu a vlastníka). O skúsenostiach v tejto oblasti hovorila PaedDr. Valika Maďarová z Múzea moderného umenia Andyho Warhola Medzilaborce.

V prípadoch povodní, z dôvodu vybreženia miestnych vodných tokov, kde

nejde o nárazové vlny deštruktívnej sily ohrozujúcej statiku nehnuteľnosti ako v prípadoch pretrhnutia hrádzi vodných diel. Z uvedeného dôvodu evakuácia pamiatok nie je vždy nutná, avšak povinnosťou zriaďovateľa a vlastníkov predmetov kultúrnej hodnoty je, podľa možnosti, zabezpečiť objekty pred vniknutím vody. Hnuteľné predmety kultúrnej hodnoty, ktoré by mohli byť vplyvom vlhkosti poškodené alebo znehodnotené, je vlastníkom povinný uložiť v horných podlažiach objektov pôvodnej úschovy (chór v kostole, horné podlažia farských úradov ap.).

Záujem vyvolalo napríklad aj vystúpenie Mgr. Pavla Chromého z Múzea Spiša, ktorý hovoril o skúsenostiach z prípravy a balenia predmetov kultúrnej hodnoty pred začatím evakuácie a ukrytia počas mimoriadnej situácie.

V čom sú hlavné problémy, ktoré uviedli diskutujúci, uvediem na príklade Múzea Spiša v Spišskej Novej Vsi, ale určite ich možno generalizovať vo väčšine slovenských múzeí a galérií:

1. Ekonomické zabezpečenie múzeí dlhodobo zaostáva za existenčným minimom. Dôsledky:
  - múzeá a galérie nedokážu zabezpečiť zákonnú ochranu zbierok v zmysle Zákona o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a teda nemajú ani pripravený vhodný materiál na ich balenie,
  - stavebno-technický stav objektov je veľmi často nevyhovujúci na mierové uloženie zbierok, preto je ťažko predstaviteľné investovať do priestorov na ich dočasné ukrytie (keď zatekajú strechy a v delzolatnom stave sú pivnice a priestory depozitov),
  - vážne nedostatky sú v ochrane zbierok (a objektov) proti krádeži a vandalizmu a tieto sa môžu výrazne prejaviť v prípade občianskych a iných nepokojov,
  - zbierky sú uložené vo viacerých objektoch s nedostatočným počtom prepravných prostriedkov a zamestnancov schopných tieto otázky po vzniku mimoriadnej udalosti riešiť.
2. Personálne podmienky a ich dôsledky:
  - múzeá a galérie sú značne prefeminizované na hlavnú manipuláciu so zbierkami a predmetmi kultúrnej hodnoty,
  - pre personálnu poddimenzovanosť je bežná kumulácia 3–4 rôznych činností na 1 osobu, takže je ťažké kvalifikovane a priebežne zabezpečovať oblasť ochrany.

Obdobné problémy signalizovali aj zástupcovia samosprávnych krajov z odborov

kultúry v Košiciach a Prešove. Na základe zákona č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky prešlo do pôsobnosti novozriadeného vyššieho územného celku s účinnosťou od 1. 4. 2002 celkom 22 kultúrnych inštitúcií. V tomto počte bolo 5 múzeí, jedna galéria, 4 divadlá, 5 knižníc, 5 osvetových stredísk a 2 hvezdárne.

Od 1. januára 2006 prešla do zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja z pôsobnosti Ministerstva kultúry SR aj Východoslovenská galéria v Košiciach, ktorá je svojim poslaním a hodnotou zbierkového fondu jednou z najvýznamnejších inštitúcií kultúry. Galéria v súčasnosti spravuje zbierkový fond v počte 6 870 zbierkových predmetov v účtovnej hodnote takmer 10 miliónov eur.

Súčasný evidenčný stav zbierkového fondu múzeí a galérií v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja predstavuje okolo 850 tisíc kusov predmetov kultúrnej hodnoty najmä zbierkových predmetov. V tomto počte sa nachádza 1 275 kusov zbierkových predmetov zaradených do I. a II. kategórie.

Zbierkové predmety mimoriadnej historickej a umeleckej hodnoty však nie sú v podmienkach našich múzeí chránené špeciálnym režimom zabezpečenia v zmysle vyhlášky Ministerstva kultúry SR č. 342/1998 Z. z. okrem zbierok, ktoré tvoria predmety z drahých kovov a zbierok numizmatického charakteru, ktoré sú i v čase mieru uložené v tzv. trezorových miestnostiach zabezpečených osobitným režimom elektronickej signalizácie.

Účastníci školenia v rámci diskusie hovorili aj o otázkach zabezpečovania evakuácie a prípravy vlastných zamestnancov na túto činnosť. Jednou z možností súčinnosti pri zabezpečovaní evakuácie je poznanie požiadaviek objektu krízovým štábom obvodného úradu, ako aj jej štátnymi zamestnancami najmä z odborov civilnej ochrany a krízového riadenia, ktorí vypracovávajú analýzu územia a plán ochrany obyvateľstva konkrétneho územia.

Neoddeliteľnou súčasťou bol aj výklad podstaty plánovania a vykonávania evakuácie predmetov kultúrnej hodnoty. Veľmi dobré skúsenosti v tejto oblasti majú v Múzeu Kežmarok, o ktorých hovorila riaditeľka múzea Mgr. Erika Cintulová.

Jednou z oblastí ochrany predmetov kultúrnej hodnoty bola i informácia lektorov SVP Spišská Nová Ves o činnosti policajného zboru pri zabezpečovaní evakuácie predmetov kultúrnej hodnoty. Nariadenie ministra vnútra SR č. 57 o plnení úloh odborného zabezpečenia evakuácie v oblasti poriadkového a bezpečného zabezpečenia na území SR upravuje činnosť útvarov ministerstva, organizácií, útvarov

PZ pri plnení úloh odborného zabezpečenia evakuácie v oblasti poriadkového a bezpečnostného zabezpečenia po vyhlásení mimoriadnej situácie.

Útvar Policajného zboru SR v spolupráci s obvodnými úradmi, samosprávnymi krajmi, obcami, Ozbrojenými silami Slovenskej republiky, právnickými osobami a fyzickými osobami plní úlohy v rámci odborného zabezpečenia evakuácie nasledovne:

1. spolupôsobí na požiadanie železničnej polície a obecnej polície v staniách nástupu a staniách výstupu evakuovaných a evakuáciou dotknutých obciach,
2. v spolupráci so silami a prostriedkami vykonávajúcimi záchranné práce, umožňuje vstup a vjazd do ohrozených území len určeným osobám a dopravným prostriedkom (mechanizmom) za účelom vykonávania opatrení a činností súvisiacich s týmito prácami,
3. spolupôsobí pri preventívnych opatreniach na zabránenie vzniku šírenia paniky a rozširovania poplašných správ,
4. reguluje a usmerňuje premávku na výjazdových komunikáciách, križovatkách a evakuačných trasách tak, aby evakuované osoby a dopravné prostriedky čo najrýchlejšie opúšťali ohrozené územie,
5. informuje a žiada správcu komunikácie o odstraňovaní prekážok cestnej premávky na evakuačných trasách, podieľa sa na určení obchádzky, na ktorej reguluje a usmerňuje premávku v prípade neprejazdnosti a vyjadruje sa k projektu dopravného značenia,
6. zabezpečuje zvýšenú hliadkovú a obchádzkovú službu s cieľom predchádzania trestnej činnosti,
7. kontroluje osoby, ktoré vstupujú do ohrozeného územia podľa povolení vydaných orgánom, ktorý vyhlasuje a riadi evakuáciu a zabraňuje vstupu nepovolaným osobám,
8. venuje zvýšenú pozornosť pohybu záujmových osôb Policajného zboru,
9. pomáha evakuovaným osobám pri získavaní informácií o rodinných príslušníkoch,
10. zabezpečuje ochranu majetku v postihnutých územiach formou obchádzkovej a hliadkovej služby, pokiaľ je možný vstup do týchto priestorov.

Z informácií PZ SR na seminári sa spomenuli príklady pre účastníkov aj o prípadoch krádeží a odcudzení predmetov kultúrnej hodnoty, kde polícia zaznamenáva konkrétne počty krádeží v objektoch so starozitnosťami a umeleckými predmetmi.

PaedDr. Lubomír Betuš

vedúci SVP Spišská Nová Ves
Ilustračné foto: **archív redakcie**

Deň Horskej záchrannej služby

Deň Horskej záchrannej služby sa konal v sobotu, dňa 6. októbra za krásneho jesenného počasia v lokalite Podbanské v Západných Tatrách, kde záchranári HZS predviedli rôzne ukážky záchrannej techniky.

V areáli Grand hotela Permon záchranári Horskej záchrannej služby so špecializáciou na jaskyne predviedli použitie jednolanovej techniky. Za použitia kladiek a provizórnej lanovky ukázali spúšťanie zraneného so záchranárom z exponovaného terénu nadol a taktiež vertikálne vyťahovanie postihnuteľného z jaskynných priestorov.

Psovodi HZS so svojimi štvornohými po-

mocníkmi v súčinnosti s Letkou Ministerstva vnútra SR predviedli záchranné akcie s nasadením leteckej techniky a s ukážkou, ako do podvesu vrtuľník zoberie záchranára so zraneným. Nechýbala ani ukážka záchrany paraglajdistu uviaznutého v korunách stromov, či ukážka lezenia v ľadopáde a následná ukážka záchrany z ľadopádu. Takýmto spôsobom priblížili

horstí záchranári ich každodennú prácu a pomoc na horách pre všetkých zúčastnených. Záchranárom Horskej záchrannej služby za predvedené ukážky, Letke Ministerstva vnútra SR, ale aj sponzorom patrí za tento deň veľké poďakovanie.

nprap. Bc Peter Svätójánsky
operačné stredisko
tiesňového volania HZS

Horskí záchranári majú svojho patróna

V rímskokatolíckom Kostole sv. Cyrila a Metoda v Terchovej sa 21. októbra konala veľká slávnosť, na ktorej slávnostne vyhlásili blahoslaveného Jána Pavla II. za patróna záchranárov Horskej záchrannej služby.

Ján Pavol II. mal obrovský vplyv na veriacich v našom regióne a ich srdcia si získal ľudským prístupom k nim. Miloval hory, rád do nich v mladosti chodieval a počas jednej zo svojich návštev ho vo Vysokých Tatrách sprevádzali aj horiskí záchranári. Pri návšteve Slovenska 3. júla 1995 vyslovil želanie, že si chce na pár dní oddýchnuť na Sliezskom

dome vo Vysokých Tatrách. Tu na požiadanie pápež posvätil horolezecký čakan a horolezecké lano – symboly záchrannej činnosti.

Pontifikálnu svätú omšu za účasti horských záchranárov a horolezcov celebraval apoštolský nuncius Mario Giordana spolu s ordinárom Ozbrojených síl a Ozbrojených zborov SR Františkom Rábekom a vojen-

skými, policajnými a hasičskými kaplánmi. Počas slávnostnej omše prečítali pápežský dekrét Svätej Stolice, ktorým blahoslaveného pápeža Jána Pavla II. vyhlásili za patróna záchranárov Horskej záchrannej služby.

Myšlienka patróna horských záchranárov sa zrodila pri návšteve biskupa Františka Rábeka v Roháčoch. Na túre ho sprevádzal záchranár Horskej záchrannej služby. Biskup sa ho pýtal na patróna, no zápornú odpoveď nečakal. Nasledovala otázka koho by si vedel predstaviť ako svojho patróna. Odpoveď bola stručná a jasná – Jána Pavla II., pretože on po týchto horách chodieval. To stačilo biskupovi Františkovi Rábekovi, aby vo Vatikáne predložil toto želanie. Vyžiadalo si to síce trochu času, ale nakoniec sa táto myšlienka stala skutočnosťou. Krásnu nedeľnú omšu za nádherného slnečného počasia slávil záchranári Horskkej záchrannej služby z Vysokých, Nízkych, Západných Tatier, Veľkej, Malej Fatry a Slovenského raja v Terchovej a patrónom záchranárov sa stal ich vyvolený.

nrap. Bc Peter Svätójánsky
operačné stredisko
tiesňového volania HZS

Konferencia Pokroky v lavínových predpovediach

Dňa 22. októbra sa v Grand hoteli Permon na Podbanskom stretli lavínoví špecialisti na medzinárodnej konferencii s názvom Pokroky v lavínových predpovediach. Konferencia sa konala príležitosti 40. výročia založenia Strediska lavínovej prevencie Horskkej záchrannej služby v Jasnej.

Zúčastnilo sa jej 82 špecialistov z 33 organizácií, záchranárskych zložiek, vedec-kých inštitúcií a univerzít zo Slovenska, Českej republiky, Poľska, Rakúska, Talianska, Španielska, Rumunska, Nórska, Maďarska a Kanady. Konferencia bola rozdelená do troch sekcií, ktorých témou bola lavínová predpoveď a distribúcia lavínových správ pre verejnosť, nové prístupy a nástroje v lavínovej predpovedi a modelovanie a GIT pre mapovanie lavínového nebezpečenstva. Večer sa konal slávnostný ceremoniál, ktorého sa okrem účastníkov konferencie zúčastnili taktiež bývalí pracovníci Strediska lavínovej prevencie. Nasledujúci deň sa účastníci konferencie zúčastnili terénnej exkurzie v Kôprovej a Tichej doline v Západných Tatrách. Odborný program pokračoval v rámci 7. Stretnutia Sudeto-karpatských lavínových služieb až do stredy 24. októbra.

nrap. Bc Peter Svätójánsky
operačné stredisko
tiesňového volania HZS

Spravodajstvo z obvodných kôl Súťaží mladých záchranárov civilnej ochrany

Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany pripravujú žiakov na možné riziká vyplývajúce z pôsobenia následkov živelných pohrôm, havárií, katastrof alebo teroristických útokov. V minulom čísle revue Civilná ochrana sme priniesli spravodajstvo z obvodných kôl tejto súťaže, ktoré sa konali do jeho uzávierky a ďalšie ponúkame teraz.

Ceny si odniesli všetci súťažiaci

LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ – Po dobrých skúsenostiach s organizáciou obvodného kola Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany odbor civilnej ochrany a krízového riadenia Obvodného úradu Liptovský Mikuláš zorganizoval v poradí už jej 4. ročník. Organizáciu súťaže a jej nerušený priebeh sa podarilo zabezpečiť aj vďaka zanieteným ľuďom, ktorí fania dia tejto súťaži. Takými sú Mgr. Ľubica Revajová, riaditeľka Základnej školy na

ulici Čsl. brigády v Liptovskom Mikuláši, pracovníci SČK – Územný spolok Liptov v Liptovskom Mikuláši pod vedením riaditeľky spolku Mgr. Mariky Kubíkovej, ako aj pracovníci Okresného výboru Dobrovoľnej požiarnej ochrany Liptovský Mikuláš pod vedením Drahoslavy Števkovej.

Úzka spolupráca štátnej správy s uvedenými zložkami a základnou školou, ich ústretovosť a snaha o zdarný priebeh súťaže vyústili do vydarenej akcie, ktorá

sa uskutočnila 11. októbra v areáli Základnej školy na ulici Čsl. brigády v Liptovskom Mikuláši. Napriek dobrej propagácii a spolupráci organizátora so školami pri príprave súťaže nestihli všetky oslovené školy, z rôznych príčin, pripraviť družstvá na súťaž. Nakoniec si svoje schopnosti a kvality v jednotlivých disciplínach prišlo preveriť 8 družstiev základných škôl. Súťaže sa zúčastnili štvorčlenné zmiešané družstvá základných škôl z Liptovského Mikuláša, Liptovského Hrádku, Liptovského Jána a Východnej.

Po oboznámení účastníkov s podmienkami súťaže zo strany vedúceho odboru civilnej ochrany a krízového riadenia Obvodného úradu Liptovský Mikuláš Ing. Miroslava Psoťku, po sľuboch súťažiacich a rozhodcov, samotnú súťaž v olympijskom duchu otvoril prednosta Obvodného úradu Liptovský Mikuláš Ing. Ján Galvánek.

Počasie aj v tomto roku organizátorom a súťažiacim prialo, preto v učebniach školy prebiehali len niektoré z disciplín. Úlohy pri hasení malých požiarov, topografii a strelbe zo vzduchovky plnili súťažiaci na určených stanovištiach v priestoroch areálu školy. Prvou disciplínou bola civilná ochrana. Použitie ochrannej masky, improvizovaných prostriedkov individuálnej ochrany, výber evakuačnej batožiny, rozoznávanie

Stanovište civilná ochrana

varovných signálov a určenie postupu po ich zaznení preverilo u súťažiacich ich teoretické znalosti aj praktické zručnosti.

Okrem rozhodcov a figurantiek čakala na členov každého družstva v druhej disciplíne, ktorou bola zdravotnícka príprava, jedna zo šiestich otázok, zameraná na ukážku správneho ošetrovania úrazu a telefonovania na číslo tiesňového volania 112. Orientácia na mape podľa buzoly, určenie azimutu, odhad vzdialenosti určenej rozhodcami, ako aj správna orientácia v neznámom teréne podľa určenia svetových strán pomocou prírodných úkazov a javov sa vyžadovala od súťažiacich na treťom stanovišti s názvom pohyb a pobyt v prírode. Na štvrtom stanovišti sa písali testy z civilnej ochrany. Každý člen družstva dostal vlastnú verziu testu s 20 otázkami a riešil test samostatne, v snahe zabezpečiť pre družstvo maximálny počet bodov. Na piatom stanovišti členovia družstiev hasili požiar ručnou striekačkou. Cieľom bolo zhodiť prúdom vody na jedinou náplň striekačky zo vzdialeného stojana 5 terčov. Tie sa prúdom vody podarilo zhodiť každému, kto na ne správne namieril. Na základe organizačných a bezpečnostných dôvodov bola súťažná disciplína strelba zo vzduchovky zrušená.

Vyhodnotenie sa nieslo v duchu slávnostného vyhlásenia výsledkov, udeľovania diplomov, medailí, pohárov, dekorovaní víťazov a odovzdaní vecných cien družstvám na prvých troch miestach a odovzdaní diplomov a vecných cien na ostatných miestach. Obvodný úrad si zachoval tradíciu, že aj posledné družstvo si zo súťaže odnieslo diplom a vecné ceny. Čo sa týka vecných cien, úprimné poďakovanie patrí aj sponzorom súťaže Mestu Liptovský

Mikuláš, Mestu Liptovský Hrádok, Všeobecnej zdravotnej poisťovni Liptovský Mikuláš a Výrobnému družstvu Ďumbier Liptovský Mikuláš. Prvé miesto v súťaži získala Základná škola, na ulici Československej brigády 4, Liptovský Mikuláš v zložení Nikola Salvová, Darina Urbanová, Sebastián Šooš, Viliam Trizna. Na druhom mieste skončilo družstvo zo Základnej školy Janka Kráľa v Liptovskom Mikuláši a na treťom družstvo zo Základnej školy M. R. Martákovéj v Liptovskom Mikuláši.

Za organizátora a garanta súťaže, vedúci odboru COKR vyzdvihol význam a ciele súťaže, ktorá pripravuje mládež na krízové situácie ohrozujúce ich vlastné životy a životy a zdravie ich blízkych. Vyjadril presvedčenie, že všetci budú v rozvíjaní svojich znalostí a schopností v tejto oblasti pokračovať, že svoje skú-

senosti odovzdajú aj iným školám a tým sa rady mladých záchranárov budú z roka na rok rozširovať.

Ako v záverečnom príhovore konštatoval prednosta Obvodného úradu Liptovský Mikuláš Ing. Ján Galvánek, všetci – organizátori, súťažiaci ako aj rozhodcovia sa svojich úloh zhostili na výbornú. Súťažiaci pod vedením svojich učiteľov plnili podmienky súťaže v duchu fair play, dokázali, že sú veľmi dobre pripravení na prípadné krízové situácie a dokážu v núdzi pomôcť nielen sebe, ale aj druhým. Zároveň vyslovil želanie, aby radšej nevznikli také skutočnosti, aby museli v reálnom živote získané vedomosti použiť.

Ing. Miroslav Psočka
vedúci odboru COKR
ObÚ Liptovský Mikuláš
Foto: archív ObÚ

Stanovište zdravotnícka príprava

Trikrát a dosť?

Víťazné družstvo zo Základnej školy Čáry

SENICA – Prvý októbrový piatok tohto roku patril areál Holíčskeho zámku žiakom základných škôl, ktorí sa stretli na obvodnom kole 19. ročníka Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany. Do súťaže sa tento rok prihlásilo 14 družstiev zo základných škôl okresu Senica i Skalica, čo je vyrovnaný rekord v účasti. Súťažiacich privítal ako hosťiteľ primátor Holíča Zdenko Čambal, ktorý mladým záchranárom dodal odvalu a poprial im veľa šťastia pri plnení jednotlivých súťažných disciplín.

Pri samotnej súťaži sa preukázala vysoká pripravenosť súťažných družstiev, za čo sa treba poďakovať pedagógom, ktorí ich pripravovali. Súťaž bola veľmi vyrovnaná. Ukázalo sa to na výsledkovej listine minimálnymi bodovými rozdielmi. Prvé miesto po tretíkrát v rade a putovný pohár do stálej držby získalo družstvo zo Základnej školy Čáry pod vedením pani učiteľky Jany Polakovičovej. Druhé miesto tiež obhájili súťažiaci zo Základnej školy

Šaštín-Stráže a tretí skončili nováčikovia zo Základnej školy s materskou školou Štefanov, ktorí o jediný bod odsunuli na nepopulárne štvrté miesto družstvo zo Základnej školy s materskou školou Lakšárska Nová Ves.

Víťazné družstvá získali poháre, medaile a vecné ceny. Avšak naprázdno neodišli ani ostatní súťažiaci. Prvé dve družstvá

nás budú reprezentovať na jar budúceho roka v krajskom kole súťaže. Na záver poďakoval prednosta Obvodného úradu Vladimír Kocourek súťažiacim za ochotu pripravovať sa na súťaž s takouto problematikou a pedagógom za čas, ktorý im pri príprave venujú. Poďakovanie tiež patrí všetkým, ktorí sa na organizačnom zabezpečení podieľali, hlavne Mestu Holíč

a celému rozhodcovskému zboru, v ktorom po prvý krát pôsobili aj dobrovoľní záchranári civilnej ochrany. Nájde sa škola, ktorá preruší dominanciu Základnej školy Čáry? Uvidíme o rok, ale viaceré sa na to hotujú.

Mgr. Igor Janšák

vedúci odboru COKR ObÚ Senica

Foto: **archív ObÚ**

Teóriu zvládli na výbornú, prax bola horšia

KEŽMAROK – Prekrásna jeseň so slnečným dňom sprevádzala celý XIX. ročník Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany, ktorý pripravil odbor civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ Kežmarok. Do súťaže sa prihlásilo 12 družstiev zo základných škôl okresu Kežmarok, ktorí si svoje teoretické vedomosti prišli overiť a precvičiť priamo v praktických záchranárskych činnostiach v širšom okolí ZŠ Nižná brána v Kežmarku. Výber trate s jednotlivými súťažnými disciplínami civilná ochrana – prostriedky individuálnej ochrany, použitie improvizovaných prostriedkov, znalosť evakuačnej batožiny a poznanie varovných signálov a činnosť pri ich vyhlásení, hasenie malých požiarov pomocou džberovky, zdravotnícka príprava, pohyb a pobyt v prírode, streľba zo vzduchovej pušky a preskúšavanie znalostí formou vedomostného testu boli pre mladých záchranárov vyvrcholením ich načerpaných teoretických vedomostí získaných v škole. Terénne podmienky vyhovovali malým i veľkým záchranárom civilnej ochrany, čo bolo vidieť aj priamo na trati. Aj časť z príhovoru MVDr. Márii Hužikovej, vedúcej odboru civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ Kežmarok „... že zabojsť o prvé priečky sa oplatí, dosahovanie výsledkov našich škôl je hodnotené pozitívne na celoslovenskej úrovni, o čom svedčí aj prvenstvo žiakov zo ZŠ Huncovce z predošlého ročníka a ich účasť pri reprezentovaní Slovenskej republiky na Ukrajine,“ vzbudila u súťažiacich tie najvyššie ambície popasovať sa o najvyššie miesta.

Lepšiu pripravenosť žiakov s väčším bodovým ziskom pri plnení úloh sme zaznamenali u súťažiacich s dvoj- až trojročnou praxou. Tí mladší záchranári si aspoň upevňovali správne návyky pri poskytovaní prvej predlekárskej pomoci a iných záchranárskych činnostiach. Podľa vyjadrenia rozhodcu Marcela Dunajčana z Územného spolku SČK Poprad na stanovíšti zdravotnícka príprava síce žiaci vedeli veľmi dobre teoreticky okomentovať postup správneho ošetrenia úrazu, žiaľ, pri praktických činnostiach priamo so zraneným to už bolo o čosi horšie. Súťažiaci si tieto ponúknuté okruhy z jednotlivých ošetrení v domácom prostredí asi prakticky ani neprecvičovali, čo sa môže v praxi

negatívne prejavíť.

Najlepšie výsledky dosiahlo družstvo zo Základnej školy Dr. Fischera Kežmarok v zložení Ivana Lučanská, Valentína Mačičáková, František Pokrivčák a Jakub Gura pod vedením Mgr. Želmíry Juraškovej, druhé miesto obsadilo družstvo zo Základnej školy Moskovská v Spišskej Belej v zložení Viera Heilandová, Lena Líneková, Dávid Kučma a Adrián Hradic-

števou zástupcovia záchranárskych zložiek integrovaného záchraného systému, polície, Územného spolku SČK, zástupcovia miest a obcí. Tradičným obohatením súťaže bola i prezentácia zdravých výrobkov od spoločnosti Pekáreň Gros, spol. s r. o., Kežmarok a Tatranská mliekareň, a. s., Kežmarok, ktoré si žiaci s radosťou aj vychutnali. Okrem toho mali žiaci možnosť počas prestávky pozrieť si vojen-

Víťazné družstvo zo ZŠ Dr. Fischera v Kežmarku

ký, ktorých viedla Mgr. Dana Džuganová. Na tretom mieste sa umiestnilo družstvo zo Základnej školy Grundschule Hradné nám. Kežmarok v zložení Denisa Mišanová, Miriama Reznická, Martin Kozba a Tomáš Rusnácik pod vedením Mgr. Evy Halamovej.

Kolektívy na prvých troch miestach si odniesli športové poháre, medaile a vecné ceny. Víťazné družstvo si prevzalo z rúk prednostu Obvodného úradu Kežmarok, PhDr. Mgr. Jána Ferenčáka, putovný pohár. Súťaž mladých záchranárov civilnej ochrany v tomto ročníku podporili náv-

skú históriu, kde Klub vojenskej histórie z Kežmarku predviedol ukážku zbraní z čias druhej svetovej vojny. Tento ročník obvodného kola bol pre organizátora súťaže tradičným spštením činnosti práce s mládežou. Nádherné prostredie a zvlášť slnečné jesenné počasie bolo príjemným zážitkom pre všetkých zúčastnených, ktorí svojou účasťou prispeli k preventívno-výchovnej a propagačnej činnosti v oblasti civilnej ochrany.

Ing. Marián Trembáč

riaditeľ súťaže

Foto: **archív ObÚ**

V Košiciach tradične s netradičným počtom družstiev

Stanovište zdravotnícka príprava

KOŠICE – Tradičné miesto konania i tradičný jesenný dátum vnáša Súťaž mladých záchranárov civilnej ochrany do povedomia košických škôl. Obvodný úrad Košice organizoval obvodné kolo opätovne v úzkej súčinnosti s Centrom voľného času Orgovánová 5, Košice v jeho elokovanom pracovisku DOMINO na Popradskej 86. V súčinnosti s CVČ boli spracované a vydané základné dokumenty na prípravu a uskutočnenie súťaže. Obvodný úrad pozval celkom 54 košických škôl. Do súťaže sa prihlásilo 20 družstiev. Pozvané bolo aj družstvo Základnej školy Könyvesa Kálmána z Miskolca zo župy Borsod-Abaúj-Zemplén, ktorého účasť cca 2 týždne pred súťažou zrušilo ústredie orgánov civilnej ochrany v Budapešti.

Súťaž sa konala 9. októbra pod záštitou prednostu obvodného úradu. Na podujatí sa zúčastnilo celkom 19 družstiev z 18-tich škôl. Organizačný výbor vymedzil možnosť účasti 2 družstiev z jednej školy pri maximálnom počte do 20-tich prihlásených. Do súťaže sa na území Košíc prvýkrát zapojilo aj 8-ročné gymnázium. V pomerne mrazivom slnečnom počasí si s 2-kilometrovou traťou a úlohami na stanovištiach najlepšie poradilo družstvo ZŠ Považská 12, Košice v zložení Soňa Potošňáková, Sofia Kravčuková, Daniel Tutko, Pavol Lehotský pod vedením Ing. Štefana Görösösa, ktoré si aj v tomto ročníku prevzalo Putovný pohár prednostu Obvodného úradu Košice. Na druhom mieste skončilo družstvo zo ZŠ Krosnian-

ska, Košice v zložení Slavka Střesková, Natália Buxarová, Matúš Dobrovič, Michal Špunta s vedúcou RNDr. Milenou Závodníkovou. Tretia priečka patrila družstvu zo ZŠ Mládežnícka 3, Košice-Šaca – Kristína Kačmárová, Daniela Kandráčová, Branislav Genčúr, Róbert Komjáti–Nagy s vedúcou Mgr. Jarmilou Slavkovskou.

Podľa postupového kľúča sa krajského kola zúčastnia družstvá z 1. až 3. miesta. Zo 4. miesta postúpilo aj družstvo ZŠ Tomášikova 31, Košice, ktoré nominoval riaditeľ súťaže z pozície organizátora krajskej súťaže. Krajské kolo sa bude konať na budúci rok v máji opätovne v DOMINE pre družstvá zo 6 obvodných kôl, ktoré sa konali, alebo ešte budú konať v Košickom kraji.

Na usporiadaní obvodného kola sa podieľali aj Miestny spolok SČK – Stredná zdravotnícka škola, Kukučínova 40, Košice, Mestská polícia Košice-Západ, Základná škola Trebišovská 10, Košice, fyzické osoby – dobrovoľníci a Záchraná služba Východ, o. z. Gelnica, ktorá pripravila pre žiakov sprievodný program s ukážkami záchranárskych činností. Podujatie rôznou formou sponzorstva podporili Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s., Košice, Telegrafia, a. s., Košice, U.S. Steel Košice, s. r. o., doplnková dôchodková spoločnosť Stabilita, a. s., Košice, Košický samosprávny kraj a Mestská časť Košice-Barca. Veľkou mierou sa na prípravu súťaže podieľala Mestská časť Košice-Západ, ktorá zabezpečila vykosenie

a vyčistenie okolia súťažnej trate a zároveň dodatočne podporila podujatie zo svojho rozpočtu. Súťažiaci prišiel podporiť aj primátor mesta Košice a ďalší predstavitelia miestnej samosprávy, štátnej správy, zástupcovia sponzorov a vyššie uvedených spolupracujúcich organizácií.

Čo nám nedá spať?

Obvodný úrad Košice sa pri organizovaní súťaže opiera o smernicu Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR č. 27/2011, ale v konečnom dôsledku táto legislatívna väzba už nie je ošetrebná v aktuálnom Organizačnom poriadku súťaže a ako to bolo uvádzané vo vyhodnoteniach z minulého i tohto roka, súťaž je potrebné opätovne zaregistrovať na Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu SR s novým Organizačným poriadkom a komplexným prepracovaním základných dokumentov súťaže.

Záujem o súťaž narastá, rivalita zvyšuje kvalitu. Nový ročník, v Košiciach už 19-ty v poradí, zaznamenal rekordnú účasť od roku 2005, kedy bol zrušený Zväz CO a organizácia obvodných kôl prešla do pôsobnosti obvodných úradov. Nás, organizátorov väčšia účasť teší, ale súčasne aj zaväzuje v mnohých smeroch. Zabezpečiť pri narastajúcom počte účastníkov rovnaké podmienky pre súťažiacie družstvá, ako v predchádzajúcich ročníkoch, býva čoraz problematickejšie. Vzhľadom na obmedzené finančné prostriedky vyčlenené z rozpočtu obvodného úradu na civilnú ochranu bude nutné zo strany sekcie integrovaného záchranného systému a civilnej ochrany Ministerstva vnútra SR prijať potrebné rozpočtové opatrenia, aby bola súťaž zachovaná a naďalej napĺňala svoje ciele pri príprave obyvateľstva na sebaobranu a vzájomnú pomoc. Obvodný úrad Rožňava napriek všetkej snahe v roku 2011 neuskutočnil obvodné kolo práve z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov a pre školský rok 2012/2013 sa situácia opätovne nevyvíja priaznivo. Očakávame, že súťaž po inovácii Organizačného poriadku bude zaregistrovaná, čím sa na jej organizovaní bude môcť podieľať čiastočným financovaním nákladov aj Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR.

Na záver patrí poďakovanie všetkým súťažiacim deťom za preukázané vedomosti, za ich úsilie a čestné zápolenie, ich učiteľom za ochotu a čas, ktorý venovali príprave žiakov na súťaž, sponzorom a spolupracujúcim subjektom za aktívnu pomoc pri realizácii podujatia a aj touto cestou prajeme postupujúcim družstvám veľa zdraru na krajskom kole.

Ing. Stella Gačová

Foto: Bc. Eva Kočutová

Nebezpečné látky ■ Nebezpečné látky ■ Nebezpečné látky

ZEMNÝ PLYN

Veľmi horľavá

Všeobecné vlastnosti

Názov látky: zemný plyn**Iné názvy:** zemný plyn sušený, prírodný plyn, natural gas – dried**UN-kód:** 1971 (stlačený plyn), 1972 (skvapalnený plyn)**Kemlerov kód – trieda nebezpečenstva:** 23 – pre stlačený plyn,

223 – pre skvapalnený plyn

Registračné číslo CAS: 68410-63-9**Popis kategórie nebezpečenstva látky:** mimoriadne horľavá a výbušná látka, v uzavretom priestore hrozí riziko intoxikácie organizmu pôsobením veľmi vysokých koncentrácií plynu (viac ako 1 objemové percento, čo predstavuje koncentráciu 10 000 ppm). Zemný plyn je zmesou plyných zložiek, ako je uvedené v nasledujúcom texte. Je nebezpečný tým, že je nedýchateľný, prudko horľavý a so vzduchom tvorí v rozpätí 5 až 15 objemových percent výbušnú zmes.**Popisná charakteristika:** zemný plyn je prírodná zmes nižších alifatických uhľovodíkov a inertných plynov s premenlivým zložením, ktorá sa získava ťažbou z podzemných ložísk. Po vyťažení, vyčistení a vysušení sa transportuje k užívateľom podzemnými rozvodmi. Zloženie s limitnými koncentraciami: metán – min. 85 obj. %, etán – max. 5 obj. %, propán a vyššie uhľovodíky – max. 7 obj. %, inertné plyny – max. 7 obj. %, celková síra – max. 100mg/m³ pri obsahu sulfánu max. 7 mg/m³. Obsah ostatných zložiek a nečistôt je menší ako 0,1 hmot. %. Je dôležité poznamenať, že užívateľom sa distribuuje zemný plyn odorizovaný tetrahydrotiofénom, ktorého obsah môže byť maximálne 0,005 hmot. %. Slovenský plynárenský priemysel, a. s., ako dovozca dodáva zemný plyn, ktorý obsahuje v priemere 98 obj. % metánu a tým jeurčený charakter rizík zemného plynu, ktoré sú podobné ako pri metáne. **Poznámka:** vlastnosti tetrahydrotiofénu (ďalej len THT) boli už publikované v časopise revue *Civilná ochrana*.

Zaujímavosti z histórie

O vzniku zemného plynu existuje viacero teórií. Najčastejšou je teória, že plyn sa postupne uvoľňoval pri vzniku uhlia alebo ropy ako dôsledok postupného rozkladu organického materiálu.

Skôr než ľudia zemný plyn poznali, bol opradený rôznymi tajomstvami. Občas sa stalo, že plyn vyvierajúci zo zemskej kôry zapálil blesk. Takýto oheň bol pre rané civilizácie záhadou a tak sa stal predmetom mýtov a povier. Jeden z najslávnejších takýchto ohňov bol objavený pastierom kôz približne 1 000 rokov pred našim letopočtom v starovekom Grécku na hore Parnas. Gréci verili, že plameň má božský pôvod a vystavali nad ním chrám. Obývala ho veštkyňa, ktorá nad plameňom vynášala proroctvá. Takéto typy plameňov sa objavili aj v náboženstvách Indie a Perzie.

Vo svoj prospech dokázali prvýkrát zemný plyn využiť Číňania okolo roku 500 pred našim letopočtom. Keď našli miesta, z ktorých unikal plyn na povrch, z bambusových výhonkov vytvorili jednoduché potrubie. Pomocou neho varili morskú vodu, z ktorej sa varením oddeľovala soľ a získavali tak pitnú vodu.

Možnosti použitia látky: používa sa najmä ako palivo (energetický zdroj) a dôležitá strategická surovina obsahujúca zmes uhľovodíkov pre ďalšie spracovanie a využitie na zložitejšie organické látky so širokým využitím v organickej technológii, plastikárskej výrobe, ako i výrobe liekov. Vďaka tomu, že zemný plyn obsahuje pre-dovšetkým metán, má v porovnaní s ostatnými fosílnymi palivami pri spaľovaní najmenší podiel CO₂ na jednotku uvoľnenej energie. Ako plyné palivo má všeobecnú schopnosť dobre vytvárať zápalnú zmes, preto spaľovanie prebieha s vysokým využitím kyslíka aj paliva. Spaľovanie je čisté a bez zápachu. Preto je považovaný za ekologické palivo napriek tomu, že v atmosfére prispieva k vytváraniu skleníkového efektu.**Možnosti ohrozenia látkou:** pri preprave (hlavne havárie na cestách – preprava kovových tlakových fliaš!), pri uvoľnení látky do okolia poškodením potrubia prípadne zásobníkov, pri poškodení budov, zemetraseniach v súvislosti s ich nekontrolovaným únikom do ovzdušia a následným vyvolaním požiaru alebo výbuchu (ak sú v prostredí iniciálne zdroje – oheň, elektrická iskra ap.).**Upozornenie:** plyn sa nachádza vždy pod tlakom a hrozí jeho rýchle uvoľnenie do okolitého prostredia! Uvoľnenie je tým väčšie, čím sú väčšie zásobníky, potrubia a tlak v systéme. Unikajúca kvapalina (v prípade skvapalnenia plynu) rýchlo prechádza do plynnej fázy, tvorí chladnú hmlu – je ťažšia ako vzduch, nad vodnou hladinou môže vytvárať výbušnú zmes.

Fyzikálne a chemické vlastnosti

Ďalšie doplňujúce charakteristiky vzťahujúce sa na zemný plyn:

Vzhľad: bezfarebná látka**Zápach:** typický zápach plynu v dôsledku prídania odoračných (zápachových) prípravkov ako (THT)**Hutnosť pár voči vzduchu (vzduch = 1):** 0,58 t. j. látka je ľahšia ako vzduch**Horľavosť:** horľavý plyn**Hustota v kvapalnom stave:** 400 kg.m⁻³**Výhrevnosť so vzduchom:**16 000 až 34 300 KJ.m⁻³

Fyzikálne vlastnosti a názov komponentu	Metán CH ₄	Etán C ₂ H ₆	Propán C ₃ H ₈	n-bután C ₄ H ₁₀	n-pentán C ₅ H ₁₂	oxid uhličitý CO ₂	Dusík N ₂	Tetrahydrotiofén C ₄ H ₈ S
Mólová hmotnosť (kg/kmol)	16	30,1	44,1	58,1	72,2	44	28	88,2
Bod varu (°C)	-161,5	-88,6	-42,1	-0,5	36,1	-56,6	-195,8	120
Teplota samovznietenia (°C)	538 – 650	472 – 515	450 – 481	365 – 441	243 – 308	–	–	200
Hustota (kg/m ³ pri 0 °C)	0,7175	1,3550	2,010	2,709	3,507	1,977	1,250	1,000
Rozsah výbušnosti (obj. %)	4,9 – 15	2,8 – 15,5	2,1 – 9,8	1,5 – 8,5	1,4 – 8,3	–	–	1,1 – 12,3

Toxikologické informácie, charakteristické prejavy a hygienické limity

Identifikácia rizík: látka je mimoriadne horľavá, so vzduchom v uvedenom rozpätí tvorí výbušnú zmes. Pri nedokonalom spaľovaní sa tvorí oxid uhoľnatý, ktorý je jedovatý! Nebezpečenstvo hrozí z reakcií s chlórrom, etylénom, oxidom dusným, fluórom, oxidom dusičitým! Priame toxické pôsobenie pri bežných koncentráciách v ovzduší nie je známe. Možné symptómy sú popísané v nasledujúcich častiach.

- **R veta (riziká ohrozenia):** 12
- **S veta (bezpečnostné opatrenia):** 2-9-16-33

Vysvetlenie označení:

- R 12 Mimoriadne horľavý.
S 2 Uchovávať mimo dosahu detí.
S 9 Uchovávať nádobu na dobre vetranom mieste.
S 16 Uchovávať mimo dosahu zdrojov zapálenia – Zákaz fajčenia.
S 33 Vykonajte predbežné opatrenia proti statickým výbojom.

Protipožiarne opatrenia

Protipožiarne opatrenia sa vykonávajú na miestach možného úniku plynu a pozostávajú z možnosti odvetrať priestor, v ktorom hrozí nebezpečenstvo vzniku požiaru. V uvedenom priestore je potrebné používať neiskriace prístroje a náradie. Priestor je označený bezpečnostnými tabuľkami Zákaz fajčiť a manipulovať s otvoreným ohňom, Pozor, nebezpečenstvo výbuchu, Nepovolánym vstup zakázaný, Zákaz používania mobilných telekomunikačných zariadení. V prípade požiaru sa používajú snehové, práškové a halónové hasiace prístroje.

Opatrenia pri úniku plynu

V prípade úniku zemného plynu je potrebné uzatvoriť hlavný uzáver a prerušiť únik, zabezpečiť miesto úniku pred vznikom požiaru alebo výbuchom odstavením zdrojov otvoreného ohňa a zariadení spôsobujúcich iskrenie. Priestory sa odvetrajú a pokles koncentrácie plynu v priestore sa kontroluje vhodným detekčným prístrojom.

Charakteristické prejavy po zasiahnutí

Po vdýchnutí: pri veľmi vysokej koncentrácii so vzduchom môže plyn spôsobiť udusenie. Ďalšie príznaky po zasiahnutí sú strata schopnosti pohybu a bezvedomie. Postihnutí dusenie nepoznajú. Pri nižších koncentráciách pôsobí narkoticky. Príznakmi sú závraty, bolesti hlavy, nevoľnosť, porucha koordinácie. Častými charakteristickými znakmi sú tiež slabé srdečné ozveny, nízky krvný tlak a v prípade omrznín vznik bielych miest na povrchu

kože – týka sa len prípadov kontaktu so skvapalneným plynom!

Po kontakte s pokožkou: nedochádza k podráždeniu, prípadne len minimálne, v závislosti od koncentrácie. Nebezpečný je kontakt s kvapalným plynom!

Po vniknutí do očí: pri zasiahnutí plynom nehrozí nebezpečenstvo poškodenia očí.

Celkové príznaky – symptómy: závraty, únava, nevoľnosť, bolesť hlavy, pri styku s kvapalinou hrozí nebezpečenstvo omrznín! Látka je slabo narkotická!

Hygienické limity – prípustné koncentrácie

Dostupná odborná literatúra (Požiarne a bezpečnostné charakteristiky) uvádza pre NPHV (najvyššia prípustná hodnota vystavenia – medzná) hodnotu = $6\ 700\ \text{mg}\cdot\text{m}^{-3}$ = približne 10 200 ppm!, t. j. 1 objemové % plynu.

Podľa údajov American Conference of Governmental Industrial Hygienists (ACGIH) je stanovená pre pracovné prostredie maximálna hodnota = 1000 ppm a to pre sumu koncentrácií všetkých obsiahnutých uhľovodíkov (metán, etán, propán, bután).

Opatrenia prvej pomoci

Po vdýchnutí: čo najrýchlejšie dopraviť na čerstvý vzduch, podľa potreby dať umelé dýchanie z úst do úst. V uzavretých priestoroch zabezpečiť prívod čerstvého vzduchu! V prípade potreby kyslíková maska!

Po kontakte s pokožkou: zasiahnuté miesto umyť väčším množstvom vody a odstrániť z povrchu tela kontaminovaný odev a iné zasiahnuté časti (rukavice, čižmy, čiapku ap.). Týka sa najmä v prípade zasiahnutia stlačeným skvapalneným plynom.

Po kontakte s očami: oči vypláchnuť väčším množstvom čistej vody po dobu minimálne 10 minút pri široko otvorených viečkach. Vždy privolať očnému lekárovi!

Ochrana

Rýchle opustenie kontaminovaného priestoru, najmä z dôvodu rizika možného požiaru a výbuchu!

Ochrana očí, dýchacích ciest a orgánov: Ochrana je potrebná, v prípade vyšších koncentrácií používať dýchací prístroj! Nebezpečenstvo hrozí z produktov horenia, najmä oxidu uhoľnatého!

Ochrana rúk: gumové nepriepustné rukavice podľa direktívy EC 89/686/EEC a následnej normy EN 374.

Ochrana kože: antistatický protichemický ochranný odev.

Osobná hygiena: kontaminované ochranné pomôcky a odev, resp. šatstvo okamžite prezliecť, bezpečne odložiť a následne

dekontaminovať vetraním! Podľa miery zasiahnutia a kontaminácie vykonať čiastočnú alebo úplnú hygienickú očistu väčším množstvom čistej tečúcej vody!

Dekontaminácia

Dekontaminácia vzhľadom na fyzikálno-chemické vlastnosti nie je potrebná vo veľkom rozsahu. Kontaminovaný priestor sa najčastejšie vetrá intenzívnym prúdením čistého vzduchu.

Detekcia látky

Podrobnejšia analýza sa vykonáva v kontrolných chemických laboratóriách civilnej ochrany s použitím inštrumentálno-analytických metód, napr.: plynová chromatografia (GC), technika plynovej chromatografie v spojení s hmotnostnou spektrometriou (GC-MS) ako aj technika infračervenej analýzy plynov pomocou prístroja Gasmeter 4000. V každom prípade je potrebné látku v plynnom skupenstve odobrať odberovými súpravami a zabezpečiť jej odovzdanie prostredníctvom zložiek Hasičského a záchranného zboru do príslušného KCHL CO (Nitra, Slovenská Lupča, Jasov), alebo samotné vzorkovanie si zabezpečiť každé KCHL CO po dohode s veliteľom zásahu. Na analýzu je potrebné dodať minimálne 10 litrov vzorky vzduchu v plynovom vaku.

Ekologická informácia

Nie sú známe žiadne škodlivé účinky metánu na životné prostredie. V prírode metán vzniká ako priamy produkt látkovej premeny bylinožravcov a ako produkt organického odbúravania živočíšnych exkrementov. Najväčším zdrojom metánu a ďalších nižších uhľovodíkov v prírode je poľnohospodárstvo, veľkochovy hovädzieho dobytku a ošípaných, ťažba, transport palív a ich skladovanie. V prírode sa uvedené plyny vyskytujú bežne v koncentráciách v rozpätí od 0,5 do 3,5 ppm.

Do ovzdušia sa dostáva aj pri ťažbe, budovaní a poruchách rozvodov zemného plynu, ďalej z naftových a rašelinových polí a skládok, môže sa hromadiť v baniach – ako častý zdroj výbuchov. Metán a ďalšie nižšie uhľovodíky obsahuje aj cigaretový dym a výfukové plyny áut.

Ďalšie informačné zdroje: podrobné informácie v prípade tiesňového volania získate aj na adrese:

Toxikologické informačné centrum, Bratislava, tel.: 02 / 54 774 166 alebo linke tiesňového volania: 00420476163416 (24 hodín denne) alebo: 02 / 534119119.

Ing. Miloš Kosír
vedúci KCHL CO Nitra

Slintačka a krívačka

Slintačka a krívačka (SLAK) (anglicky: Foot and Mouth Disease FMD, latinsky: Aftae epizooticae) je akútne vysoko nákazlivé vírusové ochorenie párnokopytníkov charakterizované horúčkou, tvorbou typických pluzgierov a aftov na sliznici ústnej dutiny, na mulci, nozdách a kopytách. Ochorenie spôsobuje vírus slintačky a krívačky, patriaci medzi RNA vírusy z čeľade Picornaviridae. Najväčšou infekciou je hovädzí dobytok, ošípané a ovce. Človek ochorí len veľmi zriedkavo. Slintačka a krívačka je jednou z najnákazlivejších infekčných chorôb na svete.

Medzinárodná klasifikácia ochorenia (podľa ICD-10)

B08.8 Iné špecifikované vírusové infekcie charakterizované léziami kože a slizníc Slintačka a krívačka

Nahlasovacia povinnosť

Podľa znenia **§ 37 zákona č. 39/2007 Z. z.** o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon č. 39/2007 Z. z.) právnické osoby a fyzické osoby zodpovedné za bezpečnosť potravín živočíšneho pôvodu sú povinné podľa odseku 2, okrem iného a) pri kontrole chorôb zvierat a hlásení chorôb 1. bezodkladne hlásiť orgánu veterinárnej správy každé podozrenie na chorobu uvedenú v § 17 a 18 a choroby uvedené v prílohách č. 4 a 5, úhyn zvierata a umožniť jeho vyšetrovanie. Nahlasovacia povinnosť je konkretizovaná v znení § 3 nariadenia vlády SR č. 116/2005 Z. z. o opatreniach na kontrolu slintačky a krívačky.

Geografický výskyt

Ochorenie SLAK je rozšírené skoro po celom svete, pričom jeho rapídne globálne šírenie nastalo najmä po 2. svetovej vojne. Vyskytuje sa endemicky hlavne na Strednom východe, v Afrike, častiach Ázie a v Južnej Amerike. Svetová organizácia pre zdravie zvierat (OIE, anglicky The World Organisation for Animal Health) v Paríži delí krajinu podľa výskytu SLAK do troch kategórií:

1. štáty bez SLAK bez vakcinácie,
2. štáty bez SLAK s použitím vakcinácie,
3. štáty s výskytom SLAK.

Každá kategória je presne definovaná a toto delenie má zásadný vplyv na medzinárodný obchod so živými zvieratami a živočíšnymi produktami. Jedinou krajinou, kde SLAK nebola nikdy hlásená, je

Nový Zéland. Veľa rokov sa nevyskytla v Austrálii, Severnej a Strednej Amerike. V Severnej Amerike bola SLAK naposledy hlásená v roku 1929 v USA, 1952 v Kanade a v roku 1954 v Mexiku. Na území Česka bola slintačka a krívačka naposledy diagnostikovaná v roku 1975.

Spoločenský dopad ochorenia

Výskyt ochorenia vo vyspelých krajinách s vysokou koncentráciou hospodárskych zvierat môže mať veľmi dramatický, mimoriadne závažný ekonomický a sociálny dopad. Príkladom je epidémia slintačky a krívačky v Západnej Európe v roku 2001, kde bolo zasiahaných viac ako 2 000 chovov dobytka a utratených okolo 5,8 milióna zvierat. Straty pri tejto katastrofe vo Veľkej Británii dosiahli 13 miliárd amerických dolárov, pričom likvidácia nákazy ovplyvnila aj obyčajné obyvateľstvo.

Zdroje nákazy

Hlavným zdrojom sú infikované zvieratá, klinicky choré a zvieratá v inkubačnej dobe (bez klinických prejavov ochorenia). Na ochorenie sú vnímavé skoro všetky párnokopytníky. Najmä hovädzí dobytok, ovce, kozy, ošípané, jaky, byvoly, všetci voľne žijúci zástupcovia čeľade turovitých (napr. muflóny, antilopy, pakone), jeleňovitých (napr. jelene, srnce, daniely), žirafovitých (napr. žirafy, okapi), sviňovitých (napr. diviaky, svine bradavičnaté). Čeľadťavovitých (napr. ťavy, lamy, alpaky) sú menej vnímavé. Domáce párnokopytníky sú vnímavejšie na ochorenie ako voľne žijúce zvieratá, ktoré sa najčastejšie nakazia od domácich zvierat. Výnimkou predstavuje byvol africký (Syncerus caffer), ktorý je významným zdrojom vírusu slintačky a krívačky (ďalej len FMDV) pre dobytok v Afrike. Nepárnokopytníky nie sú na ochorenie vnímavé. Z iných zvierat bol potvrdený vý-

skyt slintačky a krívačky vo voľnej prírode u slona indického. V laboratóriu boli pokusne infikované myši, potkany a hydina, ale tieto druhy sa v prirodzených podmienkach nenakazia a môžu hrať rolu mechanického nosiča. Človek môže tiež ochoriť na slintačku, ale výskyt ochorenia u človeka je veľmi vzácny. Človek sa môže nakaziť pitím nepasterizovaného kontaminovaného mlieka, priamym kontaktom s chorým zvieratom, aj pri práci s vírusom v laboratóriu. Vysoká virulencia je daná tým, že vírus sa vylučuje všetkými sekrétmi a výkalmi už 2 – 3 dni pred prepuknutím klinických príznakov. Vírus je možné nájsť vo vydychovanom vzduchu infikovaných zvierat, v moči, truse, slinách, mlieku a sperme. Zdrojom vírusu môžu byť tzv. trvalí nosiči – zvieratá, z ktorých sa vírus vylučuje aj po 28. dni infekcie a neskôr. Byvoly v Afrike môžu vylučovať FMDV až po dobu 5 rokov. Aerosól s časticami FMDV je najvýznamnejším zdrojom infekcie pre hovädzí dobytok, ovce a kozy. Najviac aerosólu vyprodukujú infikované ošípané, potom hovädzí dobytok a ovce. Hovädzí dobytok nakazený SLAK vyprodukuje najviac FMDV zo všetkých druhov a je dominantným zdrojom kontaminácie prostredia. Jedna krava počas prvého týždňa ochorenia kontaminuje svojimi exkrétmi (sliny, moč, trus, tekutina z prasknutých pluzgierov) prostredie viac ako jednou miliardou infekčných jednotiek. Mäso a mäsové výrobky z infikovaných zvierat sú ďalším významným zdrojom FMDV, iba v prípade, pokiaľ pH v mäse nekleslo pod 6,0 alebo mäsové výrobky neboli tepelne spracované.

Pôvodca

Pôvodcom slintačky a krívačky je RNA vírus z čeľade Picornaviridae, rodu Aftovirus. Každá vírusová častica FMDV je tvorená molekulou RNA, 4 typmi štruktúrálnej proteínov (VP1, VP2, VP3, VP4) a niekoľkými ďalšími neštruktúrnymi proteínmi. V elektrónovom mikroskope sa

Biologické ohrozenie

javí virion FMDV ako guľatý útvar s hladkým povrchom s veľkosťou 25 nanometrov. Podobne ako ostatné vírusy z čeľade Picornaviridae má kapsida ikosaedrický tvar a neobsahuje žiadne lipidy. Významnou vlastnosťou FMDV je antigénna a imunologická variabilita, ktorá spočíva v existencii vírusu v rôznych sérotypoch a subtypoch. Na svete existuje celkom 7 sérotypov, ktoré sa označujú písmenami podľa oblasti, kde boli prvýkrát identifikované:

- A (objavený v Nemecku a názov pochádza zo slova Allemagne = Nemecko vo francúzskom jazyku),
- O (názov odvodený podľa francúzskej oblasti Oise),
- C (objavený ako tretí v poradí, preto mu bolo priradené 3. písmeno abecedy),
- SAT1 (názov odvodený od Južnej Afriky – South Africa Territory), SAT2, SAT3 – objavené v 40. rokoch,
- Asia-1 (objavený v Pakistane).

Tieto sérotypy sa ďalej delia na niekoľko subtypov. Najbežnejší je sérotyp O, ktorý sa vyskytuje po celom svete.

Fyzikálno-chemické vlastnosti vírusu

Vírus je relatívne odolný voči vonkajšiemu prostrediu. Prežívanie vírusu v prostredí je veľmi variabilné a závislé na materiáli, v ktorom je vírus lokalizovaný, na pôvodnej koncentrácii vírusu, kmeni vírusu, vlhkosti, teplote a hodnote pH. Vírus je schopný prežívať napríklad na sene či slame až 20 týždňov, až 14 dní na vyschnutých výkaloch, 39 dní v moči, až 6 mesiacov v blate, 3 dni na pôde v lete a 28 dní na pôde na jeseň. Vírus je oveľa odolnejší v tkanivách ako vo vonkajšom prostredí. Teploty nad 50 °C vírus celkom inaktivujú, pri chladničkovj teplote a teplote pod bodom mrazu vírus prežíva. Pokiaľ ide o pH, vírus je schopný prežívať pri pH od 6 do 9. Pri zrení mäsa, kde pH klesá vďaka biochemickým procesom vo svalovom tkanive pod pH 6,0, sa vírus celkovo inaktivuje. Vírus FMDV naopak prežíva v kostiach a lymfatických uzlinách zabitých infikovaných zvierat. Pri nedostatočnom poklese pH pri zrení mäsa môže takisto prežívať. V mlieku z infikovaných kráv je vírus prekvapivo chránený voči vyšším teplotám, pasterizácia mlieka

alebo UHT ohrev však vírus bezpečne zničí. Pri výrobe syrov chráni vírus v mlieku mliečny tuk aj pri poklese pH.

Prenos ochorenia

Slintačka a krívačka sa prenáša priamym kontaktom s chorým zvieratom a nepriamo cez kontaminované sekréty, výkaly, živé či neživé vektory (nosiče) alebo vzduchom. Živé vektory môžu byť všetky zvieratá, vrátane človeka, ktoré prenášajú vírus mechanicky, t. j. vírus je ukrytý v nich alebo na povrchu ich tela, bez toho, aby sa množil. Z epizootologického hľadiska hrajú významnú rolu najmä vtáky, túlavé psy a mačky. Voľne žijúca raticová zver síce predstavuje potencionálne riziko pre chovaný dobytok, ale napríklad vo Veľkej Británii nebol nikdy preukázaný prenos SLAK z jeleňovitých na domáce zvieratá. Navyše sa u jeleňovitých nepreukázalo dlhodobjšie vylučovanie vírusu. Ďalším významným nosičom vírusu je človek. Vírus môže ľuďom priľnávať na kožu (dlane, za nechty), na oblečenie alebo na topánky. Taktiež vybavenie fariem (náradie) kontaminované vírusom alebo kontaminované kolesá a podvozky automobilov sa podieľajú na prenose SLAK. Vzduchom sa SLAK prenáša vo forme aerosólu na vzdialenosť až 60 km nad pevninou a až 300 km nad morom. Prenos vírusu je samozrejme veľmi ovplyvnený aktuálnymi klimatickými pomermi.

História výskytu

Je pravdepodobné, že už ochorenie hovädzieho dobytku popísané slávnym gréckym filozofom Aristotelom 350 rokov pred Kristom ako mor dobytku, bola v skutočnosti slintačka a krívačka. Prvé písomné zmienky o ochorení v stredoveku sa datujú do roku 1594, kedy taliansky lekár, učenec, filozof, básnik, astronóm a geológ Girolamo Fracastoro (Fracastorius) z Verony popísal príznaky tohto ochorenia u hovädzieho dobytku. Bol pôvodcom myšlienky, že epidémie sú spôsobené malými prenosnými časticami. Hoci sa o pôvode ochorenia nič nevedelo až do konca 19. storočia, chovatelia hovädzieho dobytku už vedeli, ako nákaze čiastočne čeliť. Išlo o metódu tzv. aftizácie, pri ktorej sa v prípade vzplanutia ohniska v chove

vzala tekutina z afty kravy a pomocou štetca sa ňou nakazil všetok dobytok na farme a zvieratá v susedstve. Zvieratá tak prešli chorobou naraz, zabránilo sa cirkulácii FMDV v prostredí farmy a celé územie sa rýchlejšie vysporiadali s nákazou. V Prusku bola aftizácia v roku 1781 uzákonená. Vzhľadom k obrovským stratám, ktoré slintačka a krívačka spôsobila, vypísal v roku 1893 pruský minister poľnohospodárstva peňažnú odmenu pre objaviteľa ochorenia. To sa podarilo profesorovi Friedrichovi Loefflerovi z Greifswaldu a jeho berlínskemu kolegovi Paulovi Froschovi, ktorí v rokoch 1897–1898 referovali o FMDV. Bolo to len 5 rokov od publikovania prvého objaveného vírusu tabakovej mozaiky. FMDV bol prvým popísaným vírusom spôsobujúcim ochorenie zvierat. V roku 1920 sa pokusne množil vírus v morčati. Ďalší významný posun nastal v roku 1922, kedy bola odhalená antigénna variabilita FMDV – existuje vo viacerých sérotypoch. Medzi prvé známe sérotypy patrili sérotypy O a A.

Inkubačná doba

Pohybuje sa bežne od 2 do 14 dní, u hovädzieho dobytku je to najčastejšie 2 až 5 dní, u ošípaných 4 až 9 dní, u ovci a kôz až 21 dní. Inkubačné doby okolo 21 dní a viac sú v oblastiach s endemickým výskytom ochorenia alebo miestach vakcinácie proti SLAK.

Chorobnosť a úmrtnosť

Chorobnosť (morbidity) dosahuje až 100 %, úmrtnosť (mortalita) dosahuje 5 % u dospelých postihnutých zvierat a až 75 % u prasiatok a jahniat.

Klinické príznaky

Hlavnými klinickými príznakmi sú pluzgieri na jazyku, v ústnej dutine, na mulci a na končatinách – kopytách a spárkoch. Pluzgieri počas krátkej doby ochorenia praskajú a na ich mieste zostávajú afty, ktoré môžu byť kontaminované baktériami. Pre zvieratá sú tieto lézie bolestivé a v dôsledku toho dochádza k nadmernej tvorbe slín (slinotok), postihnuté zvieratá škrípu zubami, vykazujú apatiu, nechcu-

tenstvo, krívajú a líhajú. Prasce, tefatá, jahňatá a kozľatá môžu náhle hynúť bez príznakov následkom myokarditídy.

Klinická diagnostika

Klinické prejavy ochorenia sú detailne známe a môžu sa vyskytovať v rôznej intenzite. Základné symptómy musia okrem veterinárnych lekárov poznať aj chovatelia dobytky. Výskyt slintačky a krívačky v chove dobytky sa dá vysloviť pri zistení kombinácie týchto príznakov – horúčka, pokles mliečnej produkcie, apatia, anorexia, nepokoj, nadmerné slinenie, škrípanie zubov, pľuzgiere alebo afly v ústnej dutine, na mulci a na končatinách, krívanie, podupávanie, potraty a úhyn teliat.

Diferenciálna diagnostika

Podobnými príznakmi sa môžu prejavovať iné infekčné ochorenia, s ktorými je nutné počítat a je potrebné ich rozlišovať na základe laboratórneho vyšetrenia. U ošípaných sa identicky prejavuje vezikulárna choroba ošípaných, vezikulárny exantém ošípaných a vezikulárna stomatitída. U dobytky, oviec a kôz sa dá zameniť slintačka a krívačka s vezikulárnou stomatitídou, bovinnou vírusovou diarhoeou (BVD), infekčnou bovinnou rinotracheitídou, katarálnou horúčkou oviec, morom dobytky, kiahňami oviec a kôz, zhubnou katarálnou horúčkou, stomatitídami iného pôvodu, či laminitídou.

Laboratórna diagnostika

Laboratórne vyšetrenie vykonáva iba špecializované, štátnou veterinárnu správou schválené, akreditované laboratórium. Vzorky pre vyšetrenie odoberá veterinárny lekár. Laboratórna diagnostika sa delí na priamu identifikáciu pôvodcu a sérologické metódy (detekcia protilátok). Pre priamu identifikáciu sa najčastejšie používa komplementárny fixačný test, ELISA alebo izolácia FMDV jeho kultiváciou na bunkových kultúrach. V poslednej dobe sa začína presadzovať spoľahlivá molekulárno-biologická metóda real-time PCR (polymerázová reťazová reakcia v reálnom čase). Pomocou sérologických metód ELISA, či vírus neutralizačný test, sa vykonáva pravidelný monitoring dobytky v štáte a najmä preventívne kontroly importovaných či exportovaných zvierat.

Preventívna vakcinácia

V celej Európskej únii je zakázaná od roku 1992, najmä z ekonomických dôvodov.

Iba vo výnimočných prípadoch, pri vzniku ohniska a rizika rýchleho šírenia nákazy, je povolená núdzová vakcinácia zdravých zvierat okolo ohniska.

Epidemiológia

SLAK je jedným z najnákazlivejších ochorení zvierat na svete, čo je dané najmä rýchlou replikáciou vírusu v hostiteľovi a prenosom vírusu vo forme aerosólu na desiatky kilometrov.

Vývoj v Európe

Ochorenie sa do Európy dostalo ako viacero iných chorôb zo Stredného východu alebo zo severnej Afriky, pričom najčastejšie epidémie vstupujú na európsky kontinent cez Turecko či Rusko, zo Severnej Afriky potom cez balkánske krajiny a Taliansko. Počas veľkej pandémie v rokoch 1937 – 1939, ktorá vypukla vo Francúzsku, bolo v tejto krajine zaznamenaných 378 000 ohnísk, 700 000 ohnísk v Nemecku, 265 000 v Holandsku, 240 000 v Česko-Slovensku, v Poľsku 234 000 a v Belgicku 102 000 ohnísk. Počas tejto pandémie bola v Nemecku prvýkrát tes-

tovaná inaktivovaná vakcína proti SLAK vyvinutá p. Waldmannom. Posledná rozsiahla pandémia v 20. storočí, ktorá bola spôsobená na európske pomery do tej doby neznámym subtypom A5. Zasiahla Európu v rokoch 1951 – 1952. Primárne ohniská tejto pandémie boli v oblasti Porýnia, odkiaľ sa postupne choroba rozšírila do celej Európy. Medzi postihnutými štátmi bolo Taliansko, SRN, Holandsko, Belgicko, Grécko a Dánsko. Straty si podľa údajov FAO vyžiadali okolo 600 miliónov amerických dolárov, ale reálny ekonomický dopad bol zrejme v dôsledku zlyhania ochrannej vakcinácie ďaleko vyšší. Po tejto udalosti bola počas 50-tich rokov vo väčšine európskych štátov zahájená plošná vakcinácia, ktorá mala za následok razantné zníženie počtu nových ohnísk z európskych chovov dobytky. Nové prípady vypuknutia slintačky a krívačky boli aj vďaka dokonalým preventívnym opatreniam veľmi sporadické. Pozornosť západných štátov Európy sa zamerala na oblasť Blízkeho východu, najmä na Turecko, odkiaľ sa očakával prienik nových exotických kmeňov FMDV. Počas rokov 1962 – 1987 sa v oblasti Turecka a Balkánskych štátov uskutočnilo 30 vakcinačných kampaní sponzorovaných FAO. Pri vakcinačnom projekte v juhovýchodnej Európe bolo apli-

kovaných 25 miliónov vakcinačných dávok v celkovej hodnote 12 miliónov USD. V 80-tych rokoch bola na žiadosť komisárov EÚ vypracovaná analýza, ktorá mala za cieľ porovnať dve varianty boja proti SLAK: vakcinácia zvierat verzus bezvakcinačná stratégia (tzv. bezvakcinačná politika). Bezvakcinačná politika bola založená na princípe veľmi dôslednej kontroly importu a exportu zvierat a živočíšnych produktov, úplnom zákaze očkovania a to aj v prípade vzniku ohniska, ďalej tiež na razantných opatreniach v prípade prepuknutia choroby a jej eradikácii metódou stamping-out (t. j. utratenie všetkých vnímavých zvierat v ohnisku a v jeho tesnej blízkosti). Zavedenie bezvakcinačnej politiky bolo podporené niekoľkými argumentmi. V prvom rade bolo územie EÚ v roku 1979 – 1989 desať rokov bez SLAK. Okrem toho z celkového počtu primárnych ohnísk potvrdených v Európe v rokoch 1977 – 1987 plných 13 vzniklo buď na základe úniku vírusu FMDV z laboratória alebo použitím očkovacích látok s nedostatočne inaktivovaným vírusom (tzn., že ohnisko vzniklo priamo v dôsledku vakcinácie). Pri rozhodovaní hralo dôležitú úlohu aj ekonomické hľadisko. Podľa prognostických odhadov odborníkov sa v horizonte 10 rokov predpokladalo v rámci bezvakcinačnej politiky prepuknutie 13 primárnych ohnísk, v najhoršom prípade až 1 963 ohnísk SLAK v EÚ. Likvidácia týchto ohnísk by vyšla na 0,36 milióna, maximálne na 955 miliónov eur. Oproti tomu v prípade plošnej vakcinácie v celej EÚ by náklady dosiahli 1,135 miliardy eur (iba náklady na vakcínu). Plošné očkovanie navyše obmedzuje obchod (export zvierat a živočíšnych pro-

duktov) s krajinami, ktoré sú bez SLAK a nevakcinujú. Finančné straty v tomto prípade môžu dosahovať až 1,3 bilióna libier ročne. Ďalšou dôležitou skutočnosťou je, že neexistuje jedna univerzálna vakcína, ktorá by chránila pred všetkými kmeňmi vírusu slintačky a krívačky. Z epidemiologického hľadiska je významný aj fakt, že pri infekcii očkovaných zvierat vysokou dávkou vírusu môže dochádzať pri veľkej časti jedincov k vírusovému nosičstvu a permanentnému vylučovaniu vírusu do prostredia. Z vyššie uvedených dôvodov sa preto upustilo od očkovania dobytká v EÚ a bezvakcinačná politika bola následne zakomponovaná do Rozhodnutia komisie č. 90/423/EC z 24. júna 1990, v ktorej bol stanovený termín 1. január 1992 ako dátum úplného zákazu vakcinácie proti slintačke a krívačke. Toto uznesenie akceptovali a prijali za svoje tiež všetky vtedy ešte nečlenské európske krajiny vrátane Slovenska.

Po zavedení bezvakcinačnej politiky sa v Európe do roku 2000 objavilo pár sporadických ohnísk bez väčších následkov (pozri tabuľka). Zlom nastal až v roku 2001, keď Veľkú Britániu a Západnú Európu postihla obrovská epidémia SLAK. Táto mala dopad nielen na britské poľnohospodárstvo, ale dotkla sa aj bežných britských občanov, a tým aj celej Európy. Od februára 2001 do septembra 2001 bolo evidovaných 2 060 ohnísk, pričom 2 030 ohnísk sa nachádzalo na území Veľkej Británie. Katastrofa mala aj sociálno-politický odozvu. Po zdaní epidémie sa opäť otvorila medzi odborníkmi diskusia o boji proti SLAK a najmä o tom, či vakcinovať alebo nevakcinovať.

V rokoch 2002 – 2008 bola SLAK hlásená iba z Ruska, Turecka a Veľkej Británie. Zatiaľ čo ázijská časť Turecka je trvale ohrozená a každoročne je tu hlásených viac ako 100 ohnísk, v prípade ohniska neďaleko mesta Pirbright v Anglicku (2007) išlo o únik vírusu z laboratória a nákaza bola ihneď zastavená. Zatiaľ čo Veľká Británie bola opäť zaradená medzi krajiny bez SLAK, hovädzí dobytok v Turecku predstavuje stále veľkú hrozbu pre celú Európu. Naposledy bola slintačka a krívačka potvrdená v juhovýchodnom Bulharsku (regióny Burgas, Jambol a Chaskovo) 4. apríla 2011. Museli utraťiť takmer tisíc chovných zvierat. Európska komisia v prvých mesiacoch roka 2012 uvoľnila finančný príspevok na eradikáciu slintačky a krívačky v Bulharsku.

Možné vojenské využitie pôvodcu

Počas 2. svetovej vojny Briti vyvinuli program biologickej vojny, ktorý zahŕňal aj variant rozširovania pôvodcu slintačky a krívačky.

Právny rámec pre kontrolu slintačky a krívačky v SR

Je vymedzený týmito všeobecne záväznými právnymi predpismi:

- zákon č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení zákona č. 99/2008 Z. z. (ďalej len zákon č. 39/2007 Z. z.)
- nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 116/2005 Z. z. zo 16. marca 2005 o opatreniach na kontrolu slintačky a krívačky.

Vykonávací dokument pre zdoľávanie SLAK

Štátnou veterinárnou a potravinovou správou SR bol vypracovaný a v decembri 2010 ministrom pôdohospodárstva a regionálneho rozvoja SR schválený Národný pohotovostný plán pre prípad podozrenia a výskytu slintačky a krívačky na území Slovenskej republiky.

V nasledujúcom čísle revue Civilná ochrana sa budeme venovať opatreniam nevyhnutným v prípade vzniku epidémie slintačky a krívačky na Slovensku.

Vypracoval: **Ing. Kamil Schön**
Pezinok

Ilustračné foto: **internet**

Použitá a odporúčaná informačné zdroje:

www.oie.int, www.mpsr.sk, www.svps.sk, www.portalvs.sk/sk, www.cudzieslova.sk, sk.wikipedia.org, http://books.google.sk

Prehľad výskytu slintačky a krívačky v Európe za obdobie 1991 – 2001

Rok	Štát	Pôvod vírusu	Celkový počet ohnísk
1991	Bulharsko	neznámy	1
1993	Taliansko	importovaný dobytok bez certifikátu	57
1993	Bulharsko	neznámy	1
1993	Rusko	únik z laboratória	1
1994	Grécko	ilegálny import oviec	95
1995	Turecko	ilegálny presun dobytká	1
1995	Rusko	import bravčového mäsa	1
1996	Albánsko, Macedónsko, Juhoslávia	import nevykosteného mäsa	130
1996	Turecko	ilegálny presun dobytká	2
1996	Grácko	ilegálni prístahovalci	39
1996	Bulharsko	neznámy	1
2000	Grécko	neznámy	14
2001	Spojené kráľovstvo, Holandsko, Francúzsko, Írsko	ilegálny dovoz mäsa, prikrmovanie ošipaných kuchynským odpadom	2 060

Postup pri riešení núdzového zásobovania

6. časť

Na riešenie núdzového zásobovania obyvateľstva pitnou vodou je nutné stanoviť určitý postup (prípadne kroky), podľa ktorých by sa mal lepšie a rýchlejšie riešiť problém nedostatku pitnej vody pre obyvateľstvo postihnuté krízovou situáciou. Táto časť článku rozoberá problematiku možného riešenia núdzového zásobovania v rámci vzniknutého krízového javu.

Postup pri núdzovom zásobovaní pitnou vodou

1. krok: Posúdenie krízovej situácie.
2. krok: Analyzovanie poškodenia systému zásobovania (kvalifikovanie miery poškodenia verejnej vodovodnej siete a vodných zdrojov).
3. krok: Posúdenie možného spôsobu núdzového zásobovania obyvateľstva pitnou vodou (výber vhodného druhu dopravy na prepravu vody a určenie najvhodnejšieho spôsobu zásobovania).
4. krok: Určenie počtu dopravných prostriedkov potrebných na zásobovanie.
5. krok: Riešenie problémov s nedostatkom dopravných prostriedkov na núdzové zásobovanie pitnou vodou.
6. krok: Riešenie problémov s nedostatkom pitnej vody na núdzové zásobovanie.

Posúdenie krízovej situácie

V prvom kroku postupu pri núdzovom zásobovaní pitnou vodou je potrebné posúdiť, aký vplyv má vzniknutá krízová situácia na zásobovanie obyvateľstva. V tomto kroku treba vyšpecifikovať, o akú krízovú situáciu ide. Medzi najväčšie riziká, ktoré môžu ohroziť systém zásobovania, patria živelné pohromy. Najčastejšie sa stretávame s každoročnými povodňami, ktoré majú v niektorých prípadoch devastačné účinky na vodovodný systém. Samozrejme, systém zásobovania je ohrozený aj ostatnými mimoriadnymi udalosťami alebo krízovými javmi, ktoré môžu z časti alebo úplne zničiť systém zásobovania.

Na základe zistených informácií je potrebné určiť, aké sú dôsledky krízovej situácie na dodávku pitnej vody, poprípade, aké môžu byť ešte jej ďalšie následky.

Hlavným krokom pri riešení núdzového zásobovania pitnou vodou je zhodnotenie konkrétnej situácie, kde je potrebné zdôrazniť:

- dôvod vyradenia prevádzky verejného vodovodu,
- charakteristiku situácie z hľadiska zabezpečenia dodávky pitnej vody, s dôrazom na získanie informácií o:
  - verejnom vodovode, ktorý zabezpečuje dodávku pitnej vody obci

(meno spoločnosti, celková kapacita verejného vodovodu, počet zásobovaných obyvateľov, ap.), počte súkromných studní, ktoré vyhovujú hygienickým limitom ukazovateľov kvality pitnej vody a môžu byť využité (prípadne až po hygienickej úprave vody) pri zásobovaní pitnou vodou.

Analýza poškodenia systému zásobovania

V druhom kroku postupu je nutné urobiť analýzu poškodenia systému zásobovania pitnou vodou. Je potrebné posúdiť, či bola zničená, alebo do akej miery bola poškodená verejná vodovodná sieť. Analýza daného kroku pozostáva z určenia rozsahu škôd na verejnej vodovodnej sieti. V prípade narušenia vodovodnej siete je potrebné zistiť:

- dôvod vyradenia,
- odhad škôd vyradenia vodovodnej siete,
- čas, za ktorý je možné škody opraviť,
- počet obyvateľov, ktorým je nutné zabezpečiť dodávku pitnej vody.

Okrem obyvateľstva je potrebné stanoviť aj množstvo vody na zabezpečenie činnosti ďalším subjektom, s dôrazom na subjekty, ktoré zabezpečujú výrobu základných potravín (napríklad pekárne, stravovacie zariadenia ap.).

V prípade, že nebola narušená verejná vodovodná sieť, zásobovanie prebieha ďalej ako bolo aj v období pred vznikom krízovej situácie.

Pri poškodenej vodovodnej sieti je potrebné posúdiť, či poškodenie, ktoré

zapríčinilo prerušenie dodávky, je možné opraviť aj bez toho, aby muselo byť využité núdzové zásobovanie. V tomto prípade sa zisťuje, či je potrubie zničené len v jednej časti a či je možné použiť iné potrubie, ktoré je napojené mimo poškodenej vodovodnej siete a týmto potrubím prepraviť pitnú vodu obyvateľstvu, ktoré bolo zasiahnuté krízovou situáciou.

Verejná vodovodná sieť je riešená tak, aby v prípade poškodenia jednej vetvy potrubia bolo možné využiť inú vetvu potrubia, a tým pádom by bola zabezpečená dodávka pitnej vody. Na obrázkoch 1 až 3 je zobrazená poškodená vetva potrubia a zároveň možné riešenie dodávky pitnej vody inou nepoškodenou vetvou potrubia vodovodnej siete.

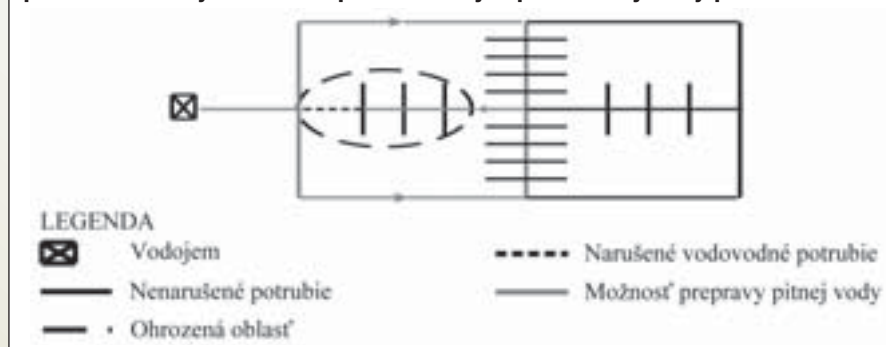
V prípade, že nie je možné použiť nepoškodenú vetvu potrubia, je nutné použiť iné riešenie zásobovania pitnou vodou pomocou núdzových spôsobov. V tomto prípade je potrebné zistiť, či je možné použiť iný najbližší vodný zdroj. Medzi hlavné kritériá výberu najlepšieho vodného zdroja patria:

- výdatnosť (kapacita vody),
- kvalita vody,
- dostupnosť zdroja a vody,
- lokalizácia zdroja.

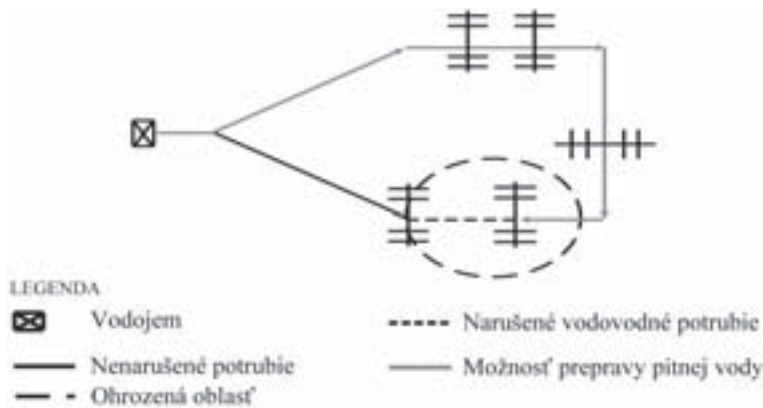
Pri výbere vodného zdroja sa uprednostňujú podzemné vodné zdroje. V prípade nedostatku podzemných zdrojov alebo veľkej vzdialenosti od obcí zásobovaných týmto budúcim zdrojom sa využívajú priame odbery z tokov alebo veľkokapacitné zdroje povrchových vôd (vodárenské nádrže).

Priamy odber z tokov je zo všetkých troch vodných zdrojov najzraniteľnejší. Napríklad z dôvodu vyliatia nebezpečných

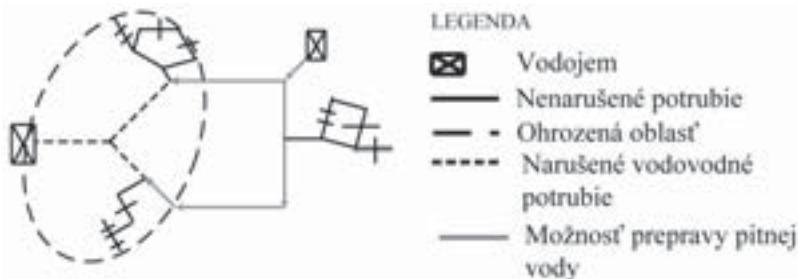
Obrázok 1: Schéma okruhovej vodovodnej siete s poškodenou časťou vetvy potrubia a možným riešením pomocou inej nepoškodenej vetvy potrubia

Obrázok 2: Schéma kombinovanej vodovodnej siete s poškodenou vetvou potrubia a možnosťou využitia inej neporušenej vetvy potrubia

Obrázok 3: Schéma okruhového systému skupinového vodovodu s kombinovanou sieťou samostatných vodovodov s poškodenou časťou potrubia a jej možným riešením

Obrázok 4: Vývojový algoritmus výberu inej dopravy

daný zdroj využiť, hľadá sa ďalší najbližší vodný zdroj. Po skúmaní vodného zdroja sa zistí, či je možné zdroj použiť, a či bude potrebné využiť aj mobilnú úpravňu vody.

Posúdenie možného spôsobu núdzového zásobovania

V treťom kroku sa musí vyhodnotiť, aký bude najlepší spôsob prepravy pitnej vody. Je potrebné zistiť, ktorý druh dopravy bude možný pri zásobovaní obyvateľstva. Pre určenie spôsobu zásobovania a prostriedkov na prepravu pitnej vody je potrebné zistiť, aké množstvo vody bude treba prepraviť.

Schéma riešenia núdzového zásobovania (vývojový algoritmus) je možné použiť aj na iné druhy dopravy. Vtedy je potrebné určiť druh dopravy, ktorý je možné využiť na prepravu pitnej vody. Zároveň treba prihliadať na rôzne faktory výberu, medzi ktoré môžeme zaradiť:

- rýchlosť prepravy,
- poškodenie alebo úplné vyradenie dopravnej infraštruktúry,
- možnosť, či sa dá využiť doprava (napríklad v prípade vodnej, musí byť dostupná dopravná cesta atď.),
- vzdialenosť prepravy (napríklad v prípade leteckej dopravy na krátke vzdialenosti nie je vhodné použiť veľké lietadlá).

Na obrázku 4 je znázornený možný výber druhu dopravy na núdzové zásobovanie pomocou vývojového algoritmu.

Po určení druhu dopravy, ktorým sa bude prepravovať pitná voda, je nutné vybrať vhodný spôsob zásobovania pitnou vodou, ktorý bude závisieť od rôznych faktorov, napríklad od kapacity prostriedku, trvanlivosti vody ap.

Spôsoby zásobovania môžu byť buď pomocou cisterien, balenej vody alebo prepravných nádrží a vakov.

Podľa vzťahu (1) možno vypočítať množstvo pitnej vody určenej obyvateľstvu. Na základe tohto výpočtu sa dá určiť spôsob zásobovania a zároveň stanoviť, či bude možné použiť len jeden spôsob zásobovania, alebo bude využitá kombinácia týchto spôsobov, prípadne je potrebné pridať ďalší vodný zdroj na zabezpečenie efektívnejšej a rýchlejšej prepravy vody obyvateľstvu.

$$V_{NZ} = n_{os} \cdot V_N \quad [l] \quad (1)$$

kde: V_{NZ} - celkový objem pitnej vody potrebné na núdzové zásobovanie [l],

n_{os} - počet zásobovaných osôb v krízovej situácii [osôb],

V_N - normované množstvo spotreby vody na jednu osobu [l.osobu].

Funkcia, podľa ktorej bude možné stanoviť najvhodnejší spôsob zásobovania je

látok priamo do vodného toku, keďže nie je možné každý meter pobrežia strážiť. Medzi nevýhody priamych odberov z vodného toku patria:

- rozkolísanosť vodných stavov,
- zmena kvality vody,
- problém zabezpečenia ochranných opatrení,
- riziko epidémie.

Vodárenská nádrž, okrem vodáren-

ského účelu, sa môže využiť aj na odber kvalitnej surovej vody, ktorá sa musí pred dodaním obyvateľstvu upraviť na pitnú vodu. Táto možnosť sa využíva vtedy, keď kvalita podzemných vôd nevyhovuje stanoveným normám, alebo úprava takejto vody by bola ekonomicky náročná.

Posudzuje sa, či je vodný zdroj vhodný na zásobovanie, či nebol zničený alebo kontaminovaný. V prípade, že sa nedá

stanovená vzťahom (2):

$$SNZ = f(d_o, k, t, d_i, h, c_v) \quad [-] \quad (2)$$

Kde: SNZ - spôsob núdzového zásobovania,

- d_o - dostupnosť,
- K - kapacita prostriedku,
- T - trvanlivosť vody,
- d_i - distribúcia vody,
- H - hygienické podmienky,
- C_v - cena vody.

S využitím vzťahu (3) je možné posúdiť, o aký spôsob zásobovania pôjde.

$$\sum_{i=1}^n w_i \cdot HK_i \quad [-] \quad (3)$$

Kde: HK_i - i-tá hodnota kritéria,

- w_i - váha i-tého kritéria,
- N - počet kritérií.

Ku každému kritériu je stanovená jeho váha.

Podmienka váh je $\sum_{i=1}^n w_i = 1$

V prípade ak

$$\sum_{i=1}^n w_i \cdot HK_i < 1,7$$

ide o mobilné vaky alebo nádrže,

$$1,7 \leq \sum_{i=1}^n w_i \cdot HK_i < 2,4$$

cisterny,

$$2,4 \leq \sum_{i=1}^n w_i \cdot HK_i$$

balená voda.

Za najvýznamnejšie kritérium z hľadiska núdzového zásobovania pitnou vodou je možné považovať kritérium DOSTUPNOSŤ. V tomto prípade ide o to, či subjekt zodpovedný za zásobovanie obyvateľstva má daný prostriedok (napríklad mobilné a stacionárne dopravné prostriedky, MÚV atď.). V tabuľke 1 sú znázornené intervaly kritéria DOSTUPNOSTI a ich hodnota.

Kritérium KAPACITA PROSTRIEDKU sa zaoberá množstvom (objemom) prostriedku, v ktorom je uložená pitná voda. Riešia sa všetky prostriedky, ktoré je možné použiť na danom mieste a v danom čase. Ide o potrebné množstvo pitnej vody, ktorým je potrebné zásobiť obyvateľstvo postihnuté krízovou situáciou. V tabuľke 2 sú znázornené intervaly objemu prostriedku a ich hodnota.

V prípade kritéria TRVANLIVOSŤ VODY ide o vodu, ktorá sa nachádza v prostriedku (napríklad v cisterne, v zásobníku MÚV, v nádobách na pitnú vodu ap.). Pri tomto kritériu ide o trvanlivosť pitnej vody, ktorá je ovplyvnená ročným obdobím (letné alebo zimné), teda teplotou ovzdušia. V tabuľke 3 je znázornená trvanlivosť pitnej vody a jej určené hodnoty.

Kritérium DISTRIBÚCIA VODY sa týka času, za ktorý je možné pomocou dané-

Tabuľka 1:
Kritérium dostupnosť a jeho váha

Kritérium	Hodnota (HK)
Nie je vôbec k dispozícii	1
Je k dispozícii vo veľkom množstve (minimálne 2 a viac)	2
Je k dispozícii v malom množstve (maximálne 2)	3

Tabuľka 2:
Kritérium kapacita prostriedku a jeho váha

Kritérium	Hodnota (HK)
Objem od 12 m ³ a viac	1
Objem od 5,8 do 12 m ³	2
Objem menej ako 5,8 m ³	3

Tabuľka 3:
Kritérium trvanlivosti vody a jeho váha

Kritérium	Hodnota (HK)
Do 24 hodín	1
Do 48 hodín	2
Viac ako 48 hodín	3

Tabuľka 4:
Kritérium distribúcie vody a jeho váha

Kritérium	Hodnota (HK)
Od 21 minút a viac	1
Od 15 – 20 minút	2
Do 15 minút	3

Tabuľka 5:
Kritérium hygienické podmienky vody a jeho váha

Kritérium	Hodnota (HK)
2 krát do týždňa	1
1 krát do týždňa	2
1 krát za mesiac	3

Tabuľka 6:
Kritérium ceny vody a jeho váha

Kritérium	Hodnota (HK)
Do 1 eura za m ³	1
Od 1 do 1,5 eura za m ³	2
Od 1,5 eura za m ³ a viac	3

ho spôsobu zásobovania čo najrýchlejšie prepraviť pitnú vodu. Čas je chápaný ako doba, za ktorú treba vodu do prostriedku buď načerpať, alebo naložiť. V tabuľke 4 je uvedené kritérium distribúcie vody a jeho hodnoty.

Kritérium HYGIENICKÉ PODMIENKY, ktoré musia byť pre daný prostriedok zabezpečené v určitom období. Hodnotí sa, za aké obdobie sa musí čistenie vykonávať. V tabuľke 5 sú uvedené obdobia hygienickej očisty prostriedku a k intervalom sú stanovené hodnoty.

Kritérium CENA VODY sa zaoberá cenou pitnej vody, ktorá sa nachádza v prostriedku a prepravuje sa na miesto odberu. V tabuľke 6 je stanovená cena vody za m³ a k nim stanovené váhy.

Určenie počtu dopravných prostriedkov potrebných na zásobovanie

Vo štvrtom kroku je potrebné stanoviť počet a kapacitu dopravných prostriedkov. Na určenie celkovej prepravnej kapacity vozidla možno použiť vzťah (4).

$$V_v = \sum_{i=1}^m n_{vi} \cdot V_{vi} \quad [l] \quad (4)$$

kde: V_v celkový objem prepravovanej pitnej vody [l],

m_m počet druhov vozidiel [ks],

n_{vi} počet vozidiel i-tého druhu [ks],

V_{vi} objem nádrže i-tého druhu vozidla prepravujúceho pitnú vodu [l].

Pri cisternových vozidlách ide o ich celkovú kapacitu prepravovanej pitnej vody. Pri balenej vode ide o priestor (plochu) prostriedku, ktorý je určený na prepravu balenej pitnej vody. V rámci balenej vody sa najčastejšie využívajú drevené palety s rozmermi 1 200 x 800 mm, na ktorých sú naložené fľaše s pitnou vodou (najvýhodnejšie je, ak objem vody je od 2 do 5 litrov).

Zo vzťahu (4) dokážeme odhadnúť, aké množstvo techniky bude potrebné na núdzové zásobovanie pitnou vodou. Pokiaľ vieme, akú techniku máme k dispozícii, je možné tento počet určiť tak, aby bolo možné zásobiť obyvateľstvo v rámci len jedného dňa dostatočným množstvom pitnej vody.

Riešenie problémov s nedostatkom dopravných prostriedkov

V piatom kroku je riešená situácia s nedostatkom dopravných prostriedkov, ktoré prepravujú pitnú vodu. V prípade nedostatku techniky, ktorá je vo vlastníctve subjektu, musí tento subjekt požiadať ďalšie subjekty o potrebnú techniku.

Tabuľka 7: Minimálna dávka pitnej vody v daných krajinách

Deň	ŠTÁT		
	SR	ČR	SRN
1.	len 5 litrov na osobu a deň – za mimoriadnych nepriaznivých podmienok	5 litrov na osobu a deň	čo najviac, koľko sa dá
2.			
3.			
4.	10 litrov na osobu a deň – pri MU	10 až 15 litrov na osobu a deň	4 litre na osobu a deň
5.			
6. a viac			15 litrov na osobu a deň

Techniku je možné získať:

- priamo od spoločnosti, ktorá je zodpovedná za zásobovanie pitnou vodou regiónu,
- od ďalších vodárenských spoločností,
- od subjektov hospodárskej mobilizácie,
- zo štátnych hmotných rezerv,
- z iných zdrojov.

Jedným z hlavných predpokladov výpočtu núdzového zásobovania je vyriešenie časového hladiska zásobovania obyvateľstva pitnou vodou, na základe ktorého sa stanoví aj potrebné množstvo dopravných prostriedkov.

Môžu nastať aj prípady, kedy nie je možné zabezpečiť dostatočné množstvo pitnej vody. Vtedy je potrebné riešiť zníženie

stanovenej normy pitnej vody na osobu.

Jednou z najdôležitejších otázok pri núdzovom zásobovaní obyvateľstva pitnou vodou je otázka celkového množstva vody, ktoré bude potrebné zabezpečiť. Odpoveď na otázku je ukázaná v tabuľke 7, v ktorej je, okrem iného, uvedené aj konkrétne množstvo pitnej vody vo vybraných jednotlivých krajinách Európskej únie, ktoré musí verejná správa prostredníctvom sprostredkovateľov a dodávateľov pitnej vody zabezpečiť obyvateľstvu.

Riešenie problémov s nedostatkom pitnej vody

V šiestom kroku je riešená podstatná

Obrázok 5: Schéma riešenia nedostatku pitnej vody pri núdzovom zásobovaní

otázka, odkiaľ je možné získať pitnú vodu, keď množstvo, ktoré je k dispozícii, nie je dostatočujúce. Na obrázku číslo 5 sú znázornené možnosti zabezpečenia dostatočného množstva kvalitnej pitnej vody.

Podľa vyhlášky Ministertva vnútra SR číslo 532/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečenie stavebnotechnických požiadaviek a technických podmienok zariadení civilnej ochrany v znení neskorších predpisov, musí byť zabezpečená zásoba pitnej vody, vrátane jej filtrácie, s objemom zodpovedajúcim potrebe 3 litrov na obyvateľa a deň v rámci dlhodobého pobytu ukryvaných osôb. Táto možnosť je využitá v prípade ukrytia obyvateľstva v ochranných stavbách. Nie je možné využiť ju v prípade zásobovania obyvateľstva v ich domoch.

Pri núdzovom zásobovaní obyvateľstva pitnou vodou je nutné v úzkej spolupráci orgánov verejnej správy a subjektov zodpovedných za zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou prerokovať nasledujúce otázky:

- počet zásobovaných obyvateľov a stanovenie zodpovednej osoby za výdaj pitnej vody,
- určiť výdajne pitnej vody s dôrazom na:
  - miesta výdaja pitnej vody,
  - kapacitu prostriedkov určených na dodávku pitnej vody,
  - formu a spôsob výdaja pitnej vody,
  - harmonogram výdaja vody,
- zabezpečiť zodpovedných zástupcov obce pre koordináciu a spoluprácu:
  - s dodávateľom pitnej vody,
  - s obecným úradom,
- spôsob zabezpečenia pitnej vody subjektom pôsobiacim v danej obci,
- časové obdobie, za ktoré sa bude musieť zabezpečiť núdzové zásobovanie pitnou vodou,
- spôsob ochrany miesta výdaja pitnej vody.

Ing. Júlia Mihoková Jakubčeková, PhD.

Fakulta špeciálneho inžinierstva
Žilinskej univerzity v Žiline

Použité zdroje:

1. JAKUBČEKOVÁ, J.: Núdzové zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou. Dizertačná práca. Žilina: Fakulta špeciálneho inžinierstva Žilinskej univerzity Žilina, 2011, 122 s.
2. TOMEK, M.: Zásobovanie pitnou vodou v období krízovej situácie. In: Interoperabilita v managementu ochrany obyvateľstva [elektronický zdroj]: konferencie s mezinárodnou účasťou, dne 29. března 2006, Brno: sborník. Brno: Univerzita obrany 2006, s. 240 – 245, ISBN 80-7231-138-7
3. TOMEK, M., JAKUBČEKOVÁ, J., BENČÍKOVÁ, E.: Núdzové zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou. 1. vydanie. Žilina: Žilinská univerzita, 2011. ISBN 978-80-554-0521-6

Zabezpečovanie evakuácie predmetov kultúrnej hodnoty

Ochrana predmetov kultúrnej hodnoty a pamiatok sa ako širokospektrálna odborná disciplína dlhodobo rozvíja na úrovni viacerých medzinárodných inštitúcií, predovšetkým v rámci UNESCO. Slovenská republika ako členský štát Rady Európy a UNESCO podpísala a ratifikovala mnohé významné medzinárodné dohody a charty. Tie nás zaväzujú účinne zabezpečovať ochranu, konzervovanie, obnovu, reštaurovanie, využívanie a prezentáciu kultúrnych pamiatok, historických sídiel a archeologických nálezov.

Slovensko ako jeden zo zakladajúcich štátov mimovládnej organizácie ICOMOS (Medzinárodná rada pre pamiatky a sídla) sa spolupodieľalo na vypracovaní chart, ktoré sa zaoberajú problematikou ochrany a obnovy kultúrneho dedičstva z celosvetového hľadiska. Úlohy kultúrnej politiky štátu v oblasti ochrany pamiatok a kultúrneho dedičstva ako celku vychádzajú zo základných princípov a právnych dokumentov. Východiskom pri formulovaní úloh týkajúcich sa ochrany predmetov kultúrnej hodnoty je, popri existujúcej legislatíve a implementačných dokumentoch, najmä Deklarácia Národnej rady Slovenskej republiky o ochrane kultúrneho dedičstva, dokumenty Rady Európy (predovšetkým Dohovor o ochrane architektonického dedičstva Európy, Európsky dohovor o ochrane archeologického dedičstva – revidovaný, či Európsky dohovor o krajine, dohovory UNESCO a ďalšie dokumenty, ktorými sa Slovensko zaviazalo plniť záväzky a realizovať opatrenia na záchranu kultúrneho dedičstva. Ochrana, obnova, využívanie a prezentácia pamiatok a pamiatkových území je upravená najmä zákonom č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon o ochrane pamiatkového fondu). Počas platnosti zákona o ochrane pamiatkového fondu, ktorý priniesol mnohé nové aspekty a najmä stabilizoval systém orgánov špecializovanej štátnej správy, prax poukázala na niektoré problémy v jeho aplikácii. Tie budú v budúcnosti riešené novelizáciou tohto predpisu.

Východiská pre zabezpečovanie ochrany predmetov kultúrnej hodnoty

Ministerstvo kultúry SR v zmysle svojej pôsobnosti plní vo vzťahu k múzeám a galériám najmä nasledujúce úlohy:

- zabezpečuje podľa všeobecne záväzných právnych predpisov a medzinárodných zmlúv výkon štátnej správy na úseku múzeí, galérií a ochrany predmetov kultúrnej hodnoty,
- definuje hlavné ciele a zásady štátnej politiky v oblasti múzeí, galérií, ako aj strategické a koncepcné smery

- rozvoja v oblasti múzeí, galérií,
- zabezpečuje legislatívne, právne a organizačné podmienky na zabezpečenie a rozvoj múzeí, galérií,
- rozhoduje o vydaní povolenia na trvalú zámenu zbierkových predmetov a na trvalý vývoz predmetov kultúrnej hodnoty, ktoré nie sú zachovávané v múzeu a v galérii do zahraničia,
- vydáva rozhodnutie o povolení na dočasný vývoz zbierkových predmetov múzeí a galérií v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva,
- udeľuje súhlas na zrušenie múzea alebo galérie,
- udeľuje súhlas pri prevode zriaďovateľskej funkcie dohodom na iného zriaďovateľa a súhlas pri zlúčení viacerých múzeí alebo galérií jedného zriaďovateľa do jedného subjektu (pri múzeách a galériách zriadených alebo založených orgánom štátnej správy, vyšším územným celkom alebo obcou),
- vedie Register múzeí a galérií Slovenskej republiky,
- vedie evidenciu predmetov kultúrnej hodnoty, ktorá je potrebná na plánovanie a zabezpečovanie krátkodobej a dlhodobej evakuácie.

Ministerstvo vnútra SR so svojím organizačným systémom v zmysle zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane oby-

vateľstva v znení neskorších predpisov, zabezpečuje:

- Podmienky na účinnú ochranu života, zdravia a majetku pred následkami mimoriadnych udalostí, počas mimoriadnych situácií, ako aj ustanovuje úlohy a pôsobnosť orgánov štátnej správy, obcí a práva a povinnosti fyzických osôb a právnických osôb pri zabezpečovaní civilnej ochrany obyvateľstva včítane predmetov kultúrnej hodnoty.
- Systém úloh a opatrení zameraných na ochranu života, zdravia a majetku, spočívajúcich najmä v analýze možného ohrozenia a v prijímaní opatrení na znižovanie rizík ohrozenia, ako aj určenie postupov a činností pri odstraňovaní následkov mimoriadnych udalostí.
- Vypracovanie Analýzy územia a posúdenie nebezpečenstva pre prípad vzniku mimoriadnej udalosti s ohľadom na zdroje ohrozenia.
- Organizovanie a zabezpečovanie záchranných prác ako sú napríklad činnosti na záchranu života, zdravia osôb a záchranu majetku, ako aj na ich odsun z ohrozených alebo z postihnutých priestorov. Súčasťou záchranných prác sú činnosti na zamedzenie šírenia a pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti a vytvorenie podmienok na

odstránenie následkov mimoriadnej udalosti.

- Odbornú spôsobilosť ako súhrn teoretických vedomostí a praktických zručností, ktoré sú potrebné na:
  - a) vypracovanie a aktualizáciu plánu ochrany obyvateľstva, vrátane predmetov kultúrnej hodnoty ako súčasť plánu ochrany územia pred účinkami mimoriadnych udalostí,
  - b) vypracovanie a aktualizáciu plánu ochrany zamestnancov a osôb prevzatých do starostlivosti, so zahrnutím záverov Analýzy územia a zdrojov ohrozenia,
  - c) vzdelávaciu činnosť na úseku civilnej ochrany.
- V súčinnosti so zariadeniami Ministerstva kultúry SR podľa vyhlášky Ministerstva vnútra SR č. 328/2012 Z. z. evakuáciu upravujú podrobnosti o zabezpečovaní evakuácie po vyhlásení mimoriadnej situácie.

Z týchto právnych dokumentov vyplýva, že evakuácia sa vykonáva z dôvodu nevyhnutného časového obmedzenia pobytu osôb, vrátane predmetov kultúrnej hodnoty na ohrozenom území buď krátkodobu, s možným návratom osôb a majetku do 72 hodín, alebo dlhodobu, s možným návratom osôb po 72 a viac hodinách. Časové obmedzenie pobytu osôb vrátane evakuácie predmetov kultúrnej hodnoty na ohrozenom území sa určí spravidla po vyhlásení evakuácie.

Orgány štátnej správy a samosprávy, vlastníci a zriaďovatelia vypracovávajú evakuačné opatrenia (sú súčasťou plánov ochrany objektov) ako súbor informácií o:

1. vyrozumení a dosiahnutí pohotovosti evakuačných komisíí a zariadení v objekte, obci a okrese (obvode), kraji,
2. spôsobe vyhlasovania evakuácie obyvateľstva na ohrozenom území,

3. počtoch evakuovaných,
4. potrebe síl a prostriedkov na zabezpečenie evakuácie,
5. materiálnom a technickom zabezpečení evakuácie,
6. spôsobe a organizácii presunov evakuovaných, vrátane predmetov kultúrnej hodnoty,
7. príprave evakuačných komisíí, evakuačných zariadení a obyvateľstva.

V § 8 vyhlášky Ministerstva vnútra SR č. 328/2012 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o evakuácii sa konštatuje, že opatrenia sú zamerané najmä na ochranu hnutelných národných kultúrnych pamiatok, archívnych dokumentov ap.

Plánovanie a zabezpečenie evakuácie:

- a) z okolia jadrového zariadenia
  - z pásma A pre všetko obyvateľstvo v plnom rozsahu,
  - z pásma B pre bezprostredne ohrozenú časť obyvateľstva v plnom rozsahu,
  - z bližšie ohrozeného územia pre ohrozenú časť obyvateľstva.
- b) z územia ohrozeného kontamináciou pri havárii alebo inej mimoriadnej udalosti spojenej s únikom nebezpečnej látky alebo biologickej nebezpečnej látky,
- c) z územia ohrozeného prielomovou vlnou pri havárii na vodnej stavbe,
- d) z územia, na ktorom pôsobia následky živej pohromy, katastrofy alebo teroristického útoku,
- e) z územia určeného na zabezpečovanie úloh obrany štátu v čase vojny a vojnového stavu.

Evakuácia predmetov kultúrnej hodnoty sa plánuje a uskutočňuje s cieľom záchranu cenných materiálnych hodnôt,

dokumentácie, technických zariadení, (umeleckých a kultúrnych pamiatok) spravidla až po evakuácii obyvateľstva, pričom sa realizujú aj opatrenia na zabránenie vzniku škôd.

Obec riadi a zabezpečuje evakuáciu prostredníctvom evakuačnej komisie obce. Evakuačnú komisiu obce zriaďuje starosta obce, ktorý vymenúva a odvoláva jej členov a schvaľuje jej štatút.

Obvodný úrad a obvodný úrad v sídle kraja riadi a zabezpečuje evakuáciu prostredníctvom evakuačnej komisie obvodu a obvodu v sídle kraja. Evakuačnú komisiu zriaďuje prednosta, ktorý vymenúva a odvoláva predsedu, podpredsedov a jej členov a schvaľuje jej štatút.

Evakuačná komisia obce, obvodu a obvodného úradu v sídle kraja sa spravujú svojím štatútom, ktorý obsahuje:

- a) výpočet evakuačných opatrení a časový rozvrh ich uplatnenia,
- b) okruh osôb, ktoré zodpovedajú za realizáciu opatrení,
- c) spôsob odovzdávania informácií o priebehu evakuácie.

Za člena evakuačnej komisie možno vymenovať len **odborne spôsobilého** zamestnanca na riadenie a realizáciu evakuačných opatrení. Právnická osoba a fyzická osoba je zodpovedná **za odbornú spôsobilosť** vlastného zamestnanca vymenovaného za člena evakuačnej komisie na riešenie opatrení evakuácie vo svojej pôsobnosti. Odbornou spôsobilosťou sa rozumie osobná pripravenosť a schopnosť spracúvať a viesť príslušnú dokumentáciu, navrhovať opatrenia, riešiť, zabezpečovať a plniť úlohy evakuácie v rozsahu požiadaviek na odborné zabezpečenie evakuácie a požiadaviek vyplývajúcich z obsahu teoretickej a praktickej prípravy členov evakuačnej komisie. Odbornú spôsobilosť získava zamestnanec v kurzoch a odbornej príprave vo Vzdelávacom a technickom ústave krízového manažmentu a civilnej ochrany v Slovenskej Lupči.

Pre zabezpečenie evakuácie sa zriaďujú evakuačné zariadenia.

Evakuačným zariadením je napríklad evakuačné zberné miesto, evakuačné stredisko, stanica nástupu evakuovaných, stanica výstupu evakuovaných, regulačné stanovište a miesto ubytovania evakuovaných, kontrolné stanovište v našom prípade aj náhradné (dočasné) miesto uloženia predmetov kultúrnej hodnoty.

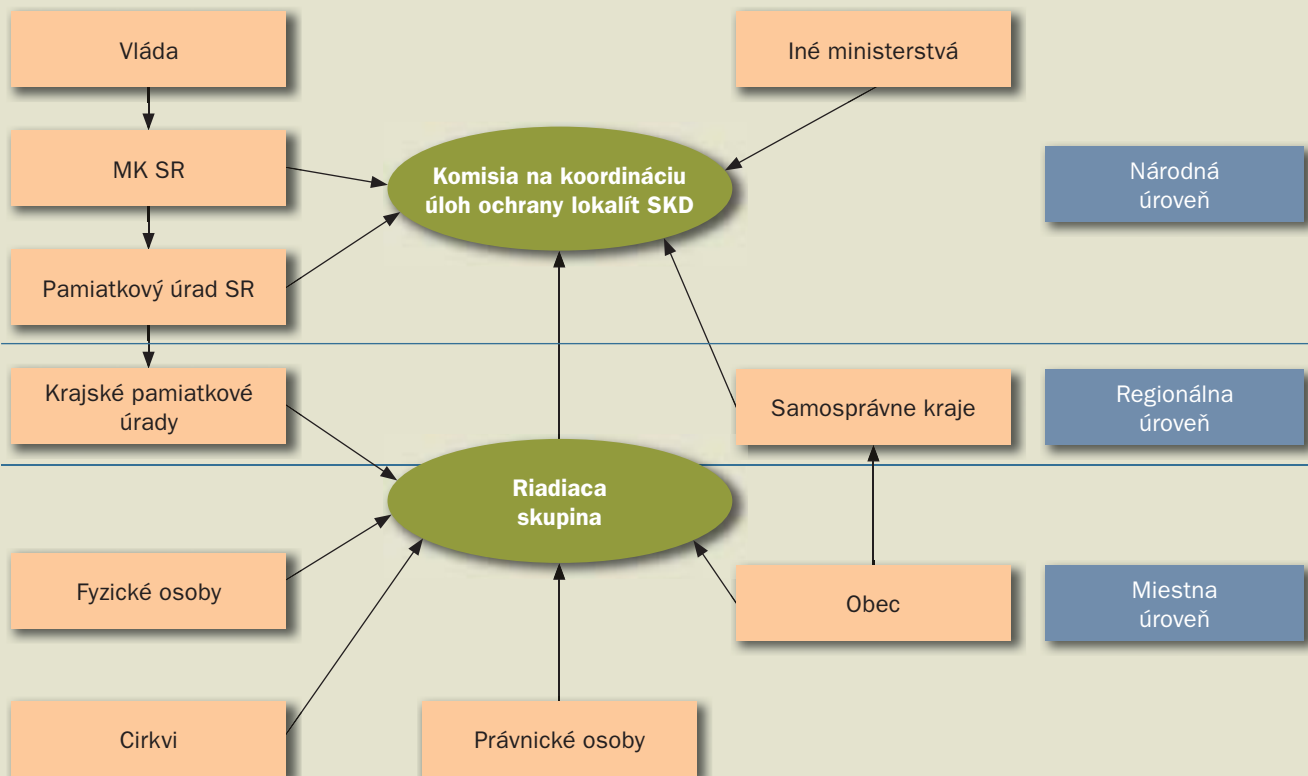
Pre kvalifikované zabezpečenie evakuácie predmetov kultúrnej hodnoty sa vypracováva dokumentácia evakuácie.

Ministerstvá vrátane Ministerstva kultúry SR a iné orgány štátnej správy a obce, podnikatelia, iné právnické osoby a fyzické osoby podľa rozhodnutia obvodného úradu

Schéma riadenia ochrany a zodpovednosti za predmety kultúrnej hodnoty

podieľajúce sa na evakuácii vypracúvajú plány evakuácie, ktorými sa riadia pri jej zabezpečovaní. Po vypracovaní plánov spracovatelia predkladajú požadované údaje potrebné na celkové zabezpečovanie a riadenie evakuácie.

Orgán vyhlasujúci a riadiaci evakuáciu môže záväzné znenie doplniť nasledovnými údajmi:

- druh a predpokladané následky mimoriadnej udalosti,
- spôsob evakuácie, rozmiestnenie a činnosť evakuačných zariadení,
- iné dôležité informácie pre ohrozené obyvateľstvo a ochranu majetku,
- pokyny na usmernenie evakuácie predmetov kultúrnej hodnoty a ich ochranu.

Pre evakuáciu predmetov kultúrnej hodnoty a ich ochranu je dôležité ich odborné zabezpečenie.

Poriadkové a bezpečnostné zabezpečenie:

- uzatvorenie priestorov, objektov galérií, múzeí, pamätných izieb, knižníc, v ktorých sa zabezpečuje evakuácia,
- bezpečnosť a usmernenie dopravy vrátane usmernenia evakuácie, za prítomnosti PZ SR,
- ochrana a zabezpečenie poriadku v evakuačných priestoroch a evakuačných zariadeniach,
- kontrola osôb vstupujúcich do evakuačného priestoru a ochrana predmetov kultúrnej hodnoty v evakuačných priestoroch.

Dopravné zabezpečenie:

- preprava špeciálnymi cestnými prepravnými prostriedkami za asistencie Policajného zboru SR po zvlášť vyhradených trasách,
- preprava železničnými prostriedkami za asistencie Policajného zboru SR po zvlášť vyhradených trasách.

Zdravotnícke zabezpečenie:

- poskytovanie základnej zdravotníckej pomoci osobám prepravujúcim predmety kultúrnej hodnoty a ich striedanie,
- určovanie základných hygienických opatrení v evakuačných zariadeniach, na trasách presunu a v miestach úschovy predmetov kultúrnej hodnoty.

Ochrana predmetov kultúrnej hodnoty nenadobudla dosiaľ adekvátne postavenie vo vedomí spoločnosti, čo súvisí najmä s diskontinuitou vlastníckych vzťahov a v dôsledku toho i s výrazne diferencovaným a vykoradeným vzťahom spoločnosti k pamiatkam a kultúrnemu dedičstvu. Ďalším z dôvodov je dlhodobá nízka ekonomická podpora kultúry a nevyužívanie jedného z najprirodzenejších a najperspektívnejších rozvojových potenciálov územia, ktorým predmety kultúrnej hodnoty a pamiatkový fond môžu byť.

Napriek tomu je potrebné konštatovať, že súčasný model zabezpečenia ochrany predmetov kultúrnej hodnoty sa po legislatívnej a organizačnej stránke osvedčuje. Ochrana a využitie predmetov kultúrnej hodnoty a pamiatok v pôvodnom

prostredí je síce verejným záujmom, to však neznamená, že je iba záležitosťou profesionálov – pamiatkárov. Zákonnou povinnosťou vlastníkov je starať sa o svoj majetok. V súčasnosti je, žiaľ, ochrana predmetov kultúrnej hodnoty stále viac úlohou dobrovoľných a spontánnych aktivít občianskych iniciatív a mimovládnych organizácií. Priame väzby na túto oblasť má aj miestna a regionálna samospráva, ktorá však prevažne význam stavu pamiatok popri iných úlohách недоceňuje.

Problémom je najmä:

- nedostatok finančných zdrojov na zabezpečenie ochrany predmetov kultúrnej hodnoty a ich fondu a z neho vyplývajúca nerovnováha medzi požiadavkami na vlastníkov pamiatok a recipročnými opatreniami štátu,
- absencia zodpovedajúcej odbornej prípravy a vzdelávania v oblasti ochrany predmetov kultúrnej hodnoty v objektoch s cieľom záchrany po vzniku mimoriadnej udalosti, absencia foriem zdokonaľovacieho vzdelávania,
- nedostatok kapacít na pasportizáciu a dokumentovanie predmetov kultúrnej hodnoty pre účely evakuácie a vlastnej ochrany objektov, nedostatok úložných priestorov na zabezpečenie ochrany počas vyhlásenej mimoriadnej situácie na ohrozenom území,
- ohrozenie pamiatok v ich pôvodnom prostredí živelnými pohromami a požiarimi,
- nedostatočná odborná úroveň a špe-

cializácia zamestnancov galérií, múzeí, knižníc, archívov, zodpovedných za vypracovanie dokumentácie ochrany pred účinkami mimoriadnych udalostí,

- absencia pravidelnej údržby a kontroly predmetov kultúrnej hodnoty pred možnými zdrojmi ohrozenia,
- neodôvodnené znižovanie počtu zamestnancov určených na zabezpečovanie ochrany predmetov kultúrnej hodnoty pred účinkami mimoriadnych udalostí ako napríklad požiarnych hliadok,
- zastaralá technika a systém na zabezpečovanie ochrany predmetov kultúrnej hodnoty pred vnútornými zdrojmi ohrozenia v objektoch.

Okrem uvedených faktorov však predmety kultúrnej hodnoty ohrozuje:

- zhoršovanie technického stavu až fyzický zánik objektov kultúrnych pamiatok, prípadne zánik ich pamiatkových hodnôt,
- zanedbávanie bežnej údržby,
- prehlbovanie rozporov medzi deklaráciami o podpore kultúry a predmetov kultúrnej hodnoty, kultúrneho dedičstva a vyčleňovaním reálnych zdrojov na jeho udržanie a ochranu,
- prehlbovanie rozporov medzi povinnosťou štátu plniť záväzky vyplývajúce z medzinárodných zmlúv v oblasti kultúrneho dedičstva a reálnymi (finančnými, technickými, personálnymi) možnosťami rezortu kultúry ako gestora na ich plnenie,
- nenávratný a nelegálny únik súčastí kultúrneho dedičstva a predmetov kultúrnej hodnoty do zahraničia,
- kriminalita a nelegálny obchod s kultúrnym dedičstvom,
- kríza vzťahov medzi konzumnou spoločnosťou a duchovnými hodnotami spoločnosti,
- spoločensko-ekonomická a kultúrna

globalizácia a oslabovanie kultúrnej a tým aj štátnej a národnej identity občanov.

Východiská

Okrem legislatívnych zmien v oblasti ochrany predmetov kultúrnej hodnoty bude potrebné venovať pozornosť zvyšovaniu kvality realizácie plánov ochrany, vrátane úloh, opatrení a získania maximálneho počtu informácií z mimoriadnych udalostí, ktoré ich ohrozili resp. znehodnotili tieto predmety, pamiatky a zariadenia, ako napríklad požiar na hrade Krásna Hôrka.

Vychádzajúc zo skúseností v zahraničí, efektívnym nástrojom na dosiahnutie tohto cieľa je vypracovanie tzv. Programov odbornej prípravy vzdelávania, Metodických postupov a úloh po vzniku mimoriadnej udalosti ako záväzného materiálu pre všetky subjekty zabezpečujúce ich ochranu.

Vzhľadom na potrebu naplnenia zákonnej povinnosti predchádzania ohrozeniu a poškodeniu národných kultúrnych pamiatok v prípade mimoriadnych udalostí a počas mimoriadnych situácií, osobitne živelných pohrôm bude nutné v sledovanom období spracovať individuálne Plány ochrany presne určených národných kultúrnych pamiatok mimoriadneho významu v spolupráci s miestne príslušnými krajskými pamiatkovými úradmi a obecnými úradmi, obvodnými úradmi a ich odborními civilnej ochrany a krízového riadenia.

Podľa § 8, vyhlášky Ministerstva vnútra SR č. 328/2012 Z. z. o evakuácii je zrejme, že evakuácia predmetov kultúrnej hodnoty sa plánuje a vykonáva na ochranu, hnutelných národných kultúrnych pamiatok, zbierkových predmetov, historických knižničných dokumentov, historických knižničných fondov, archívnych dokumentov,

hnutelných technických zariadení a ďalších materiálnych hodnôt.

Evakuácia predmetov kultúrnej hodnoty sa zabezpečuje po evakuácii obyvateľstva, ak to rozsah a následky mimoriadnej udalosti dovoľujú. Ak evakuácia predmetov nie je možná alebo účelná, uložia sa v neohrozenom priestore objektu ich trvalého uloženia. Evakuácia predmetov kultúrnej hodnoty sa vykonáva z miesta ich uloženia do miesta určenia. Ak je to možné, na evakuáciu vecí sa použije špeciálne upravený dopravný prostriedok.

Dokumentácia evakuácie predmetov kultúrnej hodnoty sa vedie podľa osobitných predpisov. Ak by sme mohli odporučiť pre objekty, ktoré zodpovedajú za ochranu predmetov kultúrnej hodnoty pozitívne skúsenosti, určite by to boli nasledujúce:

1. Z praxe prípravy a organizačného zabezpečovania napr. Spišského múzea vyplýva, že je veľmi dôležité pri plánovaní a vykonávaní evakuácie, aby bola zabezpečená súčinnosť s obvodným úradom z hľadiska personálneho a materiálno-technického riešenia ochrany predmetov kultúrnej hodnoty a najmä zbierkových predmetov.
2. Pri plánovaní evakuácie na území je veľmi dôležité vedieť, aké konkrétne požiadavky bude riešiť okresná evakuačná komisia z hľadiska odborného zabezpečenia evakuácie a prípravy miesta úschovy.
3. Vedenie dokumentácie na zodpovedajúcej úrovni v Kežmarskom múzeu, Spišskom múzeu a v Zemplínskom múzeu.

Počas ohrozenia predmetov kultúrnej hodnoty v objektoch múzea, galérie, zámku, hradu, archívu, knižnici ap., je už neskoro riešiť tieto úlohy, nakoľko územné orgány neboli v prípravnej etape informované o úlohách, ktoré pri evakuácii treba vykonávať, ako tomu bolo napríklad pri požiari hradu Krásna Hôrka. I keď sa podarilo zachrániť veľké množstvo predmetov kultúrnej hodnoty, pri zložitejšom priebehu mimoriadnej udalosti by tomu tak nebolo.

PaedDr. Lubomír Betuš, CSc.
vedúci SVP Spišská Nová Ves
Ilustračné foto: **archív redakcie**

Zoznam literatúry:

1. Celoslovenský seminár (workshop) MV SR k ochrane kultúrneho dedičstva s medzinárodnou účasťou. Spišská Nová Ves 2006, SVP Spišská Nová Ves.
2. Zámery a ciele ochrany pamiatkového fondu v SR do roku 2021, MK SR Bratislava. 2010

Budovanie systému civilnej ochrany na princípe dobrovoľnosti

Ochrana životov, zdravia a majetku sa stala základnou povinnosťou a funkciou každého vyspelého štátu. Základným dokumentom pre činnosť v civilnej ochrane sú Dodatkové protokoly I a II k Ženevským dohodám z 12. augusta 1949. Ich ambíciou je posilnenie medzinárodnej právnej ochrany, zmiernenie utrpenia obetí ozbrojených konfliktov a uchránenie civilného obyvateľstva, chorých, ranených a vojnových zajatcov od vojnových útrap. Sú v nich konštituované i úlohy civilnej ochrany, ktoré sa zameriavajú na ochranu civilných objektov, kultúrnych pamiatok a životného prostredia. V tejto súvislosti je civilná ochrana chápaná ako plnenie humanitárnych úloh, ktorých cieľom je chrániť civilné obyvateľstvo pred nebezpečenstvom, pomôcť mu odstrániť bezprostredné následky nepriateľských akcií, alebo pohrôm a vytvoriť tak nutné podmienky na prežitie.

V ostatnom období zaznamenávame zvýšenú aktivitu kreovania najmä občianskych združení s humanitným zameraním. Ich cieľom je poskytovanie pomoci pri ochrane života, zdravia a majetku a prejavujú značný záujem o zapájanie sa do činnosti pri záchranných prácach nielen ako ostatná záchranná zložka integrovaného záchranného systému, ale aj ako jednotka civilnej ochrany. Treba jasne povedať, že v súčasnosti je záujem na budovaní integrovaného záchranného systému a systému civilnej ochrany na princípe využívania prvku dobrovoľnosti vítaný. To prináša väčšiu zainteresovanosť dobrovoľníkov na poskytovaní pomoci v rámci uvedených systémov. Táto možnosť je v Slovenskej republike do istej miery riešená legislatívnym rámcom vychádzajúcim zo spomínaných medzinárodných dokumentov a ďalších všeobecne záväzných právnych predpisov vnútroštátnej povahy. Nemožno ale zabúdať na to, že systém civilnej ochrany prešiel od svojho vzniku svojim vývojom. Jeho korene siahajú do neďalekej minulosti, kedy sa tento systém vyznačoval značnou poplatnosťou vtedajšiemu režimu. Prejavoval sa viac-menej utajovaným totalitným a autoritatívnym prístupom k riešeniu celospoločenských problémov v oblasti ochrany obyvateľstva, kde dobrovoľníctvo ešte nemalo svoje výraznejšie miesto. Našťastie, v súčasnosti zaznamenávame v tejto súvislosti viaceré vzory vo vyspelejších krajinách strednej Európy, akými sú napríklad SRN, Rakúsko, prípadne aj Švajčiarsko, ktoré môžu byť pre nás vhodnou inšpiráciou napredovania v civilnej ochrane.

Humanitné zameranie dobrovoľných organizácií

Vo všeobecnosti je potrebné objasniť, čo máme rozumieť pod dobrovoľníctvom. Stručne možno povedať, že dobrovoľnícka činnosť je nezištná ľudská ochota spolupracovať, pomáhať a aktívne pôsobiť v rôznych oblastiach spoločenského života. Základom dobrovoľníctva je spájanie ľudskej a profesionálnej pomoci v prospech

jednotlivca alebo spoločnosti. O organizovanie dobrovoľníckej činnosti sa starajú predovšetkým dobrovoľnícke organizácie. Tie združujú jednotlivcov, ale i ďalšie subjekty, ktorých zameraním je prosociálna činnosť. Problematika dobrovoľníctva je veľmi široká čo do oblasti poskytovania pomoci a je spojená s činnosťou neštátnych alebo tzv. mimovládnych organizácií, ktorá je podporovaná štátom. Pre účel poskytovania pomoci pri ochrane života, zdravia a majetku sa zmienim len o niektorých právnických osobách postavených na princípe dobrovoľnej činnosti. V Slovenskej republike podmienky združovania občanov, vzniku a právneho postavenia občianskych združení upravuje zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov. Platí pritom zásada, že ide o združenie občanov, k združovaniu ktorého nesmie byť nikto nútený, ani k členstvu v ňom, ani k účasti na jeho činnosti. Jeho činnosť je zásadne nezisková. Ak predmetom jeho činnosti je poskytovanie pomoci pri ochrane života a zdravia, môže sa stať záchrannou zložkou integrovaného záchranného systému v prípade, že disponuje potrebnými silami a prostriedkami využiteľnými na poskytovanie pomoci v tiesni, ktoré sú zahrnuté do plánu poskytovania pomoci v rámci príslušného koordinačného strediska integrovaného záchranného systému. Činnosť na princípe dobrovoľníctva je nepriamo vyjadrená aj v zákone o civilnej ochrane implicitne určenou povinnosťou ministerstva vnútra spolupracovať s verejnoprávnymi inštitúciami s humanitným

poslaním, ktoré sú v rámci svojej pôsobnosti činné v prípadoch mimoriadnej udalosti alebo mimoriadnej situácie pri záchranných prácach. Obdobne obvodné úrady vo svojej pôsobnosti sú povinné spolupracovať s verejnoprávnymi inštitúciami s humanitným poslaním, organizovať a vykonávať preventívno-výchovnú a propagačnú činnosť v civilnej ochrane. Samosprávny kraj je povinný metodicky riadiť a vykonávať prípravu na poskytovanie prvej pomoci a obec zabezpečovať prípravu obyvateľstva na sebaobranu a vzájomnú pomoc.

Najstaršou dobrovoľníckou organizáciou s humanitným poslaním je Slovenský Červený kríž, ktorý pôsobí na základe zákona č. 460/2007 Z. z. o Slovenskom Červenom kríži a o ochrane znaku a názvu Červeného kríža a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Slovenský Červený kríž má v rámci organizácií s humanitným zameraním osobitné postavenie. Toto postavenie je dané jednak tým, že je zriadený priamo zákonom, ale má v ňom i explicitne zadefinované postavenie ako jednej národnej spoločnosti Červeného kríža na celom území Slovenskej republiky a **pomocnej organizácie orgánov verejnej správy pri plnení humanitárnych úloh** podľa medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná. Slovenský Červený kríž plní úlohy vo verejnom záujme, ktoré sú zamerané, okrem iného, aj na podieľanie sa na úlohách civilnej ochrany poskytovaním zdravotnej, záchrannej a inej humanitárnej pomoci. Svojimi silami a prostriedkami pôsobí aj ako ostatná záchranná zložka integrovaného záchranného systému. Z dobrovoľníckych organizácií podieľajúcich sa na záchranných činnostiach na úseku ochrany pred požiarmi netreba zabúdať ani na Dobrovoľnú požiarnu ochranu Slovenskej republiky a iné občianske združenia, ktoré sa zúčastňujú na plnení úloh na úseku ochrany pred požiarmi na základe dohody. Úlohou týchto združení je pomáhať štátnym orgánom, obciam, právnickým osobám a fyzickým osobám – podnikateľom pri plnení ich úloh na úseku ochrany pred požiarmi v rozsahu určenom

zákonom č. 313/2001 Z. z. o Hasičskom a záchrannom zbere v znení neskorších predpisov. Týmto zákonom sa umožňuje dobrovoľnému zboru podieľať sa aj na materiálo-technickom vybavení a tiež spolu s obcou spolupracovať aj na plnení úloh na úseku civilnej ochrany obyvateľstva.

Dobrovoľníctvo, na ktorom sú založené neziskové organizácie, ktoré sa organizujú na základe zákona č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách v znení neskorších predpisov, poskytujúce všeobecne prospešné služby, označujeme ako verejnoprospešné dobrovoľníctvo. Nezisková organizácia poskytuje všeobecne prospešné služby za vopred určených podmienok, ktoré sú rovnaké pre všetkých používateľov. Jej prípadný zisk sa nesmie použiť v prospech zakladateľov neziskových organizácií, členov orgánov, ani jej zamestnancov, ale musí sa použiť v celom rozsahu na zabezpečenie všeobecne prospešných služieb. V súčasnosti všeobecne prospešná služba nie je zákonom explicitne a jednoznačne vymedzená aj na oblasť poskytovania pomoci pri ochrane života, zdravia a majetku tak, ako je táto oblasť vymedzená zákonom o civilnej ochrane obyvateľstva alebo zákonom o integrovanom záchrannom systéme. To možno považovať za určitý nedostatok pre interpretáciu a aplikáciu zákona v praxi a vykonávanie takejto všeobecne prospešnej služby. V tom možno vidieť aj určitú rezervu pre budúcu legislatívnu úpravu. V nej by mala byť jasnejšia formulácia všeobecne prospešnej služby v civilnej ochrane obyvateľstva.

Dobrovoľníctvo s humanitným zameraním je činnosť, ktorá je podporovaná štátom poskytovaním dotácií občianskym združeniam, nadáciami, neziskovým organizáciám poskytujúcim všeobecne prospešné služby, Slovenskému Červenému krížu ako aj ďalším subjektom v zmysle zákona č. 526/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v znení zákona č. 287/2012 Z. z. Podľa tejto právnej úpravy možno poskytnúť dotáciu výhradne na účely odbornej prípravy, preventívno-výchovnej a odbornej výcvikovej činnosti subjektov pôsobiacich pri záchrane života, zdravia, majetku a životného prostredia na úseku integrovaného záchranného systému podľa osobitných predpisov, zlepšenie materiálo-technického zabezpečenia a činnosti pri záchrane života, zdravia, majetku a životného prostredia subjektmi. Dôležitou skutočnosťou pre poskytnutie dotácie na uvedený účel je písomná žiadosť. Tú je potrebné doložiť zmluvou o poskytovaní pomoci v tiesni na úseku integrovaného záchranného systému uzavretú s príslušným obvodným úradom v sídle kraja

alebo projektom vypracovaným na účel poskytovania pomoci v tiesni na úseku integrovaného záchranného systému, ktorý musí byť vopred schválený príslušným obvodným úradom v sídle kraja pre možnosť poskytnutia dotácie. Tieto podklady sú rozhodujúcou skutočnosťou pre posúdenie žiadosti na zabezpečenie účelu dotácie.

Dobrovoľníctvo v civilnej ochrane v okolitých krajinách

Pre získanie prehľadu o využiteľnosti a efektívnosti prvku dobrovoľnosti pre civilnú ochranu a na riešenie krízovej situácie nám môžu poslúžiť skúsenosti z iných vyspelejších krajín, ktoré som spomínal v úvode. Civilná ochrana sa stala neodmysliteľnou súčasťou bezpečnostného systému všetkých vyspelých priemyselných štátov. Okrem príprav na činnosť pri eventuálnom vojnovom konflikte sa v poslednom období civilná ochrana zaoberá predovšetkým tvorbou ochranných opatrení a likvidáciou následkov prírodných katastrof, živelných pohrôm a veľkých prevádzkových havárií. Úlohou civilnej ochrany je predovšetkým realizácia nevojenských opatrení v období stavu bezpečnosti t. j. mieru, zameraných na ochranu obyvateľstva pri mimoriadnych udalostiach. Z hľadiska vývojových trendov v oblasti krízového riadenia je posilňovaná úloha a pôsobnosť civilnej ochrany, ako ústredného organizačného prvku, ale aj previazanie dobrovoľníctva s profesionálnou činnosťou ako pomocnej doplnkovej služby pri riešení mimoriadnych udalostí. Uvedené je možné ilustrovať aj na príkladoch organizácie a štruktúry civilnej ochrany v niektorých európskych štátoch.

SPOLKOVÁ REPUBLIKA NEMECKO

Medzi záchranné subjekty patria požiarnici a pomocné služby, ktoré sú využívané predovšetkým pre nasadenie v prípade každodenných udalostí. Požiarnici majú charakter verejnoprospešnej organizácie, ktorá je zriadená a organizovaná prevažne na úrovni obce. Jednotlivé požiarné zbory obcí sa združujú do okresných zväzov. Tie tvoria zemské zväzy, ktoré potom tvoria spolkový požiarny zväz, ako zastrešujúcu organizáciu všetkých požiarnikov na území Spolkovej republiky Nemecko. Na rozdiel od mnohých iných krajín sú v Spolkovej republike Nemecko tzv. pomocné služby. Ide o organizácie, ktoré majú podľa nemeckého právneho poriadku privátny charakter. V súčasnosti majú viac ako 400 tisíc príslušníkov. Z nich je v oblasti záchrannárstva činných cca 70 tisíc osôb, vykonávajúcich činnosť prevažne na báze dobrovoľnosti. Ich úloha v záchrannárskej činnosti je daná zákonom a aktivity v prospech obyvateľstva vyvíjajú na základe

každoročne uzatváraných zmlúv so Spolkovým ministerstvom vnútra, ktoré ich činnosť subvencuje. V prípade katastrof, iných núdzových situácií a vo vojne môžu byť títo príslušníci na základe zákona doplnení o tzv. pomocníkov, uvoľnených z povinnej vojenskej alebo civilnej služby. Spolu s požiarnikmi sú rozhodujúcim prvoplánovým prostriedkom pri katastrofách a núdzových situáciách. K pomocným službám patrí Nemecký Červený kríž, Johaniánska záchranná pomoc, Maltézska pomocná služba, Pracovný samaritánsky spolok a Nemecká spoločnosť pre záchranu života. Pri prírodných a antropogénnych katastrofách sa nasadzujú predovšetkým jednotky technickej pomocnej služby (THW). V súčasnej dobe existuje asi 12 druhov pyramidálne štruktúrovaných jednotiek, ktoré sú zamerané na určitý druh činnosti. Vo všeobecnosti platí zásada, že čím sú jednotky univerzálnejšie, tým je ich výskyt častejší. Čím sú jednotky špeciálnejšie, tým je ich počet menší. V THW je v súčasnej dobe cca 70 tisíc príslušníkov vo väčšine dobrovoľníkov, len malú časť, asi do 1000 osôb, tvoria platení profesionáli. THW je spolkovým inštitútom v rámci spolkového ministerstva vnútra založeným v roku 1950 za účelom technického odstraňovania následkov veľkých havárií, katastrof a iných núdzových situácií. Plní úlohy spojené s technickou pomocou v boji s rozsiahlymi katastrofami v rámci civilnej ochrany a pri poskytovaní humanitárnej pomoci v zahraničí. Organizačná štruktúra THW je štvorstupňová, účelovo vytvorená na základe analýzy použitia jednotiek na celom území Spolkovej republiky Nemecko, bez ohľadu na správne členenie. Tvoria ju základné jednotky tzv. všeobecnej záchrany, ktorých je asi 800 (cca jedna na každý zemský okres) a disponujú nimi miestne správy THW. Regiálne správy majú vo svojej pôsobnosti osem druhov jednotiek (celkom 66), zemské správy a správy zväzu krajín majú tri druhy jednotiek (celkom 26) a ústredná správa disponuje so šiestimi jednotkami SEBA pre nasadenie v zahraničí na poskytnutie humanitárnej pomoci. Dôraz sa kladie na tieto opatrenia: sebaochrana, varovanie obyvateľstva, ochrana pred katastrofami, ochrana ukrytím, zásady pobytu, ochrana zdravia a ochrana kultúrnych hodnôt.

Podpornými prvkami záchranného systému je technická pomocná služba a dobrovoľníci z humanitných organizácií. V Nemecku predstavujú dobrovoľné humanitárne organizácie dôležitú súčasť profesionálnych záchrannárskych jednotiek a podieľajú sa na riešení väčšiny katastrof veľkého rozsahu. Na území okresov vytvárajú Hlavné správne úrady krízové štáby, ktoré riadia zásah záchranných jednotiek tzv. katastrofickej ochrany počas kríz veľ-

kého rozsahu. Najmä pri odstraňovaní následkov priemyselných havárií, dopravných nehôd s prepravou nebezpečných látok a živelných pohrôm s dôrazom na povodne.

RAKÚSKA REPUBLIKA

Právomoci v oblasti civilnej ochrany sú rozdelené medzi spolkovú vládu, spolkové krajiny a jednotlivé obce. Civilné krízové riadenie, zvládanie katastrof a civilnú ochranu má v pôsobnosti a zodpovedá za ňu Národný krízový manažment civilnej ochrany Ministerstva vnútra Rakúskej republiky. Jeho súčasťou je Federálne varovacie stredisko. Systém civilnej ochrany je v Rakúskej republike založený na činnosti záchranných zložiek postavených na základe princípu dobrovoľnosti. Vzhľadom na spolkové usporiadanie štátu a značnú samosprávu obcí sa opiera o ich možnosti a o mierové tzv. záujmové organizácie, ktoré na úrovni štátu, krajín a obcí sú už vytvorené. Z operačného hľadiska sa štát spolieha na veľký počet dobrovoľných záchranných zložiek, ktoré sú integrované do systému civilnej ochrany na zemskej úrovni. V prípade mimoriadnej udalosti záchranné jednotky zasahujú pod velením príslušného administratívneho orgánu. Ministerstvo vnútra je ústredným orgánom systému vyrozumienia, varovania a poplachového systému. Ministerstvo vnútra zodpovedá aj za oblasť civilného krízového riadenia a koordináciu medzinárodnej pomoci pri katastrofách. V rámci ochrany proti katastrofám má v Rakúskej republike veľký význam samospráva obcí, ktorá zodpovedá za organizáciu a činnosť miestnej, bezpečnostnej, zdravotnej, dopravnej a požiarnej polície a za miestne územné plánovanie – prípravu vhodných úkrytov, využitie ubytovacích kapacít ap. Spolu so štátnymi orgánmi riadenými jednotlivými rezortnými ministerstvami sa na civilnej ochrane podieľa aj rakúsky Zväz civilnej obrany, ktorý má deväť krajinských zväzov. Členskú základňu tohto zväzu tvoria dobrovoľní pracovníci. Tento zväz civilnej obrany má za úlohu bezprostredne po vzniku katastrofy všetkými dostupnými prostriedkami riešiť vzniknutú situáciu až do času, kým sa na jej riešení nezačnú podieľať určené jednotky záchranných služieb, požiarnici, polícia a armáda. Základom opatrení v prípade katastrofy je individuálna ochrana, ku ktorej sa priradujú aj opatrenia na ochranu zariadení a inštitúcií, ako sú napr. domovy dôchodcov, nemocnice, školy, úrady a rôzne priemyselné podniky.

ŠVAJČIARSKA KONFEDERÁCIA

Švajčiarska konfederácia je v Európe charakterizovaná ako krajina s najvyššou úrovňou civilnej ochrany. Medzi výrazné prednosti systému civilnej ochrany vo Švajčiarskej konfederácii patrí skutočnosť, že

je súčasťou strategicko-koncepcie všeobecnej obrany štátneho územia. Podľa nej je obrana základom celej vojensko-strategicko-koncepcie. V rámci tejto koncepcie má mať každý občan šancu na prežitie. Civilná ochrana vo Švajčiarsku je výrazne determinovaná celkovou bezpečnostnou politikou štátu a v rámci nej formulovanými princípmi vojenskej doktríny, v ktorej je zdôrazňovaná trvalá pripravenosť na obranu. K výrazným prednostiam týchto legislatívnych noriem patrí predovšetkým skutočnosť, že sú v nich presne vymedzené, na základe Ústavy švajčiarskej konfederácie, povinnosti, úlohy a kompetencie jednotlivých stupňov administratívneho členenia krajiny, čiže štátu, kantónov a obcí. V týchto dokumentoch je tiež stanovená povinná služba v civilnej ochrane pre všetkých mužov, ktorí túto povinnosť nemajú vo vojenskej alebo civilnej službe. Ďalej je v dokumentoch veľmi podrobne riešená štruktúra otázok, týkajúcich sa vzdelávania a výcviku v CO. Príznačná pre túto novú koncepciu je aj jednoduchšia organizácia celého systému, ktorý reflektuje federalistickú organizáciu štátnej správy a samosprávy, pričom nositeľom hlavných úloh sú obce. Úlohy prekračujúce ich rámec plnia kantóny, prípadne organizácie štátu. V obciach má systém civilnej ochrany jednoduchú štruktúru. Tvoria ho organizácie civilnej ochrany (ZSO – Zivilschutzorganisation). Rozdelenie príslušníkov civilnej ochrany vyplýva z princípu osobnej zodpovednosti a povinnosti. V tomto zmysle každá príslušná osoba má byť nasadená v civilnej ochrane na správnom mieste. Príprava vyšších kádrov civilnej ochrany je zabezpečovaná orgánmi spolkovej vlády, čím je zaručená ich potrebná úroveň a jednotnosť. Na výcvik inštruktorov civilnej ochrany je zriadená centrálna škola. Nové úlohy civilnej ochrany, predovšetkým v záchrannej službe, kladú nároky aj na nové technické vybavenie, ktoré v podmienkach švajčiarskej konfederácie je na vysokej úrovni. Je to dané veľmi pozitívnym vzťahom k finančnému zabezpečeniu budovania systému civilnej ochrany, ktorý odráža aj veľmi pozitívny vzťah švajčiarskeho obyvateľstva k civilnej ochrane ako takej.

Z prehľadu vyplýva, že systém civilnej ochrany v SRN a Rakúskej republike je budovaný prevažne na báze dobrovoľnosti, pričom v SRN má dobrovoľníctvo významnejšie zastúpenie v špecializovaných jednotkách technickej pomocnej služby, ktoré sú nasadzované pri prírodných a antropogénnych katastrofách. Špecifikum Švajčiarskej republiky je určované strategickou koncepciou všeobecnej obrany, kde švajčiarske ozbrojené sily fungujú na princípe domobrany a na princípe domobrany funguje aj systém v civilnej ochrane.

Záchranné práce v právnej úprave

Pri prijímaní a vykonávaní ochranných opatrení a likvidácii následkov prírodných katastrof, živelných pohrôm a veľkých prevádzkových havárií sa kladie primárne dôraz na záchrannú činnosť záchrannárov. Podľa zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov sa záchranné práce chápu ako činnosti vykonávané na záchranu života, zdravia osôb a záchranu majetku, ako aj na ich odsun z ohrozených alebo z postihnutých priestorov. Súčasťou záchranných prác sú aj činnosti na zamedzenie šírenia a pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti a vytvorenie podmienok na odstránenie následkov mimoriadnej udalosti (ods. 6). Tieto záchranné práce sa vykonávajú silami a prostriedkami z celého územia, na ktorom bola vyhlásená mimoriadna situácia po vyhlásení mimoriadnej situácie (§ 3b ods. 2 písm. a). Základná úloha záchranných prác je v záchrane osôb, poskytnutí predlekárskej a lekárskej pomoci, vyslobodzovaní osôb a v odsune ranených z miesta ohrozeného alebo postihnutého mimoriadnou udalosťou.

Riadenie záchranných prác je zverené do pôsobnosti obvodného úradu v sídle kraja, obvodného úradu a obce (§ 13 ods. 1 písm. g), § 14 ods. 1 písm. h), § 15 ods. 1 písm. c). Treba poznamenať, že riadenie záchranných prác v objekte právnickej osoby alebo fyzickej osoby – podnikateľa zákon priamo nerieši. Na riadení a vykonávaní záchranných prác sa svojimi úlohami podieľa aj ministerstvo vnútra (§ 12 ods. 2 písm. a), ktoré pri záchranných prácach spolupracuje aj s verejnoprávnymi inštitúciami s humanitným zameraním (napr. Slovenským Červeným krížom, dobrovoľnými jednotkami požiarnej ochrany a inými (§ 11), ktoré sú činné v prípadoch mimoriadnej udalosti alebo mimoriadnej situácie v rámci svojej pôsobnosti. Podľa vyhlášky Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 523/2006 Z. z. o podrobnostiach pre zabezpečenie záchranných prác a o organizovaní jednotiek civilnej ochrany vykonávajú záchranné práce základné záchranné zložky integrovaného záchranného systému, ostatné záchranné zložky integrovaného záchranného systému, útvary Policajného zboru a osoby povolané na osobné úkony (§ 1 ods. 1). Teda, aj občianske združenia a záujmové organizácie vykonávajúce verejnospoločenskú činnosť v oblasti poskytovania pomoci pri ochrane života, zdravia a majetku, ktoré pôsobia pri záchranných prácach ako ostatné záchranné zložky integrovaného záchranného systému. Treba ďalej uviesť, že na vykonávanie záchranných

prác môže obvodný úrad poskytnúť obci záchranné jednotky a špeciálne jednotky civilnej ochrany vytvárané pre potreby územia, ktoré sa nachádzajú na území obce (§ 4). Obec však sama má zákonnú možnosť vytvárať si takéto jednotky civilnej ochrany (§ 15 ods. 1 písm. h) citovaného zákona). Obvodnému úradu v tomto prípade výhradne patrí rozhodovanie o povinnosti právnickej osoby alebo fyzickej osoby – podnikateľa vytvoriť jednotku civilnej ochrany pre potreby územia (§ 14 ods. 1 písm. g) zákona), pokiaľ tieto subjekty, inak subjekty podľa § 16 zákona, tak neurobili sami. Tu je však potrebné uviesť, že obvodný úrad rozhoduje o tejto povinnosti ako správny orgán v správnom konaní podľa správneho poriadku, pretože v správnom konaní rozhodujú správne orgány v oblasti verejnej správy o právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb, ak osobitný zákon neustanovuje inak. Osobitným zákonom je v tomto prípade zákon o civilnej ochrane, ktorý stanovuje, že obvodný úrad rozhoduje o povinnosti vytvárať jednotky civilnej ochrany a zariadenia civilnej ochrany pre potreby územia podľa predpisov o správnom konaní (§ 14 ods. 1 písm. g)). Toto ustanovenie je kľúčovým pre rozhodovanie obvodného úradu o požiadavke občianskeho združenia s humanitárnym zameraním, ktoré požaduje jeho zaradenie do systému civilnej ochrany ako jednotky civilnej ochrany pre potreby územia. Pretože občianske združenie je združením občanov organizovaným na princípe dobrovoľnosti, nevyplýva mu žiadna zákonná povinnosť v civilnej ochrane, ktorej by sa táto organizácia mala podriaďovať. Obvodný úrad ako správny orgán nemá takto zákonný mandát pre vytvorenie jednotky civilnej ochrany pre potreby územia takýmto subjektom. Musí preto k tomuto zákonnému predpokladu prihliadať a žiadosti o vytvorenie jednotky civilnej ochrany z občianskeho združenia pre potrebu územia odmietnuť.

V zmysle zákona o integrovanom záchrannom systéme v znení neskorších predpisov sa záchranné práce vykonávajú zásahom a obsahujú nevyhnutné úkony a opatrenia záchranných zložiek integrovaného záchranného systému, koordinované na úrovni obvodného úradu v sídle kraja. Základné záchranné zložky sú organizované na profesionálnej úrovni podľa osobitných predpisov a ostatné záchranné zložky majú doplnkový charakter pre vykonanie zásahu a poskytovanie pomoci v tiesni, čo je dané ich špecifickým postavením a úlohami. Rozumejú sa nimi predovšetkým orgány (ÚJD) a organizácie vytvorené štátom na základe osobitných predpisov (Ozbrojené sily Slovenskej republiky, závodné hasičské útvary alebo zbory, obecné alebo mestské hasičské zbory),

organizácie s humanitárnym poslaním (Slovenský červený kríž, dobrovoľné jednotky požiarnej ochrany) a tiež právnické osoby a fyzické osoby, ktorých predmetom činnosti je poskytovanie pomoci pri ochrane života, zdravia alebo majetku (občianske združenia, neziskové organizácie). Organizácie sa v tomto viac, či menej prelína profesijné zameranie s prvkom dobrovoľnosti. Treba v tejto súvislosti zdôrazniť, že zatiaľ čo občianske združenia a záujmové organizácie s verejnoprospešným a humanitárnym zameraním sa stávajú po splnení zákonných podmienok ostatnou záchrannou zložkou integrovaného záchranného systému, ich zapojenie do systému civilnej ochrany predpokladá ustanovenie § 3b ods. 2 písm. d) zákona o civilnej ochrane obyvateľstva, ktoré umožňuje použitie aj ostatných záchranných zložiek integrovaného systému po vyhlásení mimoriadnej situácie, čím sa stáva vo všeobecnosti záchrannou zložkou činnou pri mimoriadnych udalostiach.

Pri poskytovaní pomoci a vykonávaní záchranných prác pri zdolávaní požiarov, haváriách, živelných pohromách a iných mimoriadnych udalostiach a pri ochrane životného prostredia plní osobitné úlohy Hasičský a záchranný zbor. Podieľa sa na plnení úloh pri odsune ranených a chorých, najmä pri požiaroch, haváriách, živelných pohromách a iných mimoriadnych udalostiach, zabezpečovaní núdzového zásobovania, núdzového ubytovania obyvateľstva a na poskytovaní humanitárnej pomoci, ako aj na plnení úloh integrovaného záchranného systému a civilnej ochrany. Plní aj úlohy pri príprave na obranu štátu a úlohy súvisiace s mobilizačnými prípravami. V čase vojny, vojnového stavu a výnimočného stavu vláda Slovenskej republiky koordinuje činnosť ozbrojených zborov, Hasičského a záchranného zboru a záchranných služieb. Pri plnení týchto úloh zbor spolupracuje so štátnymi orgánmi, s orgánmi samosprávy, právnickými osobami, občianskymi združeniami a fyzickými osobami. Vo svojej činnosti sa tak obdobne opiera aj o organizácie, ktoré sú organizované na princípe dobrovoľníctva.

V Českej republike obec v samostatnej pôsobnosti na úseku požiarnej ochrany zriaďuje jednotku zboru dobrovoľných hasičov obce (zákon č. 133/1985 Sb. o požárnej ochrane), ktorá vykonáva hasenie požiarov a záchranné práce pri živelných pohromách a iných mimoriadnych udalostiach a plní ďalšie úlohy podľa zákona o integrovanom záchrannom systéme vo svojom územnom obvode. Ide o jednotku dobrovoľných hasičov obce, ktorá je zložená z fyzických osôb, ktoré nevykonávajú činnosť v tejto jednotke požiarnej ochrany ako svoje zamestnanie. Činnosť

v takejto jednotke sa považuje za výkon **občianskej povinnosti** a nariadené cvičenia, alebo nariadená odborná príprava sa považuje za iný úkon vo **všeobecnom záujme**. Veliteľa jednotky menuje starosta obce po predchádzajúcom vyjadrení Hasičského záchranného sboru (HZS) kraja k jeho odbornej spôsobilosti, zároveň sa prihliada aj na návrh občianskeho združenia pôsobiaceho na úseku požiarnej ochrany (§ 68). Na základe tohto zákona sa vytvárajú aj jednotky požiarnej ochrany **dobrovoľných hasičov vybraných obcí**, v ktorých je činnosť vykonávaná spravidla v pracovnoprávnom vzťahu k obci alebo pracovnoprávnom vzťahu k hasičskému záchrannému zboru v kraji (§ 65 ods. 3). Obdobne môžu vytvoriť jednotky požiarnej ochrany na dobrovoľnej báze právnickej osoby a fyzickej osoby – podnikateľa, ktorí majú prevádzky so zvýšeným rizikom požiaru. Ak však obec nezriadi jednotku požiarnej ochrany, zákon jej ustanovuje povinnosť združiť prostriedky na spoločnú jednotku s HZS kraja alebo obcou, ktorá je predurčená k prvému zásahu pre obec v súlade s poplachovým plánom okresu. **Správne úrady a orgány samosprávy, ako i právnické osoby a podnikajúce fyzické osoby pri plnení úloh podľa tohto zákona spolupracujú s občianskymi združeniami, verejnoprospešnými organizáciami a inými orgánmi a organizáciami pôsobiacimi na úseku požiarnej ochrany.** Zákon ustanovuje konkrétne úlohy občianskych združení, verejnoprospešných organizácií a iných orgánov a organizácií pôsobiacich na úseku požiarnej ochrany (§ 75). Zaujímavou je skutočnosť, že zákon nedovoľuje vykonávanie záchranných prác a hasenie požiarov občianskymi združeniami, verejnoprospešnými organizáciami a inými orgánom a organizáciami. Na druhej strane im však môže byť poskytovaná dotácia v súlade so zákonom o rozpočtových pravidlách.

Praktické skúsenosti a vývoj v tejto súvislosti poukazujú na to, že úlohy a opatrenia v civilnej ochrane možno zabezpečovať vynúteným spôsobom na zainteresovaných subjektoch ustanovením zákonnej povinnosti a ukladaním povinností orgánom štátu v správnom konaní alebo ukladaním úloh a príkazov prednostom obvodného úradu, vedúcim iných štátnych orgánov alebo starostom obcí súvisiace s riadením záchranných prác. Činnosť dobrovoľných organizácií s humanitárnym zameraním má zreteľne doplnkový a podporný charakter k profesionálnym záchranným zložkám vykonávajúcim záchranné práce pri riešení krízovej situácie alebo mimoriadnej situácie a je realizovaná ako pomoc podporovaná štátom. Dlhodobý vývojový trend tak smeruje k podporovaniu dobrovoľníctva s humanitárnym zameraním a humanitárnym poslaním. Vzhľadom k týmto okolnos-

tiam, odlišnému vývoju a tiež tradíciám toho ktorého štátu, ťažko povedať, čo je pre tú ktorú krajinu ideálne. Napríklad vo Švajčiarskej federácii je vývoj dlhodobo ovplyvňovaný tým, že civilná ochrana je súčasťou vojenskej obrannej stratégie postavenej na domobrane, ktorá je súčasťou ozbrojených síl štátu. Plnenie úloh v civilnej ochrane je tiež založené na tom istom princípe a sú stanovené všeobecne povinnou službou pri absencii prvku dobrovoľnosti. Práve táto skutočnosť však výrazne prispieva k vyššej úrovni civilnej ochrany v tejto krajine. Hlavná úloha v civilnej ochrane spočíva na obci. Švajčiarsko má vďaka tomu vysoko efektívny systém civilnej ochrany. Legislatívne sú úlohy civilnej ochrany zabezpečované ako povinná služba, v dôsledku čoho sa stáva povinnou zložkou spoločnosti aj pre obdobie bezpečnosti. V štátoch, ktoré patrili k východnému bloku, je plnenie úloh v civilnej ochrane tiež založené na princípe povinnej účasti všetkých zložiek spoločnosti, napriek tomu však nedosahujú úroveň civilnej ochrany spomínanej krajiny. Zapojenie dobrovoľníkov do plnenia úloh civilnej ochrany je dobrým signálom pre napredovanie na tomto úseku v našich podmienkach.

JUDr. Jozef Harnádek

Použité zdroje

1. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č.42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov
2. Vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 523/2006 Z. z. o podrobnostiach pre zabezpečenie záchranných prác a o organizovaní jednotiek civilnej ochrany v znení vyhlášky Ministerstva vnútra Slovenskej republiky 523/2006
3. Zákon č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme v znení neskorších predpisov
4. Zákon č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov
5. Zákon č. 315/2001 Z. z. o hasičskom a záchrannom zbore v znení neskorších predpisov
6. Zákon č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarmi v znení neskorších predpisov
7. Zákon č. 133/1985 Sb. o požárnej ochrane se zmenami a doplnky provedenými zákonem České národní rady č. 425/1990 Sb., zákonem č. 40/1994 Sb. ČR, zákonem č. 203/1994 Sb. ČR a zákonem č. 163/1998 Sb. ČR; ve znění zákona č. 71/2000 Sb.; ve znění zákona č. 237/2000 Sb. s účinností ke dni 1. ledna 2001
8. Zákon č. 238/2000 Zb. o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně a některých zákonů
9. Zákon č. 239/2000 Zb. o integrovaném záchranném systému a o změně a některých zákonů
10. Zákon č. 240/2000 Zb. o krízovém řízení a o změně a některých zákonů (krizový zákon)
11. Zákon č. 241/2000Zb. o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů
12. Ústavní zákon č. 110/1998 Zb. o bezpečnosti České republiky
13. Ženevské dohody a dodatkové protokoly, Ústřední sekretariát SČK, vydavatelstvo úvaha, 2002
14. Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov
15. Zákon č. 460/2007 Z. z. o Slovenskom Červenom kríži a o ochrane znaku a názvu Červeného kríža a o zmene a doplnení niektorých zákonov
16. Zákon č. 460/2011 Z. z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov Zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov
17. Zákon č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby v znení neskorších predpisov
18. Zákon č. 207/1996 Z. z. o nadáciách
19. Principy a nástroje politiky Švajcarska ve vztahu k EU, r. 2009, Bakalárska práca Jaroslava Rosipalová
20. Diplomová práca Tibora Haraslina, r. 2007
21. Wikipédia

Reakcia na článok Dozor nad dodržiavaním povinností ustanovených zákonom o HZS zabezpečuje obvodný úrad.

S rovnakými problémami zápasíme aj my

V priebehu tohto roka som si predsavzal, že k uvedenej problematike napíšem článok, ale Ing. Dana Zagorová mi zobrala vietor z plachiet. Napriek tomu by som chcel aspoň troškou prispieť do mlyna v danej problematike aj ja.

Plne sa stotožňujem s vyjadreniami autorky k danej problematike, ktorú podrobne rozobrala vo svojom príspevku a nadviažem na jej článok, ako sa s danou problematikou pasujeme u nás, na Obvodnom úrade Prešov. Musím otvorene povedať, že v roku 2010 a 2011 bol pre nás tento úsek poľom neoraným. Avšak plne si uvedomujeme svoje povinnosti a po skúsenostiach, ktoré v tejto oblasti nadobudol Obvodný úrad Poprad, sme sa vybrali v mesiaci október 2011 pre rozumy práve k nim. Touto cestou chcem poďakovať Obvodnému úradu Poprad a osobitne Ing. Zagorovej za cenné rady a impulzy na zvládnutie povinností na úseku výkonu dozoru dodržiavania povinností ustanovených zákonom o HZS.

V mesiaci november a december 2011 v spolupráci s obcami nášho územného obvodu sme s námahou zmapovali vlastníkov, resp. prevádzkovateľov lyžiarskych tratí v našom územnom obvode. V januári tohto roka sme pre prevádzkovateľov lyžiarskych tratí robili školenie o povinnostiach vyplývajúcich pre nich zo zákona č. 544/2002 Z. z. o Horskéj záchrannéj službe v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon). Výklad k zákonu, k vykonávacím vyhláškam a STN 01 8027 (ďalej len STN) urobil Ing. Janíga, riaditeľ HZS na Slovensku. Na základe tejto prípravy sme vo februári uskutočnili kontrolu plnenia úloh na úseku HZS v jednom z najznámejších lyžiarskych stredísk na území Prešovského obvodu – v stredisku SKI Drienica, ktoré prevádzkuje spoločnosť BESNA, spol. s r. o., Drienica. Vzhľadom k tomu, že žiaden zo zamestnancov oddelenia civilnej ochrany a krízového riadenia obvodného úradu nie je lyžiar a teda sme nemali požadované pracovné a ochranné prostriedky na vykonanie kontroly, najmä zjazdnosti, bezpečnosti a označenia lyžiarskej trate v súlade s STN, boli sme nútení požiadať o pomoc HZS. Jej riaditeľ nám vyšiel v ústrety a ku kontrole nám poskytol príslušníka HZS strediska Vysoké Tatry, rtm. Mariána Červienku. Na rozdiel od kolegov

z Obvodného úradu Poprad, kontrolu na úseku povinností prevádzkovateľa lyžiarskej trate a prevádzkovateľa zariadenia určeného na osobnú lanovú dopravu – vďaka a na viditeľnom mieste umiestniť pravidlá správania sa na lyžiarskej trati (§ 8 ods. 1 písm. a) zákona) a označiť viditeľne lyžiarsku trať a stupeň jej náročnosti (§ 8 ods. 1 písm. b) zákona) vykonávali naše kolegyne z odboru živnostenského podnikania, resp. rtm. Červienka z HZS tak, ako to vyplýva z organizačného poriadku obvodného úradu. Vzhľadom k tomu, že lyžiarske strediská nášho územného obvodu neležia v horských oblastiach určených vyhláškou č. 469/2007 Z. z., ktorou sa určujú horské oblasti, v ktorých vykonáva činnosť Horská záchranná služba, kolegyne z odboru živnostenského podnikania, na rozdiel od kolegov z Popradu, nemuseli robiť kontrolu podľa § 7 ods. 1 písm. c) a § 7 ods. 2 písm. b) zákona. Naša prvá kontrola na úseku dodržiavania povinností podľa zákona o HZS bola ukončená protokolom. Vzhľadom na malý počet lyžiarskych stredísk v našom územnom obvode (celkom 6), plánujeme aj v ďalšom období pokračovať v kontrolách 1 – 2 lyžiarskych stredísk ročne.

Na záver chcem vyjadriť stanovisko ku kompetenciám, ktoré nám pribudli na úseku HZS. Odbory civilnej ochrany a krízového riadenia v zmysle osobitných zákonov, v ktorých majú úzko špecifikovanú pôsobnosť, riadiacu a koordinačnú činnosť, majú logicky určenú aj kontrolnú činnosť. Samozrejme hovorím najmä o zákone č. 42/1994 Z. z., zákone 227/2002 Z. z., zákone 387/2002 Z. z., zákone 319/2002 Z. z. a zákone 179/2011 Z. z. Zákonom č. 544/2002 Z. z. nie sú odbory civilnej ochrany a krízového riadenia vôbec dotknuté, s výnimkou povinnosti výkonu dozoru nad dodržiavaním povinností podľa tohto zákona. Som toho názoru, že uvedenú kontrolnú činnosť by mali vykonávať príslušníci HZS (bez ich pomoci aj tak nie sme schopní túto činnosť v plnom

rozsahu plniť) a nie zamestnanci odborov civilnej ochrany a krízového riadenia obvodných úradov, ktorí na to nie sú, ako bolo spomínané aj v príspevku Ing. Zagorovej, materiálne a technicky vybavení, ani prakticky preškolení. Domnievam sa, že úloha odborov civilnej ochrany a krízového riadenia spočíva v celkom inej oblasti, na ktorú je predurčená a nie na vykonávanie dodržiavania ustanovení zákona o HZS, aj keď v tomto smere ide o dôležitú vec súvisiacu s ochranou života a zdravia.

Druhou rovinou, o ktorej sa zmienila aj Ing. Zagorová, je riešenie priestupkov na úseku HZS odbormi COKR ObÚ. Budem sa opakovať, ale tieto odbory vyššie citovanými osobitnými zákonmi na úseku ktorých vykonávajú svoju odbornú činnosť, majú vo svojej pôsobnosti logicky aj povinnosť riešiť priestupky podľa týchto zákonov. Aj tu platí, že odborom COKR neplynú žiadne povinnosti zo zákona o HZS (ak neberieme do úvahy dozornú činnosť) a teda logicky, podľa môjho názoru, problematika riešenia priestupkov na úseku HZS sa na odbory civilnej ochrany a krízového riadenia nevzťahuje. Problematika riešenia priestupkov na úseku HZS by mala byť v kompetencii odborov všeobecnej vnútornej správy obvodných úradov. V súvislosti s uvedeným si dovoľm apelovať na kompetentných, aby bola vykonaná novelizácia zákona o HZS a v rámci nej bol výkon dozoru prenesený na HZS. Súčasne navrhujem, aby v rámci pripravovanej novej smernice, ktorou sa určuje vzorový organizačný poriadok obvodného úradu, bolo riešenie priestupkov na úseku HZS dané do pôsobnosti odboru všeobecnej vnútornej správy.

Na záver mi dovoľte vyjadriť poďakovanie riaditeľovi HZS, Ing. Janígovi, za pomoc a ústretovosť pri zabezpečovaní plnenia dozoru nad dodržiavaním povinností ustanovených zákonom o HZS, bez ktorej by sme tieto úlohy neboli schopní plniť.

Ing. Martin Pacinda

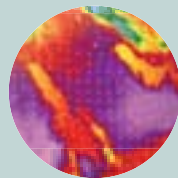
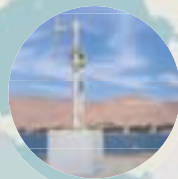
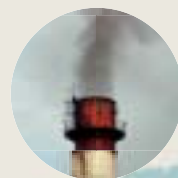
vedúci oddelenia CO a KR ObÚ Prešov

Foto: internet

IMS Model Suite je komplexný softvérový systém pre posudzovanie znečisťovania životného prostredia a predikcie následkov jadrových a chemických havárii.

- Trojrozmerný meteorologický predpovedný model na ohraničenej oblasti s vysokým priestorovým aj časovým rozlíšením
- IMS Lagrangeovský model na výpočet trajektorií znečisťujúcich chemických látok, radioaktívnych častíc, prachu, atď.
- Gaussovský model pre šírenie v bezprostrednej blízkosti zdroja
- Modul na výpočet zdvihu prachových častíc
- Model posúdenia následkov jadrovej nehody - výpočet dávok pre expozície z rôznych ciest ožiarenia
- Model na predpovedanie výskytu hmly (nowcasting a krátkodobá predpoveď)

Letiskové meteorologické systémy

Zabezpečenie presných a včasných informácií a distribúcie dát pre pravidelnosť letovej prevádzky prostredníctvom systémov AWOS, ATIS/VOLMET, Briefing, ARWIS, RVR, LLWAS, Aviation Weather Decision Support System a aerologickej klimatologickej databázy

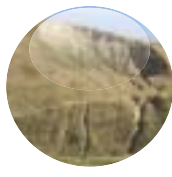
Automatické meteorologické stanice

Navrhujeme komplexné riešenia pre národné meteoslužby. Dodávame automatické meteorologické stanice – synoptické, klimatologické, agro-meteorologické a iné špeciálne stanice podľa požiadaviek zákazníka.

Radiačný monitoring

Systém radiačného monitoringu meria samovolné ionizujúce žiarenie prirodzených alebo umelých rádioaktívnych materiálov

Seizmológia

Seizmologický monitorovací systém je balíček produktov pre zber dát, archiváciu a riadenie seizmickej siete

Krízový informačný systém a systémy varovania

Systém riadenia kríz v prípade rádiologických, environmentálnych, hydrologických a seizmologických havárií

Cvičenie HAVRAN 2012 očami školáčky

Akčný štvrtok

Bol štvrtok. Skoro koniec týždňa. Čakal nás už len piatok a pani riaditeľka bola taká milá a spolupracovala s nami na ulievaní sa zo školy.

Asi o desiatej hodine (po veľkej prestávke), som blúdila po chodbe školy a hľadala som kľúč od našej triedy, pretože som nutne potrebovala svoj čierny teplučký kabát. Zatiaľ sa moji spolužiaci prezúvali do svojich topánok. Ja som samozrejme dobehla do malej chodbičky školy ako posledná. Vtom, ako pani učiteľka zatvárala šatňu, som si spomenula, že mám na nohách ešte stále svoje čierno-biele vietnamky. Tak si pani učiteľka trochu zavčičila s očami, párkrát nimi prekrútila, párkrát pokrútila aj kľúčom a pustila ma do šatne prezúť sa. Prezutá som, kabátik mám tiež, možno by sa niekde našiel aj kúsok rozumu. No čo, hádam som už kompletná. Pani riaditeľka netrpezlivo čaká na minibus. Z kabelky vytiahla malý telefón a informovala sa, kde sa asi náš minibus nachádza. „O 5 minút je tu, decká.“ Náš odvoz už bol na ceste. Netrpezlivo sme čakali. Odrazu sme počuli hlasné ohlasy policajných majákov. Pred červeným minibusom bolo jedno policajné auto a za ním druhé. Pani riaditeľka nás zavolala, aby sme išli bližšie. Každý sme sa popodpisovali na jeden papier. Samozrejme, že sme to tam všetci naškrabali ako prváci. „Potom pozdravte aj pána šoféra, decká.“ Tak určite. Sadli sme si do autobusu a každý jeden sme vyfasovali jednu pláštenku a rúšku. Posadali sme si na voľné miesta v autobuse. Dostali sme inštrukcie, čo máme a čo nemáme robiť. Išli sme cez celé mesto. Pred nami poliši, za nami tiež, no bolo nám s nimi dobre, pokiaľ sme nemali na sebe putá. V celom meste bola zastavená doprava kvôli kráľom z ôsmej triedy. No, to určite... Zatiaľ, čo sme prechádzali cez kruhový objazd, nasadzovali sme si kapucne a rúška. Chceli sme, aby to bolo dokonalé. Minibus nás odviezol na miesto akcie. Z veľkých okien sme videli reportérov s mikrofónmi v ruke, kameramanov a fotografov. Dúfam, že sa nestanem ich obeťou. Nemám rada, keď na mňa voľakto mieri s veľkým čiernym čudom na pleci. Asi by som chytila trému a nevedela by som sa z tej situácie vykoktať. Keby miesto kamery držal pušku, mohol by ma rovno aj odstreliť. Hľadeli sme spoza okien autobusu. Keď sme vystúpili, trochu sa to tam upokojilo. Kráčali sme pozdĺž ulice, na ktorej boli zaparkované vojenské autá. Prišli sme, tuším, až k poslednému a tam sme sa prvýkrát stretli s podplukovníkom Oliverom Toderiškom. Mal oblečenú vojenskú uniformu, alebo

kombinézu, už si na to moc nespomínam. Mal zelenú prilbu, ktorá mi pripomínala hrniec. Ako sme tak stáli v kruhu okolo neho, odrazu si na nás nenápadne vytasil svoj fotoaparát nejaký blondavý fotograf. Len ma nefot... nefot ma.... hnusák! Hovorila som ti, že ma nefot! Ale nevádi, spoza rúška a kapucne mi bolo vidieť len oči. Pán podplukovník o niečom rozprával a ja som si zatiaľ pohmkávala nejakú pieseň od Nirvany. Potom nám rozdal farebné písťalky, ktoré sme si zavesili na krk. Následne ukázal prstom na Shreka. Ale nie. Bol to len vojak v ochrannej kombinéze a maske, cez ktorú mu nebolo dobre rozumieť. Bol v ochrannom odevu, aby sa náhodou nenakazil voľakým čistým vzduchom. Všetko bolo iba akože, takže

malá a to auto je dosť vysoké. Začala som si robiť plán, ako vystúpim. No, otvorím dvere a voľáko zaimprovizujem. Bože..... božééé! Skoro som pristála na ústach. Chvála Bohu, že som bola z druhej strany vozidla, kde nestriehli novinári. Úplne ako celebrita. Ale šťastná, pretože sa práve vyhla trapasu. Nejaký hlasný hlas vyhlasoval (no asi som sa práve prekonala v mojej slovnej zásobe), že teraz vystupujú z áut pravdepodobne nakazené osoby rádioaktivitou. Bože, všetko bolo tak prehnane reálne na to, že sa nič nestalo... Zoradili sme sa po dvoch stranách cesty. Každý druhý vykročil na druhú stranu. Po chvíli si nás vojaci volali k sebe a prechádzali po nás zvláštnou vecičkou. Pripadalo mi to ako fén, ale taký vyspelejší. Nesušil vlasy,

nikto z nás sa nemohol stať rádioaktívnym. „Kto chce ísť so mnou?“ zahlásila pani riaditeľka v plášti, v ktorom vyzerala ako snehuliak, aj keď trošku zelený snehuliak, ale predsa. Rozbehla som sa za ňou, následne moja kamarátka a jej sestra. A jedno auto bolo už plné. V aute bol pach. Pach z gummy. Aha, už viem, to ten vojak v kombinéze. Nasadila som si rúško a trochu to pomohlo. Zatiaľ, čo sme asi necelú hodinu sedeli unudené v aute, pani riaditeľka prehodila s vojacom pár slov. Páčilo sa mi jeho nárečie. Potom nás nechal v aute samé. Rozprávali sme si vtipy a tak podobne. Onedlho náš šofér v zelenej gumenej kombinéze zaparkoval za volant a išli sme o niekoľko metrov ďalej. No fajnové! Keď sa mi naskytl ten pohľad cez okno, nechcelo sa mi veľmi ani vystúpiť. Za prvé, za to, že tam bolo plno ľudí s mikrofónmi a s kamerami, za druhé, za to, že som si uvedomila, že môj plášť mi siaha až po zem, pretože som

ale zisťoval napadnutie rádioaktivitou. Keď bola na rade kamarátkina ségra, ja som stála ešte v rade. Bol to celkom dobrý pohľad pozeráť sa na kamoškinu sestru, ako nevie, ktorú nohu má zdvihnúť a ako sa má otočiť. Ona vie, ako našťavať. Vojak asi stratil nervy a pustil ju, nech ide ďalej a postaví sa vedľa pani riaditeľky. Keď sme všetci boli preverení, nasledovali sme jedného zo Shrekov. Teda pardon, vojakov v gumenej kombinéze. Zoradili sme sa do radu. Zatiaľ, čo sme stáli pripravení na odovzdávanie „rádioaktívneho“ šatstva, priblížili sa k nám novinári. Našťastie som už bola na rade, takže mi nedali možnosť prehovoríť a pýtali sa iných. Vydýchla som si. Každý sme si zobrali dve čísla, jedno sme si dali na krk, druhé do vrecka. Zahodili sme plášte do špeciálnej nádoby. Ďalej sme si namáčali ruky do studenej vody. Myslela som, že mi odumreli všetky prsty, pretože vonku bolo chladno a ešte sa čvachtať v studenej vode nebolo veľmi

príjemné. Zasa ma prenasleduje pozdĺž mojich rúk a nôh ten vyspelý fén. Boli tam asi tri stany postavené vedľa seba. Na zemi bola gumená podlaha. Len čo som vstúpila do jedného zo stanov, začala som dýchať nepríjemný ťažký vzduch. Prechádzala som cez úzke chodbičky stanov. Bola tam aj pani vojačka, ktorá mi vysvetlila, na čo slúžia hygienické potreby pri takýchto situáciách. Potom som sa zúčastnila ďalšej nevytúženej prehliadky skenerom a ďalšej nevytúženej fotografii. Odrazu nastal úsek, kde striekala voda. A čo teraz? No nič, tak som sa pekne oblečená osprchovala. Našťastie mi to

ošpliechalo len nohy, keď som prechádzala malým prúdom vody. Keď som sa konečne predrala zeleným údolím a ťažkým vzduchom, vydýchla som si. Mám to za sebou, ale bola to celkom haluz. Zavesila som číslo na tyčku s háčikmi a išla som ďalej. Postavila som sa k pani riaditeľke a k ostatným. Spravili sme si pár fotiek a potom sa k nám zasa dorútili novinári. Našťastie, zase som pred tým unikla. Od pána podplukovníka sme dostali mince na pamiatku. Medzitým mi už začalo škŕkať v bruchu. A teraz by mohla prísť najlepšia časť akcie. Á, už sa to nesie! Chalani niesli obed. Konečne, už som skoro zomrela od

hladu. Pekne sme sa napapkali a čakali sme na minibus, ktorý nás odviezol opäť v sprievode policajtov späť do školy. Akcia bola úžasná a tešila som sa na ňu. Len som si myslela, že to nebude až tak dopodrobna hrané.

Po škole sme išli domov, večer doma sme sa pekne pozreli v televíznych novinách a ráno sme vygumovaní čumeli do plánovanej písomky z literatúry ako králi z ôsmeho ročníka :).

Miriam Hamarová
8. ročník
Základná škola Jelenecká 72
Nitrianske Hrnčiarovce

OBJEDNÁVKA

Objednávam(e) si na rok 2013 ..... ks z každého čísla periodika CIVILNÁ OCHRANA, revue pre civilnú ochranu obyvateľstva. Revue posielajte na adresu: (presná adresa vrátane PSČ)

Ročné predplatné 7,80 € zaplatím(e) po výzve distribútora faktúrou

Objednávku vybavuje: (meno, presná adresa vrátane PSČ, telefón, fax, e-mail)

Názov a sídlo peňažného ústavu:

Číslo bankového účtu: ..... IČO ..... DIČ (DRČ).....

Dátum, pečiatka, podpis

Objednávku posielajte na adresu:

Vzdelávacie a technický ústav krízového manažmentu a civilnej ochrany
p. Soňa Mačkovičová
Príboj 559
976 13 Slovenská Lupča

Telefón: 048/418 7371 klapka 259

E-mail: mackovicova@uco.sk

**CIVILNÁ
OCHRANA**
revue pre civilnú ochranu obyvateľstva

CIVILNÁ OCHRANA, revue pre civilnú ochranu obyvateľstva. Dvojmesačník. www.minv.sk

Vydáva: Sekcia integrovaného záchranného systému a civilnej ochrany Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. **Redakcia:** Vzdelávacie a technický ústav KMCO Príboj 559, 976 13 Slovenská Lupča. Tel.: 048/418 70 84, 418/73 71 kl. 248, fax: 048/418 70 85, e-mail: revueco@uco.sk, **Zodpovedná redaktorka:** Nina Bertová, mobil: 0917/650580, e-mail: bertova@uco.sk **Evidenčné číslo MK SR:** EV 895/08 **ISSN** 1335-4094

Cena: 2,65 €/ks, **Ročné predplatné:** 15,93 € **Redakčná rada:** JUDr. Lenka Hmírová – predsedníčka,

Ing. Miroslav Koppa – podpredseda, Nina Bertová – tajomníčka, Ing. Michal Kočan – tajomník, členovia: PaedDr. Ľubomír Betuš, CSc., Doc. Vladimír Blažek, CSc., Mgr. Jana Bujňáková, Mgr. Marta Fabianová, PhDr. Jana Hajková, Doc. RNDr. Ladislav Halada, CSc., JUDr. Jozef Harnádek, Ing. Marián Hoško, Ing. Miloslav Ivica, Ing. Zdeněk Jadrný, PhD., Ing. Lýdia Keruľová, Ing. Miloš Kosír, Ing. Daniel Králik, Mgr. Daniela Krchnavá, Ing. Dušan Krovina, Ing. Jaroslav Lentvorský, Ing. Ladislav Szakállos **Grafika a prepress:** ENTERPRISE, spol. s r. o., Bellušova 4, 974 01 Banská Bystrica, tel./fax: 048/415 48 85, 048/415 36 43, mail: dtp@enterprise, www.enterprise.sk,

Tlač: Tlačiareň Ministerstva vnútra SR, Bratislava **Distribúcia a predplatné:** Mediaprint Kapa Pressegrasso, a. s., oddelenie inej formy predaja, P. O. Box 183, 830 00 Bratislava 3, tel.: 02/444 58 816, 444 58 821, fax: 02/444 58 819 mail: predplatne@abompkapa.sk **Redakčná uzávierka:** 7. novembra 2012 **Resumé do angličtiny preložila:** Mgr. Alica Šmálová. Nevyžiadané rukopisy a fotografie nevraciam. Redakcia si vyhradzuje právo na jazykovú úpravu textov vrátane ich krátenia. Využitie textov revue CO je možné s podmienkou, že uvediete zdroj.

2013

Január

1 2 3 4 5 6
7 8 9 10 11 12 13
14 15 16 17 18 19 20
21 22 23 24 25 26 27
28 29 30 31

Február

1 2 3
4 5 6 7 8 9 10
11 12 13 14 15 16 17
18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28

Marec

1 2 3
4 5 6 7 8 9 10
11 12 13 14 15 16 17
18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28 29 30 31

Apríl

1 2 3 4 5 6 7
8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21
22 23 24 25 26 27 28
29 30

Máj

1 2 3 4 5
6 7 8 9 10 11 12
13 14 15 16 17 18 19
20 21 22 23 24 25 26
27 28 29 30 31

Jún

1 2
3 4 5 6 7 8 9
10 11 12 13 14 15 16
17 18 19 20 21 22 23
24 25 26 27 28 29 30

Júl

1 2 3 4 5 6 7
8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21
22 23 24 25 26 27 28
29 30 31

August

1 2 3 4
5 6 7 8 9 10 11
12 13 14 15 16 17 18
19 20 21 22 23 24 25
26 27 28 29 30 31

September

1
2 3 4 5 6 7 8
9 10 11 12 13 14 15
16 17 18 19 20 21 22
23 24 25 26 27 28 29
30

Október

1 2 3 4 5 6
7 8 9 10 11 12 13
14 15 16 17 18 19 20
21 22 23 24 25 26 27
28 29 30 31

November

1 2 3
4 5 6 7 8 9 10
11 12 13 14 15 16 17
18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28 29 30

December

1
2 3 4 5 6 7 8
9 10 11 12 13 14 15
16 17 18 19 20 21 22
23 24 25 26 27 28 29
30 31

TUNEL
TUNEL
TUNEL

TUNEL

TUNEL
TUNEL

TUNEL
TAJOV /reka stred/

KAS

KAS
KAS 2